

Vývoj kulturní krajiny v okolí Smolotel a Makové hory

Odborný konzultant: Mgr. František Tichý, Štěpán Macháček

Soukromé reálné gymnázium Přírodní škola, o. p. s.
Příbramsko a Sedlčansko – Praha, 2008

Obsah

Úvod	3
Charakteristika zkoumaného území	4
Celková metodika a postup práce	6
Analytická část	9
Historie Smolotel a okolí	9
Časová osa historie Smolotel	12
Historie zámku	13
Vývoj zástavby	16
Pověsti a legendy	25
Geologická stavba	36
Důlní činnost	37
Botanika	40
Vodní síť	68
Vývoj cestní sítě v okolí Smolotel	73
Sakrální stavby v okolí Smolotel, vývoj sítě sakrálních staveb	83
Syntézní část	87
Syntézní tabulka	87
Syntézní mapa	93
Závěr	
Ovlivnění krajinných složek významný prvky	106
Co ovlivnilo krajinu okolí Smolotel a Makové hory?	108
Co do budoucna?	108
Zdroje	109

Úvod

Každý máme svůj domov jinde. Ten kousek země, kam se rádi vracíme, kde máme své kořeny, vzpomínky, místa, kde se cítíme sami sebou. Může mít ale člověk domovů víc? Dva, pět? Mnohem víc?

Se studenty Přírodní školy již mnoho let jezdíme po různých krajích Česka a při expedicích se snažíme s místy a lidmi v různých místech žijícími sblížit tak, abychom se cítili jako doma tam, kde právě jsme. A tak se nejen citem, ale i rozumem snažíme podívat na to, jak se krajina vyvíjela, jaká sláva a jaké konflikty jsou v jejích kořenech, kde jsou skrytá místa, odkud proudí její duch a požehnání, a kde jsou naopak těžko se hojící jizvy a šrámy.

Podobný výzkum v sobě vždycky nese co nejširší spektrum pohledů od geologické stavby a ekologické stability přes historický vývoj a významné stavby až k pomístním názvům a pověstem. Do každého takového výzkumu a do každého takového místa vkládáme kus sebe a kus každého z těch míst zůstává v nás.

V rámci letošní Expedice Povltaví 2008 vznikla v naší škole skupina šesti převážně mladších studentů (12–14 let), kteří se pokusili navázat na zkušenosti starších spolužáků a popsat vývoj i současnost překrásné krajiny v okolí obce Smolotely a poutního místa Maková hora. Již od počátku se do práce pustili s nadšením a velkou zodpovědností. A jejich úsilí bylo odměněno nejen obrovským množstvím zajímavých informací, ale především úžasnou vstřícností a pomocí místních obyvatel. Měl jsem to štěstí strávit několik dní s nimi a v jejich práci jim pomáhat, a tak mohu i za sebe říct, že když jsme odtud po dvou týdnech pobytu odjížděli, bylo nám trochu smutno a všichni jsme snažili zaplašit myšlenku na to, že už se sem možná nepodíváme. Bylo nám mezi vámi dobře.

Měsíční práci naší klukovské šestice držíte nyní v ruce. Věřím, že pozorný čtenář ocení nejen veliké množství informací, které se jim podařilo shromáždit, a bohatou fotodokumentaci a přehledné mapky, ale i snahu autorů uvést všechno do vzájemných souvislostí, vystihnout v krajině to, co jí dává její duši, a na závěr se zamyslet i nad tím, co by jí pomohlo do budoucna k šetrnému rozvoji, kde je její skrytý potenciál.

Práci nepovažujeme v žádném případě za definitivní, oceníme i jakékoli věcné připomínky a doplnění, nejlépe na e-mailové adrese školy. Každopádně budeme rádi, pokud poslouží nejen obyvatelům a návštěvníkům Smolotel a Makové hory, ale i těm, kteří by na výzkumy naší studentské skupiny chtěli jednou navázat nebo podobný mezioborový výzkum provést někde jinde, ať již se školními dětmi, ve skautském oddíle, v rodině nebo prostě při toulkách ve volných chvílích a s přáteli. Všem rádi poskytneme radu a podělíme se o naše zkušenosti. Přejeme příjemné a inspirující čtení.

Mgr. František Tichý, konzultant skupiny

Obr. 1 – Kostel na Makové hoře po mši
(autor: Matouš Bičák)

Obr. 2 – Zámek Smolotely
(autor: Matouš Bičák)

Poděkování

Naše poděkování patří mnoha lidem, kteří nám během naší práce pomohli: zejména učitelům S. r. g. Přírodní škola, o.p.s., Mgr. Františku Tichému (našemu odbornému konzultantovi), Štěpánu Macháčkovi (taktéž našemu konzultantovi) a RNDr. Marku Maturovi. Dále všem vstřícným občanům obcí Smolotely, Smolotelky a Draha, zejména pak správci polesí, panu Antonínu Sojakovi (za neuvěřitelnou ochotu, ubytování a všeobecnou vstřícnost), faráři na Makové hoře, panu Bohuslavu Richterovi, starostovi obce Smolotely, panu Aloisi Bučilovi, panu Václavovi Vondráčkovi a zejména pak místnímu badateli, panu Jakubovi Šedivému (za odbornou pomoc při naší práci). A také všem ostatním na které jsme zapomněli.

Charakteristika zkoumaného území

(Jakub Jindra)

Obec Smolotely se nachází v okrese Příbram poblíž hráze vodní nádrže Orlík. Ve zkoumaném území se nacházejí obce Smolotely, Smolotelky a Draha a významné poutní místo Maková hora. K zámku ve Smolotelech ještě patří blízké (již nefunkční) mlýny a pila.

Celá lokalita se nachází v průměrné nadmořské výšce 494 m n.m. Nejvyšší vrchol je zde Maková hora (565 m n.m.), dále je zde Calta (479,6 m n.m.), Chlumeck (486,2 m n.m.) a Čihátka (460,6 m n.m.).

Proudí zde také dva potoky. Kousek za hranicí zkoumané lokality pramení Viniční potok, protéká Smolotely a poblíž Smolotek, kde se o kousek dál vlévá do silnějšího Líšnického potoka. Ten, již silný, protéká Drahou. Za Drahou se spojuje s Viničním potokem a teče až do vodní nádrže Orlík. Nachází se zde i malý pramen (cca 100 m nad Smolotelkami), ze kterého ale nevzniká žádný potok. Voda pravděpodobně teče v podzemí – na návsi ve Smolotelkách je mokrá strouha. Jezera se zde nevyskytují, jen několik malých rybníků. Bylo zde více rybníků, některé ale v průběhu let zanikly. Východně od Smotel je patrný potok, který napájel jeden z rybníků, bohužel ale vyschl a stáhl se do podzemí.

V podloží se nachází převážně granodiorit a ortorula. Nedaleko od vrcholu Makové hory se je jejich rozhraní, poblíž kterého vznikaly zlaté žíly a ložiska gabra. Vzniklo několik pokusných štol ve třech různých časových obdobích, v každém se těžilo jen chvíli, protože vždy došly finance. Nacházelo se zde i jedno rýžoviště, ale to nebylo nijak významné. Na poli severně od zemědělského družstva se nachází velmi vzácná červená žula, která se vyskytuje jen na několika místech na světě.

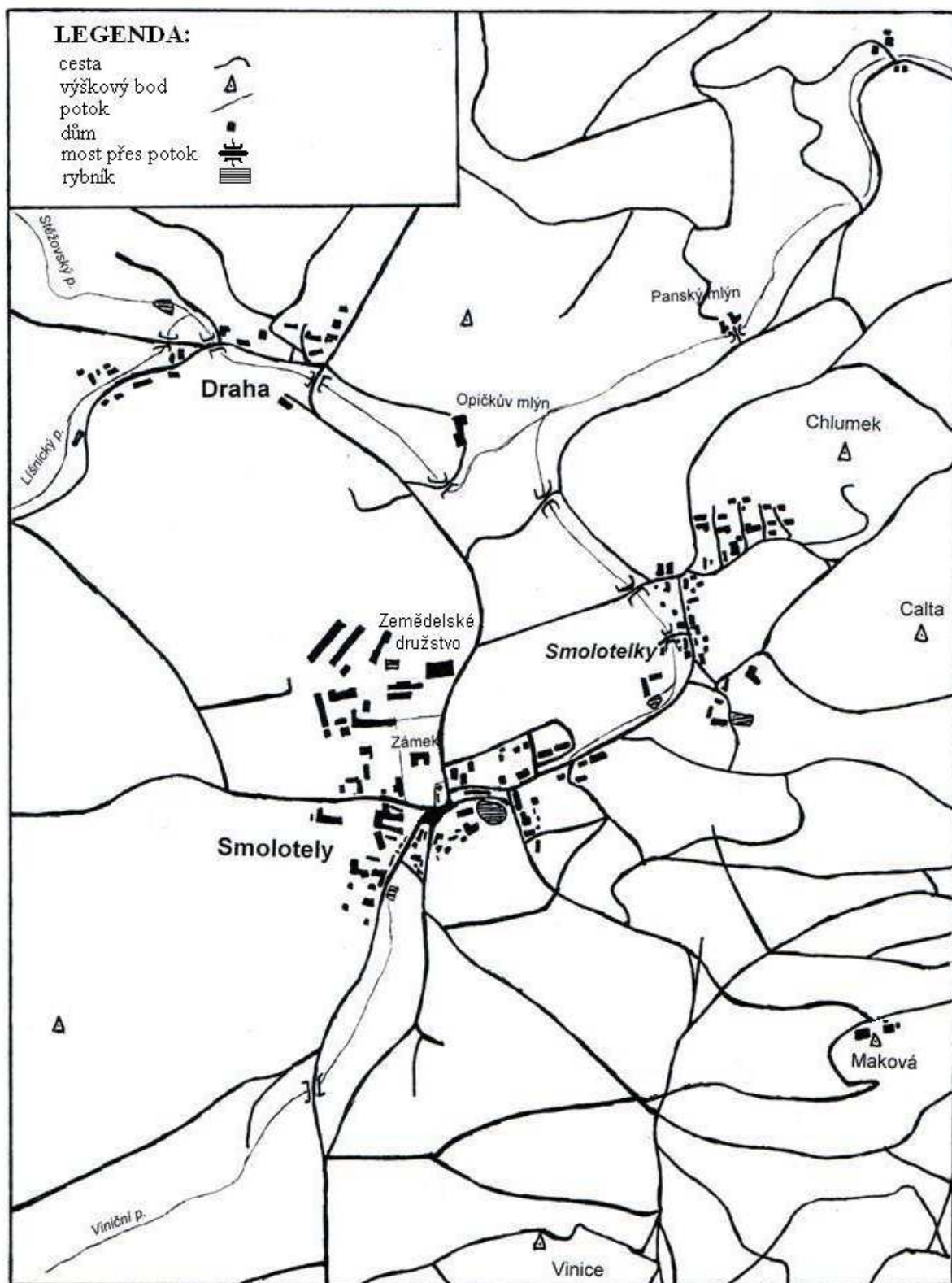
Poblíž zkoumané lokality se nacházelo několik hradišť, ale první zmínka o obci Smolotely pochází z roku 1336. Nacházel se zde trh se smolou (díky tomu sem byla zavlečena borovice lesní, která je bohatá ne mizu), která byla pravděpodobně požívána na vojenské účely. Smolotely i okolní vsi pak jen rostly a rozšiřovaly se.

V centru obce Smolotely stojí barokní zámek, který byl přestavěn z původní tvrze za vlády Chanovských z Dlouhé Vsi. Za vlády tohoto rodu byl v letech 1719–1722 postaven i barokní kostel na Makové hoře, údajně společně s klášterem, ve kterém žili bosí karmelitáni. Dnes je kostel na Makové hoře využíván minimálně, mše se konají jednou měsíčně a mezitím je kostel zamčený. Zámek patřil před začátkem 2. světové války židovské rodině, jejíž jedna část uprchla do Ameriky a část druhá, která odmítla utéct, zemřela v koncentračním táboře. Za války zámek zabrala německá armáda a zřídila si zde malé velitelství. Po válce zámek zabavili komunisti, ale nebyl moc využíván, bylo zde zařízení malé kino a na chvíli i hospoda. Dál se zámek nepoužíval a jen chátral. Přestaly se používat i mlýny, pouze pila funguje dodnes.

Dnes mají Smolotely asi 217 obyvatel, vlastní úřad, poštu a faru v Milíně.

Obr. 3 – mapa širšího okolí (autor: www.mapy.cz)

Obr. 4 – Mapa zkoumané oblasti (autor: Matouš Bičák)

Celkové cíle

(Tomáš Kekrt)

Prvním cílem naší práce bylo popsat vývoj krajiny v okolí obce Smolotely a poutního místa na Makové hoře od nejstarší historické zmínky do současnosti a zdokumentovat tento vývoj v krajinných složkách: zástavba, vodní síť, cestní síť, porost, zámek, poutní místo a sakrální stavby. K tomu se váže další cíl, a to vytipovat si faktory, které vývoj krajiny na daném území ovlivnily.

Naším dalším cílem bylo zdokumentovat současný stav všech důležitých krajinných prvků (křížky, cesty, významné dřeviny, stavení a rybníky), jejich historii a polohu a ty nejvýznamnější zdůraznit v syntézní mapě.

Posledním cílem bylo navrhnout možné způsoby budoucího vývoje krajiny a jejího dalšího využívání. Také jsme chtěli některé významné krajinné prvky navrhnout k ochraně.

Rozdělení práce ve skupině

Tomáš Kekrt (13 let)	vedení skupiny, historie Smolotel a okolí, spolupráce na botanickém průzkumu a vývoji lesních ploch a rybníční sítě
Jakub Jindra (14 let)	botanický průzkum a vývoj lesních ploch, vývoj rybníční sítě
Matouš Bičák (13 let)	vývoj cestní sítě a sakrálních staveb, fotodokumentace, tvorba dokumentárního videofilmu, tvorba map, tvorba CD
Jan Pokorný (13 let)	vývoj zástavby, rozhovory s pamětníky, pomístní názvy, geologický průzkum
Jan Chaloupek (13 let)	historie zámku Smolotely, vývoj cestní sítě a sakrálních staveb
Mirek Pavlíček (13 let)	spolupráce na vývoji zástavby, rozhovory s pamětníky, pomístní názvy, spolupráce na geologickém průzkumu

Celková metodika a postup práce

(Tomáš Kekrt)

Přípravy na letošní Expedici probíhaly takto: Naše skupina, čítající šest členů, si rozdělila práci a sestavila metodiku a cíle. Nejdříve jsme zašli do archivu katastrálního úřadu v Praze 8 v Kobylisích, kde jsme si nechali okopírovat císařské otisky stabilního katastru, a dále jsme sehnali mapy z prvního, druhého a třetího vojenského mapování. K tomu jsme si ještě pořídili dvě speciální mapy v měřítku 1:5000 a 1:10 000, Všechno to byly samozřejmě mapy zkoumaného území. Potom jsme si vypůjčili různou literaturu z městské knihovny v Praze, také se vztahující k našemu výzkumu. Z literatury jsme si „vytáhli“ potřebné informace a na jejich základě sepsali stručný i podrobný text.

V terénu jsme se rozdělili do tří podskupin, každá po dvou studentech, kteří se zabývali různými výzkumnými pracemi jako botanika, mapování cestní sítě a sakrálních staveb, mapování zástavby a rozhovory s pamětníky. Terénní výzkum jsme vykonávali prakticky celé dva týdny trvání Expedice. Spočíval převážně v tom, že jednotlivé podskupiny chodily po stanoveném území a zkoumaly dnešní stav území. Navečer jsme si vždy sedli a společně jsme probrali, co jsme ten den zjistili a co bude zítra na práci. (Výsledky prací jednotlivých podskupin jsou uvedeny v další části sborníku.) Hodně informací jsme získali od správce polesí a zámku, pana Antonína Sojaka, starosty Smolotel, pana Aloise Bučila, faráře Bohuslava Richtera a místního badatele Jakuba Šedivého.

Zpracovávání získaných údajů jsme se věnovali tři dny, kdy jsme ještě pobývali v blízkosti Smolotel, a potom ještě celý jeden týden v Praze. Ze získaných informací jsme si „vytáhli“ důležité údaje a sepsali je do souvislého textu, který jsme potom přepsali do počítače. Také jsme si sestavili časovou osu a syntézní mapu, tj. mapu, ve které jsou zakresleny významné krajinné prvky zdokumentované během našeho výzkumu (např. zaniklé cesty, významné budovy a lesy). Na závěr se všichni členové naší skupiny sešli a zauvažovali o vývoji krajiny a vlivu některých objektů na ni.

Výsledky práce budou prezentovány ve školách na příbramsku a sedlčansku. Sborníky, tj. výsledky v psané podobě, budou zaslány místním občanům.

Výsledky

(Matouš Bičák)

Vlastní práce se skládá ze dvou hlavních částí. V analytické části shrnujeme výzkumy a závěry v jednotlivých dílčích oborech: historie Smolotel a okolí, vývoj zástavby, pomístní názvy, vývoj cestní sítě a sakrálních staveb, geologická stavba, botanika a vodní síť. Každý výzkum charakterizuje jak současný stav, tak i stav za jednotlivých mapování. Na závěru analytické části si můžete přečíst celkový stav všech prvků v jednotlivých oborech.

Druhá, syntézní část se skládá ze syntézní mapy a tabulky vývoje krajiny. V ní jsou zvýrazněny nejvýznamnější prvky v krajině a stručně popsána jejich historie. V syntézní tabulce je popsán vývoj krajiny v jednotlivých složkách, a to přehledně uspořádaný v tabulce.

Obr. 5 – Zpracovávání výsledků expedice ve Smolotelech (autor: Matouš Bičák)

Analytická část

V následující části jsme se pokusili popsat historický vývoj obce Smolotely a jejího okolí. Zaměřili jsme se především na vývoj jednotlivých krajinných složek a na vliv jednotlivých historických období a událostí na tento vývoj.

Historie Smolotel a okolí

(Tomáš Kekrt)

V devátém století se zde pálilo borové dřevo pro trh se smolou. Z toho pravděpodobně pochází název dnešní obce – Smolotely. Z roku 1336 pochází první písemná zmínka v majestátu Jana Lucemburského, ve kterém odměňuje vladcké držitele statků v Kamýku, a to královské lučističky, za jejich služby, které mu na jeho vojenských výpravách prokazovali. Smolotely bývaly rozděleny mezi několik zástavních držitelů. Tato obec dříve patřila pod Kamýk, později, po výstavbě Karlštejna, přešla pod jeho zprávu.

Vesnice patřila k arcibiskupskému statku příbramskému. Podle urbáře z roku 1379 zde žilo a hospodařilo 20 rodin. V tomto století se uvádí také první zmínka o důlní činnosti (těžilo se zde zlato).

Okolo roku 1456 se datuje výstavba gotické tvrze, která byla dostavena roku 1515. V tuto dobu vlastnil Smolotely Zikmund Předbor z Radešína. Zikmund byl katolík a na následky zranění v neznámé bitvě (nejspíše s husity) zemřel na Karlštejně. (Jeho vrstevník, Buzek ze Smolotel, kališník, se stal hejtmanem na Tachově a potom úředníkem sirotčího vojska.) Roku 1605 kupují Smolotely bratři Kryštof a Jindřich Chanovští z Dlouhé Vsi. Jejich rodina potom na základech tvrze staví barokní zámek, je také založen pivovar. V roce 1620 je založen Opičkův mlýn, který ročně vyrobil 200 tun mouky. Mlelo se od 1. září do konce června, a to kvůli škůdcům. Mlýn se nachází na zlatonosném Líšnickém potoce. Náhon přicházel ze Drahy. Na Líšnickém potoce stojí ještě jeden mlýn, zvaný Panský. Kdy vznikl, to se nepodařilo zjistit, víme jen, že na něm až do roku 1962 pracoval Viktor Jungbauer, poté do roku 1995 mechanizátor zemědělského družstva v Milíně.

Za třicetileté války byl východně od Smolotelek švédský vojenský tábor. V letech 1719–1722 nechává Jan Felix Chanovský z Dlouhé Vsi postavit barokní kostel na Makové hoře, který je zasvěcený sv. Janu Křtiteli a Panně Marii Karmelské. Kostel stavěl italský architekt Carlo Antonio Canevalle. V sousedství kostela byl vystavěn klášter se dvěma karmelitány, kteří s sebou přinesli milostnou sošku Panny Marie Karmelské (Škapulířové). Kostel byl vysvěcen roku 1723 biskupem hrabětem Šporkem. V roce 1722 byla ve Smolotelech založena první škola. Ta byla roku 1823 přemístěna kvůli propadlé střeše do budovy č.p. 21 (nyní pošta a obecní úřad), ta ale kapacitně nestačila, a tak musela být postavena nová, která byla otevřena roku 1885. V roce 1976 byla škola zrušena.

Roku 1733 kupuje Smolotely prelát a děkan svatovítský v Praze, kanovník u sv. Štěpána v Litoměřicích, Zdenko Jiří Chřepický z Modlešovic. Po jeho smrti převzala Smolotely jeho sestra Antonie Chřepická, provdaná za Santiniho von Eichla. Čtvrtého dubna 1774 mezi jedenáctou a dvanáctou hodinou v poledne začal zámek nenadále hořet a kvůli velkému suchu všechno shořelo. Roku 1857 byl postaven hřbitov, který se nachází pod Makovou horou, a okolo něj byly vysazeny akáty. V roce 1866 byly vysazeny dvě lípy a postaven křížek pod Makovou horou, nad Smolotelkami (údajně je zde pohřben důstojník pruského vojska).

Od roku 1880 vlastnil Smolotely rod Erggeletů. Na začátku dvacátého století byly okolo Makové hory vysazeny lípy. Roku 1904 proběhla první volba starosty. Protože byli Erggeletové zadluženi, kupuje Smolotelské panství v dražbě roku 1915 JUDr. Eduard

Schwarz (měl advokátní kancelář na Ovocném trhu v Praze). Okolo roku 1915 zaniká pivovar.

Roku 1922, při kopání jam pro stromy u cesty od „Parníku“ k Dalskabátům, byly objeveny dvě popelnice. V popelu se našly dva bronzové náušnicové kroužky. Téhož roku u cesty k Pečicům vymlela voda ze země lidské kosti, bronzové ozdoby a úlomky tuhových popelnic. Vědci se domnívají, že zde bylo dávné pohřebiště. Je pravděpodobné, že Smolotely a jejich okolí byly osídleny koncem doby bronzové, 1000–800 let před naším letopočtem. Je také vědecky doloženo, že na kopci zvaném Hradiště bývalo opravdu slovanské hradiště.

V roce 1926 se začíná stavět silnice Smolotely – Brodce, sponzorovaná Eduardem Schwarzem, který věnoval sponzorský dar v hodnotě 100 000 Kč. V letech 1936–1938 někteří lidé pracovali na betonování bunkrů kolem Vltavy.

Roku 1939 přebírá Smolotely Eduardův syn Karel Schwarz, který zámek pronajímá židovské rodině Königových. Tato rodina zde hospodář až do roku 1942, kdy byla deportována do Terezína, kde otec rodiny zemřel a jeho žena a dva synové byli převezeni do Osvětimi, kde zahynuli v plynové komoře. Protože také Schwarzovi byli židé, byl jejich majetek včetně zámku zkonfiskován. Karel Schwarz byl deportován do Osvětimi, kde byl popraven. Eduard Schwarz se pokusil emigrovat do USA, ale jeho loď se potopila. Jeho dcera Ema s úspěchem emigrovala do USA. Tohoto roku se také zastavila důlní činnost.

Roku 1945 zde byl starostou jistý Josef Bučil. Jednoho dne svolalo gestapo sedláky (mezi nimi i J. Bučila) a chtělo po nich zvýšení dodávek obilí. Sedláci byli proti a tak se s nimi pohádali. Gestapo je za to nechalo zavřít do vězení v Příbrami. Potom Němci vyslýchali jejich ženy a služebnictvo, ukazovali jim fotky umučených vězňů a vyhrožovali jim, že to samé se stane jejich manželům. Nic se však nedozvěděli. A tak se dostali až k Bučilům. Tam se zase ptali, kde mají schované to obilí. Ti jim opět nic neřekli, ale Němci si všimli, že jeden čeledín chybí. Zeptali se na něj děvečky a ta jim řekla, že šel někam s kobyloou. Počkali si tedy na něj kousek před stavením, a když se vracel, zeptali se ho, kam s pantátou dávali to obilí. Odpověděl, že do stodoly. Oni se ho ale zeptali, kam to vozí jinak. Protože nebyl na statku, když tam Němci vyslýchali služebnictvo, řekl jim, že akorát něco vyvázejí za stodolu. A tam to taky našli. Ve vězení v Příbrami nechali Josefu Bučilovi otevřené okno u cely, aby mohl utéct. On se však bál, že by mu postříleli rodinu, a proto neutekl. A tak byl nad ním vynesen rozsudek smrti, který byl vykonán na Pankráci 9. března roku 1945 v 16 hodin. Když Němci roku 1945 odcházeli, tak kradli, co mohli.

V roce 1946 proběhla celková elektrifikace obce. Téhož roku byl zastaven provoz v Opičkově mlýně. O rok později byla zřízena autobusová linka Smolotely – Příbram. Okolo roku 1948 roku byl také zastaven provoz na Panském mlýně.

Od roku 1949 sloužil zámek k mnoha účelům (více na stranách 14 – 15). Na Makové hoře sloužil příležitostní mše děkan František Bučil, který se veřejně zastal pana Toufara, který byl zapleten do Čihošťského zázraku, byl tedy za trestný čin sabotáže odsouzen k 9. letem vězení (v něm patrně na následky věznění zemřel). Téhož roku bylo založeno jednotné zemědělské družstvo (JZD). Jeho budovy se stavěly po dobu dalších třiceti let. Roku 1952 chyly od kotle na valníku naložené snopy, ale nic vážného se nestalo. V roce 1954 mělo JZD padesát devět dojníc, čtyřicet sedm jalovic, čtyři páry koní, sto šedesát prasat, třicet šest ovcí a sedm set dvacet šest slepic. Roku 1955 bylo zřízeno středisko strojní traktorové stanice (STS) v bývalé usedlosti u Pauknerů. V roce 1957 končí provoz lihovaru. Roku 1961 se JZD Smolotely slučuje s JZD Pečičky, roku 1976 se spojilo s JZD Bohostice a Stěžov, od roku 1978 patřilo k JZD Milín. Přibližně v roce 1998 proběhla rekonstrukce hlavní budovy.

Roku 1987 začíná výstavba požární stanice a je položena část kabelizace. V roce 1995 se uskutečnila rekonstrukce elektrické přípojky a byla uvedena do provozu telefonní stanice. Téhož roku se objevila žádost o vydání objektu (zámku) jako restituce potomku po Emě Schwarzové (dceři Eduarda Schwarze), který dosud žije v USA. V roce 1999 získal zámek

v restituci pan Kohn a v témže roce začíná rekonstrukce pivovaru. Osmého února 2006 byla schválena podvýborem heraldiků Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR vlajka a znak pro obec.

Obr. 6 – Místní dobová zpráva v místním tisku o popravě Josefa Bučila

Obr. 7 – Pohled na náves Smolotel 30. léta

Časová osa historie Smolotel a okolí

(Tomáš Kekrt)

Od doby bronzové do 10. století

1000–800 př.n.l. pozůstatky osídlení z doby bronzové

9. století v prostoru současné obce Smolotely se pravděpodobně nacházelo tržiště se smolou

Od 14. do 16. století

1336 první písemná zmínka v majestátu Jana Lucemburského

14. století první historická zmínka o dolech

1456–1515 výstavba tvrze

Období okolo třicetileté války až do 18. století

1605 rod Chanovských z Dlouhé Vsi kupuje Smolotely
také založen pivovar

1618–1648 někdy v tomto období byl u Smolotelek švédský vojenský tábor

1620 založen Opičkův mlýn

1719–1722 výstavba kostela na Makové hoře (započali Chanovští)

1722 ve Smolotelech založena první škola

1733 Zdenko Jiří Chřepnický z Modlešovic, prelát a děkan svatovítský
v Praze, kanovník u sv. Štěpána v Litoměřicích, kupuje Smolotely

4. 4. 1774 zámek ve Smolotelech vyhořel

19. století

1857 založen hřbitov pod Makovou horou

1866 vysazeny dvě lípy a postaven křížek pod Makovou horou (dnes stojí jen jedna lípa)

od r. 1872 Smolotely vlastní šlechtický rod Erggeletů

1843 rtišovická vrchnost dala majitelům Smolotelského zámku dar 32 zlatých

20. století

1900 vysazeny lípy okolo Makové hory

1904 proběhla první volba starosty v samostatných Smolotelích

1915 Smolotely kupuje v dražbě právník JUDr. Eduard Schwarz
zaniká pivovar

1926 probíhá výstavba silnice Smolotely – Brodce, podporovaná Eduardem Schwarzem

1936–1938 někteří obyvatelé Smolotel se podílejí na budování betonových bunkrů
okolo Vltavy

1939 Eduard Schwarz předává Smolotely svému synovi, Karlu Schwarzovi
Karel zámek až do roku 1942 pronajímá židovské rodině Königových
tohoto roku je také zastavena důlní činnost

1942 rodina Königových je deportována do Osvětimi spolu s Karlem
Schwarzem

1946 elektrifikace obce

zrušen Opičkův mlýn

1947 zřízena autobusová linka Smolotely – Příbram

1948 Smolotely připadají ČSR

1949 zámek slouží k mnoha účelům, např. jako mateřská školka, kino, divadlo a obřadní síň, zámek se stal kulturním střediskem v této obci.
vzniká JZD

Od poloviny 20. století do současnosti

1957 končí lihovar
1976 zrušena škola
1987 stavba požární zbrojnice, je položena část kabelizace
1990 začíná rekonstrukce kostela na Makové hoře
1991 znovu vysvěcena kaple v zámku
1995 uskutečnila se rekonstrukce elektrické přípojky a byla uvedena do provozu telefonní stanice
1995-1996 na Makové hoře pobývá františkán – kapucín František Angelo Homola
1999 v rámci restituce předáno p. Kohnovi – začíná rekonstrukce pivovaru pro účel vybudování penzionu
1998 zrušena poslední škola u Smolotelského rybníka
oprava varhan na Makové hoře
2006 zveřejněna vlajka a znak pro obec

Obr. 8 – Znak obce Smolotely – Znak představuje ves jako sídlo kdysi svobodných královských lučištníků (šíp), kde měli svůj majetek především vladykové ze Smolotel (dělená pravá část štítu a listu vlajky), která však byla zpočátku majetkem arcibiskupského příbramského panství (barvy černá a zlatá ze znaku biskupství, uplatnění zlaté barvy je rovněž nárazkou na významné středověké naleziště zlata a jeho těžbu v okolí Smolotel). Nejvýznamnější novověké dlouhodobé majitele vesnice – stavebníky zámku a kostela na Makové hoře, Chanovské z Dlouhé Vsi – připomíná klenot jejich erbu (z turnajové přilby vypínající se kůň), stejně jako barvy modrá a stříbrná. Poutní kostel, který nechali počátkem 18. století postavit, prezentující atributy jeho patronů (hvězda a kříž). Návrh obecní vlajky kopíruje návrh znaku (autor: Miroslav J. V. Pavlů – Smolotely, 2007)

Historie zámku

(Jan Chaloupek)

První písemná zmínka o tvrzi pochází z roku 1515, kdy se uvádí tvrz, dvůr a ves Smolotely u příležitosti prodeje tvrze Janu Šicovi z Drahenic od Zikmunda Předbora z Radešína. Ten ji ale o tři roky později (v roce 1518) koupil nazpět. Tvrz přináležela Kamýku, ale po dostavbě Karlštejna přešla pod správu tohoto hradu. Od roku 1526 tvrz vlastnil Sixt Kafunk z Chlumku. Roku 1543 koupil gotickou tvrz od Břetislava z Ryzenberka Šimon ze Šanova. V rodu Janovských zůstala tvrz až do roku 1605, kdy ji koupili bratři Kryštof a Jindřich Chanovští z Dlouhé Vsi. Nejvýznamnější Chanovský byl Jan Felix, který nechal vystavět v letech 1719–1722 poutní místo Maková hora. Tento rod také přestavěl gotickou tvrz na barokní zámek (1706–1732). První písemná zmínka o zámku je z 28. dubna 1732, kdy Josef Vladislav Morel ze Rtišovic koupil zámek s kaplí, kostelíkem sv. Jana Křtitele a poustevnou na Makové, s pivovarem a chmelnicí. Čtvrtého dubna 1774 mezi jedenáctou a dvanáctou hodinou dopoledne začal zámek nenadále hořet – kvůli velkému suchu všechno shořelo. Za doby prvního (josefovského) vojenského mapování byly ve východním areálu zámku dvě budovy, které ohraničovaly hlavní bránu, a v severní části byla jedna budova. Od roku 1884 vlastnil zámek Rudolf Heinrich. Za doby druhého vojenského mapování přibýly v severní a západní části nové budovy a naopak v jižní části u hlavní brány byla jedna budova zbourána. Na stabilním katastru přibyl v severozápadní části kravín a na západě přibyla další řada budov. Od roku 1880 vlastnil zámek baron Maxmilián, svobodný pán z Erggeletů, který měl dluhy, a proto se zámek i pozemky dostaly do konkurzu. Na třetím vojenském mapování byl zbourán kravín a jedna budova severovýchodní části zámku. Byla přistavěna jedna řada domů

Obr. 9 – Emil Švarc v zámku

(autor: neznámý)

v jeho západní části. Na konci roku 1915 (31. 12.) koupil zámek s pozemky a obcí v konkurzu Eduard Schwarz. Za první světové války se se zámkem naštěstí nic nestalo. Jen v pivovaru byly zabaveny měděné kotle na válečné účely. Schwarzovi byli židovská rodina, stejně jako rodina Königových, kterým pronajímali své pozemky. Za druhé světové války byli Königovi a Karel Schwarz posláni do Osvětimi, kde zemřeli v plynové komoře. Z rodiny Schwarzových přežila Ema, dcera Eduarda Schwartze, která emigrovala do Ameriky.

Za druhé světové války byl v zámku německý správce jménem Elvis. Po druhé světové válce zámek sloužil k různým účelům. V roce 1948, za komunistické vlády, chátral. V roce 1949 byla vybourána příčka mezi jídelnou a knihovnou, čímž vznikl velký sál pro zábavy a kino. Od roku 1953 do roku 1990 byla v zámku ordinace praktického lékaře. Od roku 1964 byla v zámku také mateřská škola. Od roku 1965 do roku 1990 sídlila v zámku kancelář

městského národního výboru (MNV – dnešní obecní úřad). Do roku 1990 byly v přízemí byty. Dne 23. října 1987 se v zámku konala veřejná schůze doplněná kulturním programem, v němž vystoupil kromě dětí ze základní školy také pěvec Eduard Haken. Dne 8. července 1988 byl v sále pořádán slavnostní oběd pro účastníky druhého sjezdu rodáků obce při oslavách 653 let obce a 103. výročí vzniku Sboru dobrovolných hasičů a k této příležitosti byla vydána první publikace o obci. Dne 17. října 1990 vedení obce

projednávalo návrh pronajmout zámek firmě BESO nebo firmě Agromental Olomouc. Firma BESO však ani do roka oficiálně nepotvrdila návrh původní smlouvy o pronájmu. V průběhu roku 1994 firma Sedláček z Cetyně provedla na zámku některé opravy. Poté obec nabídla objekt k prodeji přes realitní kancelář ALDA Příbram. Zájem jevil jistý podnik zahraničního obchodu a firma ITCM Písek (stavební výroba), ASSOCIATES, mezi dalšími zájemci byla i rodina Schwarzenbergů. V červenci 1995 pak obec zámek a pivovar, obojí v havarijním stavu, nabídla znovu k prodeji. V roce 1996 se o zámek a další majetek přihlásil v rámci restitucí Jan Josef Kohn (univerzitní profesor matematiky v Princetonu, New Jersey), vnuk posledního majitele, Eduarda Schwarze, syn Emy, provdané Kohnové. V roce 1999 mu byl rozhodnutím pozemkového úřadu Příbram zámek skutečně vrácen.

K navrácenému majetku připadlo 75 a 77 ha zemědělské půdy, hájenka Pila, lesovna, rybník, pivovar, objekt pošty s kanceláří obecního úřadu a další dva rybníky. Obci zůstalo hřiště, jež je součástí zámeckého parku.

Obr. 10 – Zámecká chodba (autor: Vojta Mucha)

Obr. 11 – Divadelní sál v zámku dnes (autor: Vojta Mucha)

Obr. 12 - Zámek jako Mateřská škola (autor: neznámý)

Obr. 13 – Nejstarší dobová fotografie zámku (autor: neznámý)

**Obr. 14 – Pohled na jeviště divadla
v zámku** (autor: neznámý)

Obr. 15 – Pohled na chodbu zámku
(autor: neznámý)

Vývoj zástavby

(Jan Pokorný)

Cíle

1. Popsat vývoj zástavby v zkoumaném území.
2. Zjistit něco o významných budovách – o jejich historii, k čemu sloužily a jak se dnes využívají.

Metodika

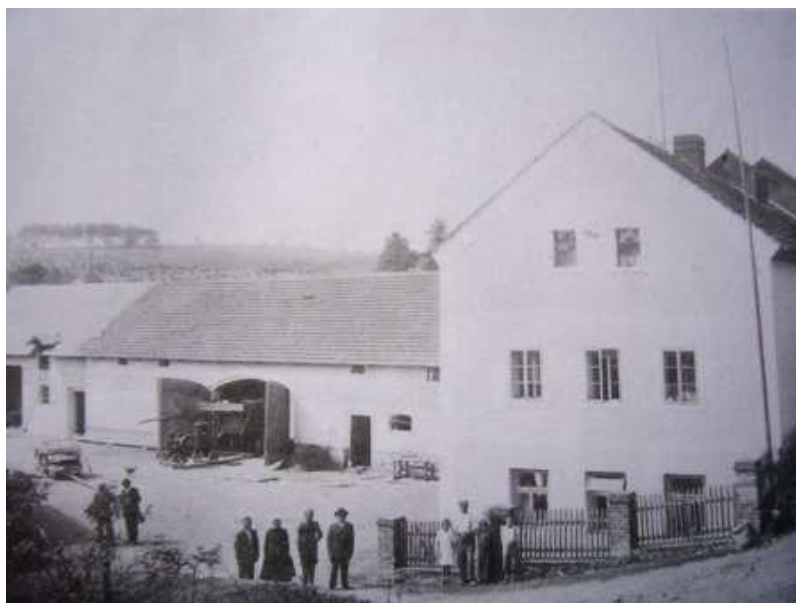
Začali jsme pracovat již v Praze. Vzali jsme si staré a dnešní mapy – konkrétně první (1764), druhé (1836) a třetí (1876) vojenské mapování, mapu stabilního katastru (1830) a současnou mapu (2005) –, porovnali jsme je mezi sebou a vytipovali si významné budovy.

V terénu jsme porovnávali dvě mapy, a to stabilní katastr a dnešní mapu. Popisovali jsme, jak se změnily budovy, které jsou na stabilním katastru zaznamenány. Dále jsme obcházelí významné budovy, které jsme si vytipovali už v Praze, a ptali se pamětníků nebo majitelů, kdy byla budova postavena, k čemu sloužila dříve a k čemu slouží dnes.

Poslední část naší práce probíhala opět v Praze, kde jsme zpracovávali informace získané v terénu a v archivech.

První vojenské mapování

V roce 1764 bylo v okolí Smolotel asi 46 budov. Nejvíce budov v obci bylo kolem cesty na Makovou horu. Zámek ve Smolotelech měl kolem pěti budov. V obci Smolotelky stály všechny domy kolem hlavní cesty, která vedla ze Smolotel. Nejméně budov bylo v tehdy ještě nepojmenované obci Draha, která čítala jen čtyři budovy. Již byly postaveny mlýny Opičkův, Panský a Parník.

Obr. 16 – Opičkův mlýn v minulosti (autor. neznámý)

Stabilní katastr

Mapa stabilního katastru je mnohem podrobnější než vojenská mapování, takže se s nimi nedá moc porovnávat.

Kolem roku 1840 bylo v okolí Smolotel přibližně 160 budov. V této době zde bylo poměrně hodně velkých hospodářských budov. Od roku 1764 se hodně zastavělo centrum obce. Ve Smolotelích se postavilo nejvíce domů z okolních vesnic. Hodně se také rozvíjel zámek, bylo k němu přistavěno 10 budov.

Ve Smolotelkách bylo asi největší změnou přistavění dvou obrovských statků, jako se to dělo i v celém okolí. Oba statky měly pět a více budov.

Třetí vojenské mapování

Od stabilního katastru do třetího vojenského mapování nedošlo k žádným velkým změnám.

Dnešní stav

Na dnešní mapě se nachází přibližně 190 budov. Nejvíce budov zaniklo právě mezi roky 1880 a 2005, tj. třetím vojenským mapováním a dnešní mapou. Většina zaniklých budov (asi 10) patřila k zámku. Z mnoha statků se dnes využívá jen malá menšina. Nejdůležitější domy postavené mezi roky 1880 a 2005 jsou JZD (asi 16 budov) a bytovky (asi 5 budov).

Draha se vyvíjela nejméně ze všech sledovaných vesnic, dnes je v ní jen 27 budov. Bývalá pila je přestavěna na ranč a jedna budova, bývalá hájenka, je dnes zbořená. Jeden ze dvou velkých statků je v rekonstrukci a z bývalých sedmi budov stojí jen dvě. Druhý statek chátrá a z původních pěti budov stojí jen dvě.

Závěr

Největší změny v zástavbě byly mezi roky 1840 a 2005. V tomto období bylo postaveno nejvíce budov, ale také nejvíce budov zaniklo. Nejdůležitější postavené budovy jsou JZD (asi 16 budov), bytové domy mezi Smolotely a Smolotelkami (asi 4 budovy) a domy na severním

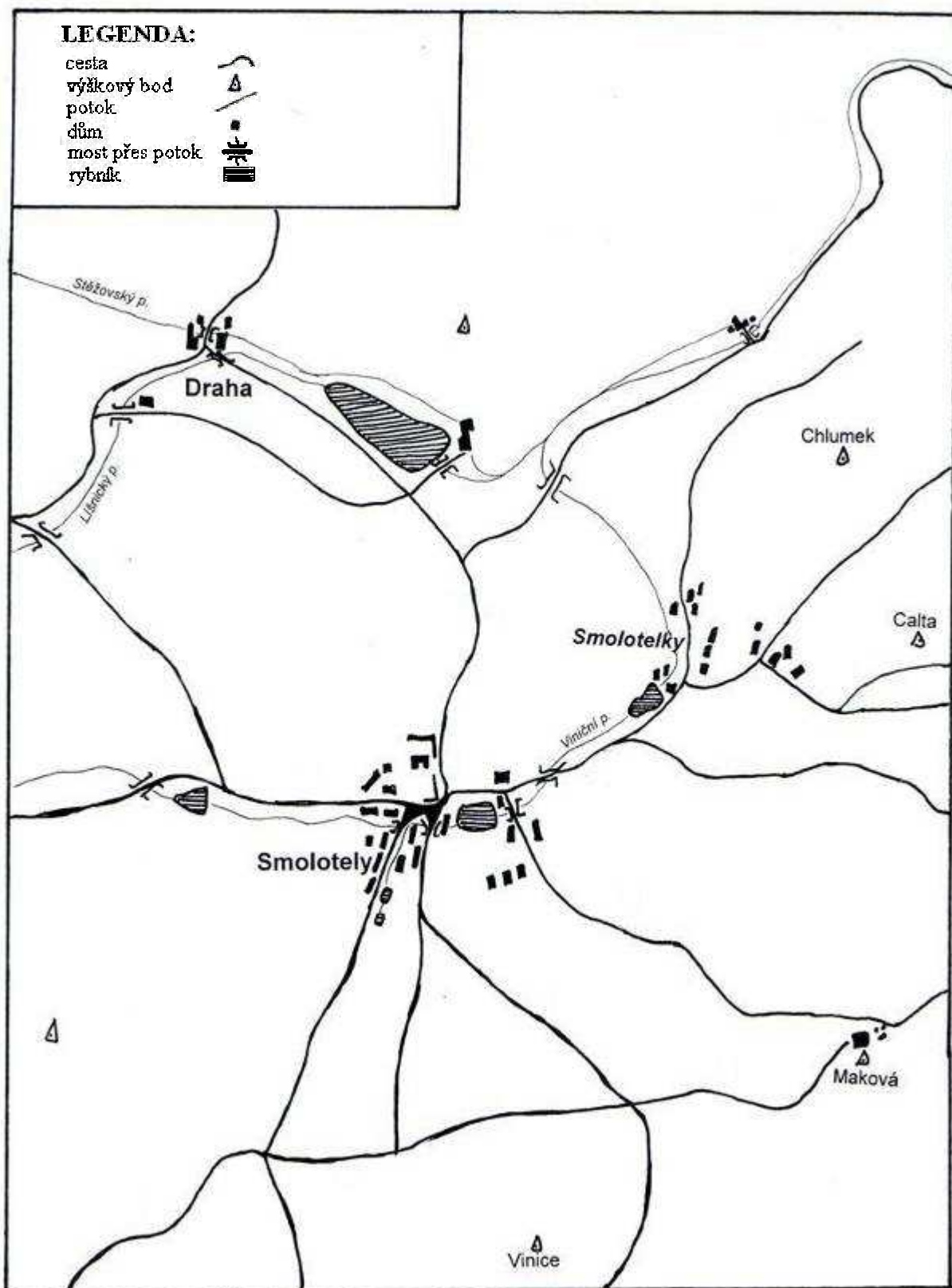
okraji Smolotelek (15 budov). V tomto období, hlavně za komunismu, začal chátrat zámek a bylo zbořeno asi 15 budov, které k němu patřily. Další zaniklé domy můžeme najít ve Smolotelkách, hlavně dva velké statky, kde bylo celkem 12 budov, z nichž dnes zbyly jen čtyři.

Zástavbu nejvíce ovlivnilo období komunismu. Hlavně tím, že v této oblasti bylo velké množství hospodářských budov, které se kvůli kolektivizaci přestaly využívat. Za komunistické vlády byly také zavřeny mlýny – Opičkův, Panský a Parník.

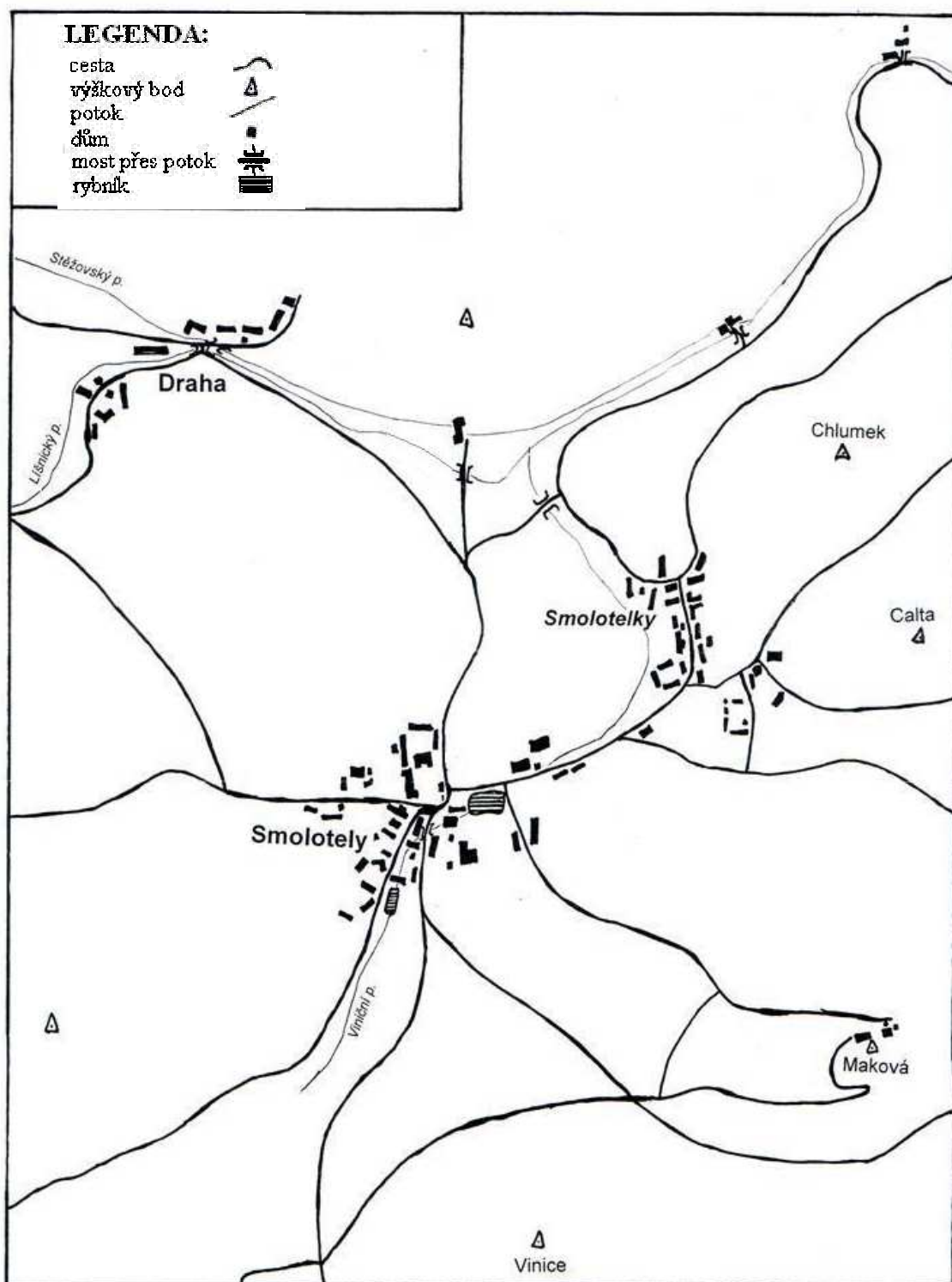
Zjistili jsme, že ze všech obcí se nejvíce rozvíjely Smolotely a bylo v nich zastavováno hlavně centrum. Zde také zaniklo nejvíce budov, a to hlavně u zámku.

Smolotelky se vyvíjely podstatně méně než Smolotely, největší stavby v nich jsou budovy na jejich severním okraji a dva velké statky na jižním okraji, které však za komunismu zchátraly.

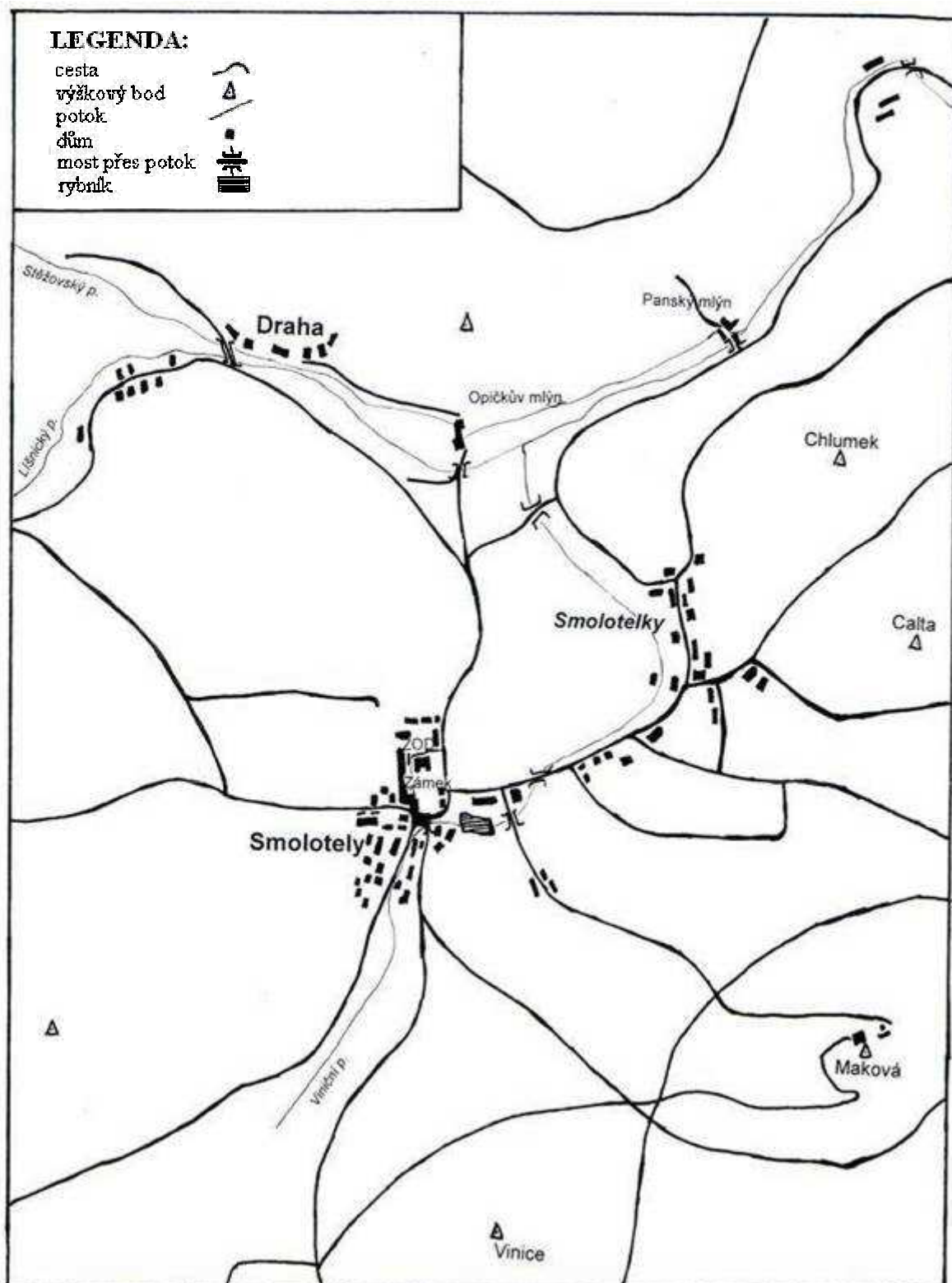
Draha se rozvíjela ze všech vesnic nejméně. V dnešní době je tam jen 20 domů.

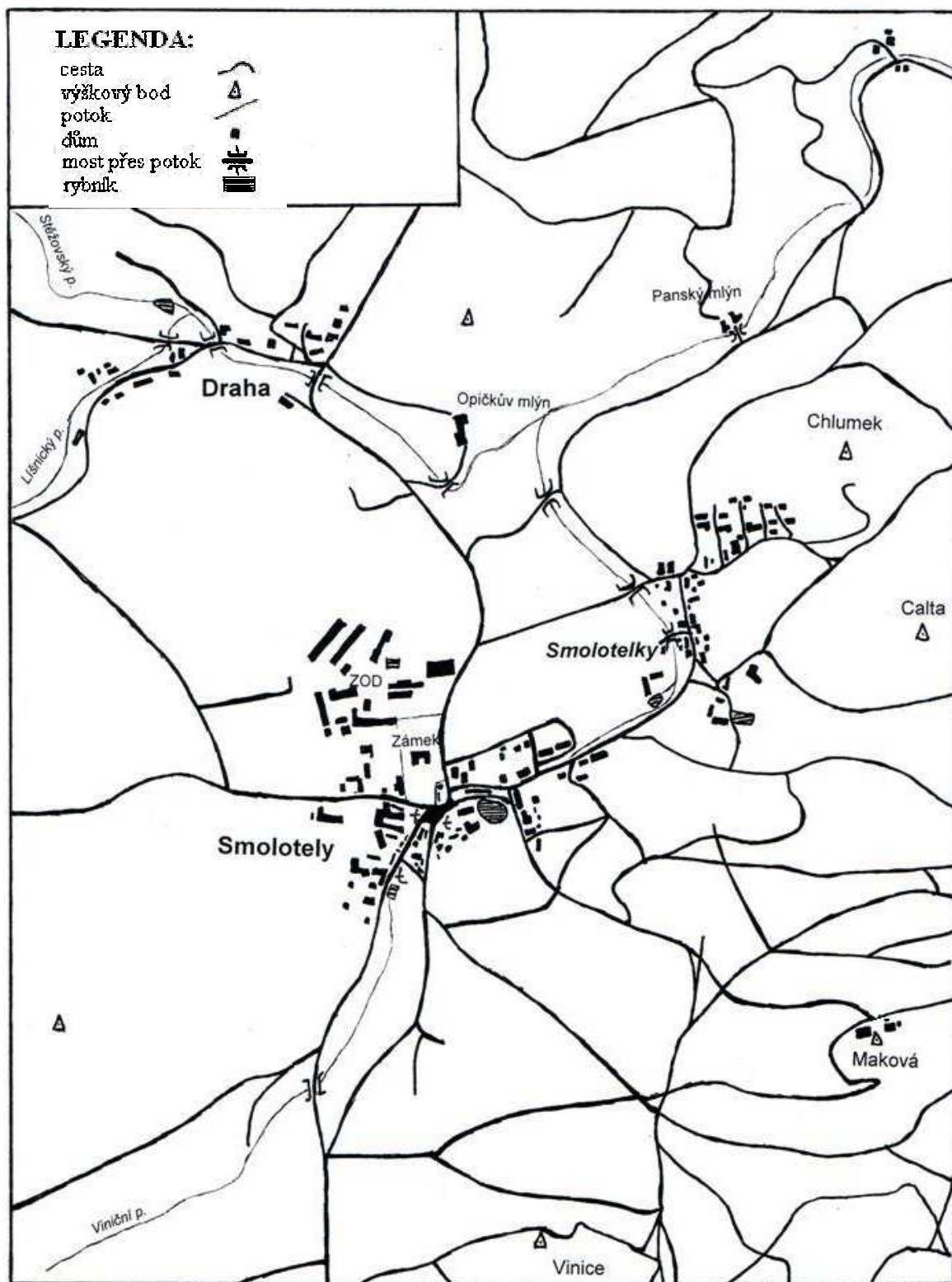
Obr. 17 – Stav zástavby na 1.vojenském mapování (autor: Matouš Bičák)

Obr. 18 – Stav zástavby na 2.vojenském mapování (autor: Matouš Bičák)

Obr. 19 – Stav zástavby na 3.vojenském mapování (autor: Matouš Bičák)

Obr. 20 – Stav zástavby dnes (autor: Matouš Bičák)

Významné budovy

(Jan Pokorný)

V této části popisujeme významné budovy ve Smolotelech a jejich okolí. Většina uváděných budov je zaznamenána již na mapě stabilního katastru z poloviny 19. století. Číslice v textu odpovídají číslicím v mapě číslo 21.

1 – Zemědělské družstvo se sídlem v Milíně

JZD (dnes ZOD) bylo dříve velkostatek, který patřil k zámku. Před 2. světovou válkou ho spravoval pan König, ale protože byl židovské národnosti, zavřeli ho nacisté do koncentračního tábora, kde zemřel. Po 2. světové válce, v roce 1949, bylo založeno družstvo. V roce 1961 byl ke stávajícím budovám přistavěn kravín a devět let poté, roku 1970, byly přistavěny dílny. V roce 1961 se JZD Smolotely slučuje s JZD Pečičky, roku 1976 se spojilo s JZD Bohostice a Stěžov, od roku 1978 patřilo k JZD Milín.

V roce 1978 vlastnilo JZD 1014,78 ha orné půdy, 189,45 ha luk a 82,72 ha pastvin. V roce 1980 byl přistavěn velký plechový seník. V roce 2000 mělo JZD velice nízké výnosy a velké finanční problémy (dluhy u bank), nepomohl ani prodej bramborárny za 10 milionů korun. V roce 2002 bylo ve Smolotelech velké krupobití, které úplně zničilo pole s řepkou olejkou a vojtěškou. Ozimý ječmen byl zničen z 85 %, pšenice a kukuřice byla zničena z 65 %. Roku 2003 se z JZD Milín stala akciová společnost. Roku 2003, 30. listopadu, se z finančních důvodů zrušila prodejna prasnic v Pečičkách a počet členů se snížil z více než 40 na 21.

2 – Dům u hráze

Tento dům leží poblíž hráze Smolotelského rybníka. Dříve sloužil zámku jako konírna, dnes slouží jako garáž.

3 – Dům u hráze 2

Dříve dům sloužil jako hospoda a obchod, za komunismu byl přestavěn na obytný dům.

4 – Statek ve Smolotelkách

Dříve měl statek sedm domů, dnes stojí pouze dva domy. Opravuje se.

5 – Statek ve Smolotelkách 2

Dříve měl statek pět domů. Teď chátrá, stojí už jen dvě budovy.

6 – Pivovar

První zmínka o pivovaru je z roku 1605. Pivovar patřil k zámku a roku 1732 k němu byla přistavěna chmelnice. V 18. století se zde vyrobilo přes 500 hektolitrů piva za rok a v roce 1870 se výroba zvýšila na 15 000 hektolitrů za rok. Poslední majitel pivovaru byl vlastník zámku, pan Erggelet. Poslední nájemník a sládek byl Jan Mišovský. Pivovar zanikl v počátečním období 1. světové války – kvůli zabavení měděných kotlů na vaření piva, které byly využity k vojenským účelům. Dnes je zde rozestavěný penzion.

7 – Lihovar

První zmínka o lihovaru pochází z let 1650–1670. Na konci druhé světové války ho Rusové vyrabovali a všechen alkohol vypili. Podle sdělení pamětníků „chodili opilí Rusové po vesnici, a co mohli, to ukradli. Nakonec sem přijel jejich generál, srovnal si je a říká se, že dokonce dva pro výstrahu zastřelil“. Dnes se bývalá budova lihovaru nachází v areálu ZOD.

8 – Panský mlýn

Panský mlýn leží přibližně 0,5 km severně od Smolotelek na Líšnickém potoce. Dnes patří panu Viktoru Jungbauerovi, jehož rod vlastní mlýn už přes 200 let. Mlýnské kolo bylo v první polovině 20. století nahrazeno Francisovou turbínou. Provoz mlýna byl zastaven v roce 1946. Panský mlýn byl poháněn, stejně jako Opičkův mlýn, náhonem z Drahy, který je dlouhý téměř 1 km. Na Líšnickém potoce stálo kromě Panského a Opičkova mlýna ještě 11 dalších mlýnů. Dnes slouží Panský mlýn jako obytný dům.

9 – Parník

Parní mlýn je sto let starý. Podle sdělení pamětníků se nazýval i „Hamr“ a sloužil jako pila, mj. se zde vyráběly šindele. Vlastnil ho pan Erggelet. Za komunismu byl mlýn na prodej. Dnes ho chce nový majitel přestavit na ranč. Za pozornost stojí dobře zachovaný cihlový komín viditelný již zdaleka (cihly na jeho stavbu byly vyrobeny na zakázku).

10 – Opičkův mlýn

O Opičkově mlýně je první zmínka z roku 1620. Opičkův mlýn měl stejně jako Panský mlýn náhon ze vsi Draha, který byl odváděn ze zlatonosného Líšnického potoka. Mlýn mlel od prvního září do konce června (kvůli škůdcům) a každý rok namlel kolem 200 tun mouky. Provoz mlýna byl zastaven v roce 1946. Dnes slouží jako obytný dům.

11 – Pila

Pila leží na Líšnickém potoce, cca 1 km severovýchodně od Smolotelek. Dnes je pila přestavěna na ranč, kde jsou chovány koně. Majitelem pily je dnes pan Kohn, majitel zámku.

12 – Škola

Bývalá škola ve Smolotelích, která ležela u hráze Smolotelského rybníka, byla založena roku 1862. Velkým problémem smolotelské školy bylo, že se každý rok ze školní docházky omluvilo asi 70 dětí (jejich rodiny byly chudé a děti musely pracovat na poli a pást dobytek). Škola byla zrušena roku 1976 pro nedostatek žáků (18). V budově bývalé školy je dnes lékařská ordinace.

13 – Stará škola

První smolotelská škola stála na cestě mezi Smolotely a Smolotelkami a byla založena roku 1722. Poté, co se ve škole propadly stropy, byla škola zrušena a prodána a nakonec zbourána. Na místě bývalé školy dnes stojí dva domy.

14 – Kostel na Makové hoře

Kostel sv. Jana Křtitele je významné poutní místo. Podrobně se o něm zmiňujeme ve zvláštní kapitole (str. 86 - 87).

15 – Zámek Smolotely

Zámek se nachází v centru obce Smolotely. Podrobně se o něm zmiňujeme ve zvláštní kapitole (str. 14 - 15).

Závěr

Největší změny v zástavbě se odehrály mezi lety 1840 a 2005. V tomto období, hlavně po 2. světové válce, bylo postaveno nejvíce budov, ale také nejvíce budov zaniklo.

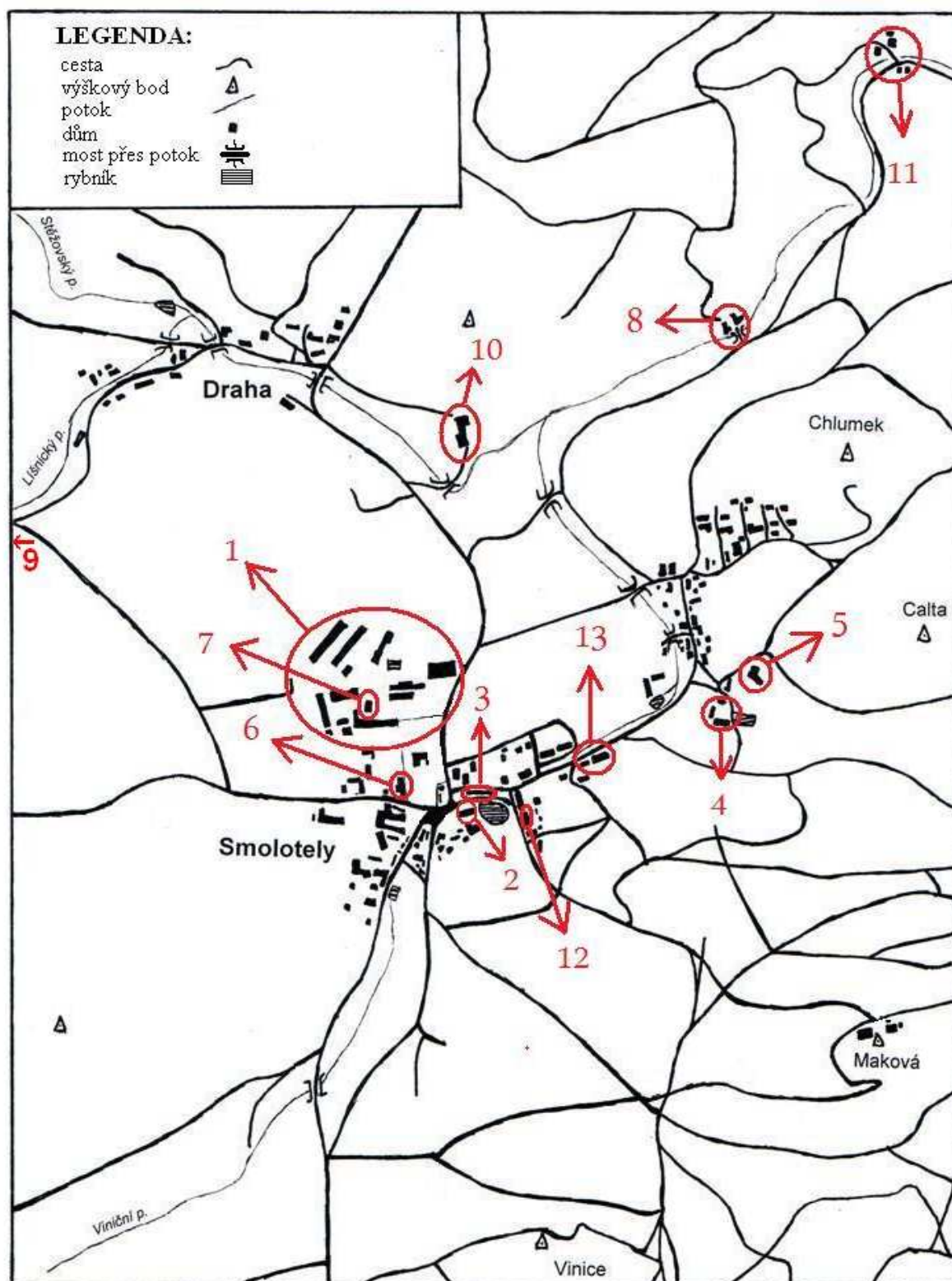
Nejvíce nových budov vzniklo v areálu JZD – asi 16. Dále vznikly domy na severním okraji Smolotelek (asi 15 budov) a bytové domy mezi Smolotely a Smolotelkami (asi 5 budov). V tomto období začal chátrat zámek a bylo zbořeno asi 15 budov, které k zámku patřily. Další zaniklé domy se nacházely ve Smolotelkách. Jde hlavně dva velké statky, které měly dohromady 12 budov, z nichž se dodnes zachovaly pouze čtyři.

Po 2. světové válce se také přestalo hospodařit na většině statků ve Smolotelech a na třech statcích ve Smolotelkách. Za komunismu byly také zavřeny mlýny, a to Opičkův, Panský a Parník.

Zjistili jsme, že od doby prvního vojenského mapování se ze všech obcí nejvíce rozvíjely Smolotely a bylo v nich zastavováno hlavně centrum.

Smolotelky se vyvíjely podstatně méně než Smolotely. Nejvíce budov se nachází na severním okraji Smolotelek a největší stavby v nich jsou budovy na jejich severním okraji. Za zmínku stojí dva velké statky, které však postupem času zchátraly.

Draha se rozvíjela ze všech vesnic na zkoumaném území nejméně a v dnešní době se na jejím území nachází pouze 20 domů.

Obr. 21 – Mapa významných budov (autor: Jan Pokorný)

Pověsti, legendy a příběhy

(Jan Pokorný, Mirek Pavlíček)

Cíle

Zapsat co nejvíce místních pověstí ve vesnicích Smolotely, Smolotelky a Draha.

Metodika

Nejdříve jsme chodili po jednotlivých lidech, nejlépe po pamětnících, a ptali jsme se jich na nějaké pověsti a příhody. Tyto pověsti a legendy jsme upravili do krátkých článků a převedli do digitální podoby.

Pověsti a legendy

Tajná chodba (zdroj: Antonín Sojak)

Kdysi si prý syn majitele zámku ještě s někým dalším hrál v zámeckém sklepení a vlezli do chodby, která údajně vedla až na Makovou horu. Zámecké sklepení mělo prý dříve dvě patra. Dveře se jim zabouchly a oni nemohli ven. Nakonec je tam někdo našel a majitel zámku nechal chodbu zasypat (také druhé podlaží sklepů).

Obr. 22 – Zámecké sklepení dnes (autor: Matouš Bičák)

Ukrytá Madona

Za třicetileté války přivezli ze Svaté hory sošku Panny Marie, aby ji ochránili před Švédy. Pod Makovou horou měli tábor Švédové (podle toho se zde říká také Na táboře), a proto farář, který s bál, aby Švédové sošku nesebrali, ji ukryl v lese za Drahou. Vojáci přišli do kostela a nenašli ji tam. Když Švédové odtáhli, byla soška přenesena zpět na Svatou horu.

Existuje však také verze, ve které se tvrdí, že se k sošce choval farář nešetrně a „zakopl“ ji pod postel. Když ji pak vracel, soška byla otlučená a on dostal vynadáno.

Oslík na Makové hoře

Na Makové hoře dříve nebyla voda, a tak farář posílal oslíka s měchy dolů z kopce. Ve studánce vždy někdo naplnil měch vodou a poté se oslík vrátil zpět.

Dešťový vrch

U Smolotelek je vrch, z kterého když se kouří, bude tři dny pršet.

Tajemná jeskyně

U obce Draha byla dutá lípa a u ní byla jeskyně, ve které když zapálíte oheň, začne stoupat dým až u Panského mlýna. Nemůže zde vést nějaká chodba?

Porouchaný tank

Nad Drahou (U Klenky) prý byl tank, kterému někdo uvolnil kolo, to spadlo z kopce a nejspíš skončilo v potoce – ale už ho nikdo nikdy nenašel.

Chudinský ústav

Ve Smolotelech byl dříve chudinský ústav. Říkalo se mu obecní pastouška. Ubytovali zde chudé lidi.

Křížek, kde je pohřben pruský voják

Za rakousko-pruské války byl pod Makovou horou u Smolotelek pohřben důstojník pruské armády. Zdejší obyvatelé na tomto místě postavili křížek.

Řezníci

Západně od Smolotel byly kameny, na kterých prý zdejší lupiči porcovali krávy.

Pomístní názvy

(Mirek Pavlíček)

Cíle

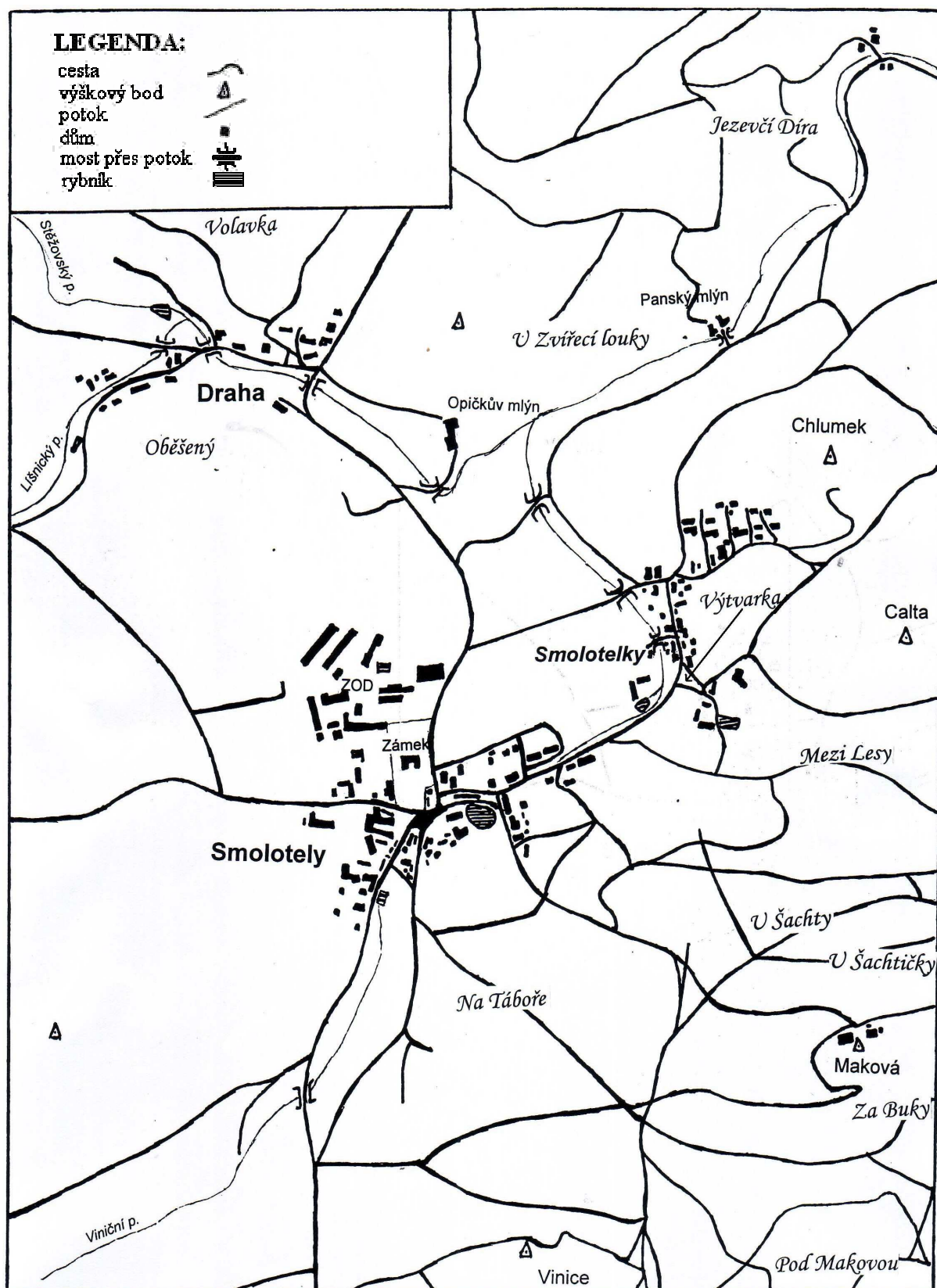
1. Zjistit co nejvíce pomístních názvů od občanů Smolotel, Smolotelek a Drahý a nakonec i z archivů a kronik.
2. Zjistit etymologii (původ pojmenování) pomístních názvů.
3. Tyto pomístní názvy zakreslit do mapy.

Metodika

Chodili jsme za obyvateli jednotlivých vesnic a pokládali jsme jim otázky týkající se pomístních názvů v okolí. Dále jsme také hledali v archivech, kronikách a mapách. Zjištěné pomístní názvy jsme zakreslili do mapy a zapsali do následujících tabulek.

Pomístní názvy od občanů Smolotel

pomístní název	pozice	jak vznikl název.	poznámky
Na Táboře	západně od Makové a na jih od Smolotel.	Kdysi tu tábořily Švédové.	
Mezi Lesy	východně od Smolotelek.	Pole mezi lesy.	
Za Buky	východně od Makové.	Jeto stráň za starými buky.	Marie Terezie zde nechala vysázet buky
Oběšený	na jih od Drahý.	Jedna rodina se tu oběsila.	
Výtvarka	Plácek ve Smotelkách.	Bývala tam škola.	
Jezevčí Díra	JZ od pily a severně od Smolotelek.	Je tam jezevčí díra.	
U Zvířecí Louky	západně od Panského ml. A východně od Drah.	Pasou se tam zvířata (bývalo).	
U Šachty	SV od Makové.	Stará Šachta kde se těžilo zlato.	
U Šachtíčky	SV od Makové.	Nová Šachtíčka kde se těžilo zlato.	
Volavka	severně od Drah.	Chodí tak v létě volavka.	
Pod Makovou	pod Makovou.	Je to na jih od Makové.	

Obr. 23 – Mapa pomístních názvů (autor: Mírek Pavlíček, Matouš Bičák)

Pomístní názvy z kroniky obce Smolotely

pomístní název	druh.	poloha	jakost	číslo parcely	doplňky
Mezi lesy	pole	mírný svah	dobré	869/1, 896/1.	
Poceliny	louka	rovina	dobré	727.	
Za vrcholem	pole	svah	dobré	721,766/1.	
V brti	pastvina	svah	dobré	700/2.	
Outěšení	les, louka, pole	mírný svah	dobré	900 a Okolí.	
Na bahnech	louka	rovina	kyselé	764.	
Dražka	pastviště	vrch	skála	786/4, 783, 795, 800.	(Obecní draha, pálení čarodjnic)
Krašák	les	svah	dobré	869/1 + jedna část 694.	
Bučilův les	les	rovina	dobré	887.	
U zájesku	pole, les	svah	horší	675.	
Nad nádrží	pole	svah	horší	682.	
Nad včelínem	pole	svah	horší	690/1.	od r. 1955.
Na průdole	pole	mírný Svah	dobré	806.	
V liškově	zahrady	svah	dobré	776+okolí	býv. louka
U spáleniště	pole	rovina	dobré	973/1	u vyhořelého stavení 1946

pomístní název	druh	poloha	jakost	číslo parcely	doplňky
U Koubka	pole, pastvina	rovina	skalky	982/2	u čp. 112
Čertovo lože	les, balvany	rovina	skalky	954-1015	
U obrázku	křižovatka cest v lese	rovina	skalky	954	cesta na Makovou
Hlinný	les	svah.	horší	682/2	
Hoříč (přední)	les	mírný svah	dobré	905+č.694	
Hoříč (zadní)	les	mírný svah.	dobré	sever 694	
Hoříčko	les	mírný svah	dobré	923	
Prostřední hora	les, vrch	svahovitý	kamenitý.	954	mezi Makovou a Hradištěm
Za buky	pole, les	rovina	dobré	západ.část 954	
Dubenecká	les	svahovitý	dobré	683/1+683/2	
Stráně	les	svahovitý	kamenitý	682/2	
Na medvědínce	pole	mírný Svah	dobré	856/2	
Na širokejch	pole	rovina	dobré	824	
Drahovič	louka, pole	mírný Svah	vlhký (louka)	842, 849/3	padl zde velitel Drahovič
Pode dvorem	pole, louka	mírný Svah	dobré	758/4	
Calta	pole, les	svahovitý	horší	815/3,818,814,819/1	
U pískovny	pole, les	mírný Svah	dobré	část815/4	od r. 1960
U rohu	pole	rovina	dobré	831	
Skalka	část obce, pole	Svah	skalnatý	982/2+č.65	
U křížku	Pole	rovina	dobré	975/4	
U buku	Pole	rovina	dobré	969	
Na prádle	les, lesní školka	mírný Svah	hliné.	jih 923	
U hranic	les	rovina	dobré	924	
U staré Šachty	les	svah	horší	968	r. 1930 Mimo provoz
V oběšeným	les	svah	horší	Východ 954	
V kalu	les	mírný Svah	vlhký	SV 580	
Tisová	les	svahovitý	dobré	JV 954	od r. 1735
U plácku	les	rovina	dobré	SZ 954	
V oboře	les	svah	horší	1008/2	
U nové Šachty	les a pole	rovina	dobré	960	od r. 1935 mimo provoz

Jezevčí díra	les a pole	skalnatý Svah	dobré	Jih 683/2	dříve dobývání zlata
Chlumeček	les	kopec	špatné	JZ 694	za první republiky obdělávané
pomístní název	druh	poloha	jakost	číslo parcely	doplňky
Roviny	pastvina, les	rovina	dobré	164	
Borek	pole	mírný svah	dobré	838	
Požáry	pole	mírný svah	dobré	410	
U hřbitova	pole	mírný svah	horší	1040	
Na farském	pole	mírný svah	horší	943/1	
Za Makovou	pole	mírný svah	dobré	938	
Chvojná	pole	svah	dobré	Jih 954	
Na Mydlovejch	les	svah	horší	Část 954	
Ve čtvercích	les	svah	horší	Střed 954	dříve vykácené čtverce
V Huběnejch	les, louka, pole	svah	horší	1043	
U mlýna	pole, loka.	rovina	dobré	572/2	u bývalého mlýna
Plaňany	louka.	rovina	dobré	563/1	
U rybníčku	louka, pole	rovina	dobré	543/1	u býv. rybníčku
Ve vrchu	pole	svah	horší	545/1	
V aleji	pole	rovina	horší	1157	
Ve hrázích	pole	rovina	dobré	1204-Okolí.	
Na moučovce	louka	rovina	vlhký	527	býv. vlastník „Moucha“
U klenky	les	mírný svah	dobré, vlhký	Západ 580	
Na fořtovce	les	rovina	horší	Střed 580	býv. louka „fařtá“
Hřibče	les	svahovitý	horší	SV 580	
V chobotě	louka	rovina	dobré	469	
V komínovejch	les	mírný svah	dobré	453/1	
V doubku	les, Pole	mírný svah	dobré	402	
U hájovny	pole.	mírný svah	dobré	398	
Na červených	pole, les	mírný svah	dobré	517	hlína „červená“
Volavka	les	mírný svah	dobré	580	
Chlumeck	pole			213	
V černejch Lese	les	svah	horší	519/1	podle majitele
V brnejch	louka, les	rovina	vlhký	623	
Duby	lesík	rovina	dobré	630	

Oběšený	les			187/7	i „ v oběšenejch"
Hůrka	les	kopec	kamenitý	132	
pomístní název	druh	poloha	jakost	číslo parcely	doplňky
U křížku	pole	rovina	dobré	232/3,213	
Na sládkovém	pole	rovina	dobré	215, 232/3	louka sládka z Pivovaru.
Na obcínách	pole	svah	horší	608, 806, 604	
V rybníce	louka	rovina	dobré	749/1	kdysi Rybník.
Na Americe	pole	rovina	dobré	746/1	
Paubnerův pomník	louka	mírný svah	dobré	1113	podle Majitele.
U knězovej louky	louka	mírný svah	dobré	644/1	
Zvířecí louka	louka v lese	mírný svah	horší	584/2	
U křížku	lesík, pole	mírný svah	dobré	1146/1, 757	
Na peci	pole	mírný svah	dobré	992/2	býv. štoly - doly.
Ve višňovce	pastvina	mez, svah	horší	1008/3, 1007	dříve višně.
Ve verpání	les	svah	dobré	1013	dříve modřínoví.
Na táboře	pole	svah	dobré	1032	také „tábor"
V bažantici				301/1	
Na bahýnku			močál	392	
Na lipicích	pole	rovina	dobré		také „ Na lipici".
Dubce				251/1	
Požáry	pole.	mírný svah	dobré	398	
Parník	býv. mlýn	rovina		čp. 38 st.p.89	cca 1880
Hamr	býv. mlýn a zahradnictví	rovina		st.p.90,92 čp. 77	býv. železárna 1800
Čihátko	les	svah.	horší	683/1	
Červený les	les	mírný svah	horší	522	
U verpánu	pole	rovina	dobré	jih 274	
U pouchláče	pole	rovina	dobré	1079/1, 1081.	
U strouhy	pole	rovina	dobré	1082	
V loužku	lesík	rokle	vlhký	1098	
Na jílkách	pole,Les	kopec	hlína-jíl	1072	
Synořádka	pole,louka	svah	dobré	1057	
V kožíšku	pole	mírný svah	dobré	Z 301/1	
Pučiště	pole	rovina	dobré	1070/1, 1082	

Vinice	les	svah	dobré	1038, 1045	
Panský mlýn	bývalý mlýn	u líšnického p.		čp. 32 st.p. 69	býv ml. Velkostatek.
pomístní název	druh.	poloha	jakost	číslo parcely	doplňky
U Mouchů	zemědělský objekt	Smolotelky	cca L.P. 1500	čp.31 st.p.45	
U Pelešků	zemědělský objekt	Smolotelky	cca L.P. 1200	st.p.60	
U Neřádů	zemědělský objekt	Smolotelky	cca L.P. 1600	čp. 23 st.p. 63	
Pila hájenka	hájovna	U Líšnického p		čp.87 st.p. 66	dříve též pila.
V jezárku	les	rovina	dobré	683/6 580	dříve asi vodní nádrž.
Panský trávník	louka	rovina	dobré	759/4	
Maková	barokní kostel	kopec, památka		st.p.64	
Zámek	zámecká budova	rovina			dříve asi 13 stol. tvrz.
Pivovar	bývalý pivovar	rovina			asi 1800.

K těmto údajům se nám bohužel nepodařilo získat přesnou lokaci pomístních názvů na mapě. Tímto se vám omlouváme.

Geologická stavba

(Jan Pokorný)

Cíle

1. Vytvořit geologickou mapu podloží v okolí Makové hory.
2. Zmapovat a popsat rozdíly mezi horninami u rozhraní ortorul a granodioritů a horniny asi 500 m od tohoto rozhraní.

Metodika

Nejdříve jsme si vytipovali linie, většinou od cesty u paty kopce přímo k vrcholu. Po daných liniích jsme pak chodili a sbírali vzorky hornin. Pro lepší určování hornin jsme měli geologické kladivo, kterým jsme horniny rozbíjeli. Po určení vzorku jsme horninu zakreslili do mapy s měřítkem 1:10 000. Ortoruly jsme do mapy zakreslovali barvou zelenou a granodiority barvou červenou. Když jsme při určování vzorků narazili na jinou horninu, než jakou jsme nacházeli doposud, snažili jsme se na takovém místě určit co nejvíce vzorků. Na takovémto území jsme zakreslovali do mapy čárkovaně obě barvy hornin, u kterých jsme rozhraní našli.

Po návratu z terénu jsme zpracovávali získané informace a vykreslovali jsme geologickou mapu.

Podloží zájmového území je tvořeno dvěma horninovými jednotkami. Starší, mladě proterozoickou jednotku, ve které převažují metamorfované horniny, zejména ortoruly různého typu, a mladší, paleozoického stáří, tvořenou vyvřelými horninami, zejména granodiority a diority, místy až gabry.

Metamorfovanými horninami prostupovaly při hercinském vrásnění (asi před 320 miliony let) magmata granodioritového složení. Tato magmata vytvořila nehluboko pod povrchem velká tělesa, která dnes díky erozi vystupují na povrch. Rozhraní mezi ortorulami a granodiority probíhá severovýchodním směrem asi 200 m severně od Makové hory (viz mapa č. 25). Samotný vrchol Makové hory je budován biotitickými ortorulami. Přímo na vrcholu jsou ortoruly hrubozrnné, ale čím jsou blíže k rozhraní s granodiority, tím jsou jemnozrnnější a také jsou u rozhraní černé a bílé minerály odděleny v pružích – tzv. migmatizované. To je pravděpodobně tím, že při prostupování magmatu k povrchu byly metamorfované horniny znovu tepelně upraveny.

Na rozhraní dvou horninových jednotek jsou četné stopy po důlní činnosti. Většinou se jedná o průzkumná díla, která vedou podél žilných struktur a mají charakter dlouhého zářezu. Zářez bývá rozdělen na menší prohlubně vyházenou hlušinou. Vypadá tedy jako řada prohlubní ve směru průběhu žíly. Jednotlivé prohlubně jsou přibližně 10 m dlouhé, 1,5–3 m hluboké a 1,5–3 m široké. Celková délka zářezů je přibližně 100 m. Žilovinu můžeme najít v hlušině, která odděluje jednotlivé prohlubně, a v širším okolí zářezů. Jedná se o masivní kusy křemene, ve kterém se občas nachází pyrit v podobě malých lesklých krystalků. Jedna z lokalit s patrnými stopami těžby se nachází zhruba 1,2 km východně od Smolotel, resp. 0,5 km severovýchodně od Makové hory (na mapě č. 25 číslo 1), na křižovatce polní cesty a cesty ze Smolotel. Druhou lokalitu (číslo 2) můžeme najít o 400 m blíže než první, na stejné cestě ze Smolotel. Severně od Makové hory tvoří podloží granodiorit s velkými vyrostlicemi amfibolitu. Smolotely se převážně rozkládají na granodioritovém podloží. Na poli severně od zemědělského družstva, které se nachází na severním okraji Smolotel, převažuje v podloží gabro a také nevelké těleso méně běžného červeného granitu. Na rozdíl od červeného granitu má výrazně červeně zbarvený živec.

Důlní činnost v okolí Smolotel

(Jan Pokorný)

Cíle

1. Zjistit jestli měli křemenné žíly dostatečnou koncentraci zlata v okolí Smolotel pro těžbu.
2. Zmapovat a popsat podloží u bývalých dolů a popsat, jak zde vznikly křemenné žíly.
3. Popsat dnešní stav v místech, kde byly dříve důlní práce nejintenzivnější.
4. Popsat horniny, které horníky zajímaly nejvíce.
5. Zjistit, v jakých obdobích se zde těžilo.

Metodika

Naši práci v terénu jsme měli rozdělenou na dvě části, a to čerpání informací z archivu a průzkum dané lokality. Z informací z archivu jsme zjišťovali, v jakých obdobích se zde těžilo a jakou mají zdejší křemenné žíly koncentraci zlata.

Při průzkumu zájmového území jsme se pokusili určit, jaké horniny se v podloží nacházejí, a popisovali jsme dnešní stav a rozměry důlních prací.

Po příjezdu z terénu jsme zpracovávali informace získané v archivu a v terénu. Dále jsme popisovali, jak vznikly křemenné žíly a kde se nacházejí důlní práce.

Důlní činnost

Důlní činnost v okolí Smolotel můžeme rozdělit na tři etapy.

První etapa spadá do 14. století podle zástavního listu Jana Lucemburského z roku 1338.

Druhá etapa proběhla od roku 1820 do roku 1857. Hlavním zájmem horníků byl tehdy galenit a zlatonosnému křemeni nebyla věnována pozornost. Podle zpráv ze štol obsahovaly žíly 60 % stříbrnosného galenitu, stříbrnou rudu a zlato. Horníci posléze narazili na Josefovou žílu, kde už byla velká koncentrace zlata, kolem 250 g na tunu. Na těžbu ale nebyly peníze a chybělo odborné vedení. Z těchto důvodů důlní práce kolem roku 1852 ustaly.

Třetí etapa byla započata na základě průzkumných prací pana profesora Ježka. Výsledky svého průzkumu prof. Ježek zveřejnil a vydal roku 1926 a v roce 1933 začaly důlní práce ve velkém měřítku. Při dolování objevili horníci kromě zlata i arsenopyrit, hlavním produktem zůstalo zlato. Většina odborníků těžbu kritizovala, průzkumné zářezy údajně nebyly dostatečně hluboké. Zlato se těžilo dynamitem. V roce 1936 se důlní práce zaměřily na úseky U buku a Pod Makovou. Důlní činnost zde ale opět narazila na velký problém – nedostatek peněz. Přírodní podmínky zde naopak byly výborné. Přímou kolem hlavního pracovního bodu protéká silný Líšnický potok, důležitý zdroj vody. Všude kolem se rozléhají velké lesy, zdroj nezbytného dřeva.

Štoly se nacházejí na rozhraní dvou horninových jednotek, a to prvohorního granodioritu a starohorních ortorul. Dále jsou v podloží zastoupeny syenit, břidlice, dioritický porfir a felsitový porfir. Na rozhraní vznikly rudné žíly. Rudní žíly vznikly při prostupování velkého tělesa magmatu k povrchu. Magma začalo tuhnout pod vrstvou ortorul a za vysoké teploty začalo krystalizovat, ale část magmatu tuhla až při nižších teplotách a pronikla do puklin nadložní vrstvy ortorul. V takto vzniklých rudných žilách můžeme najít křemen, pyrit a galenit.

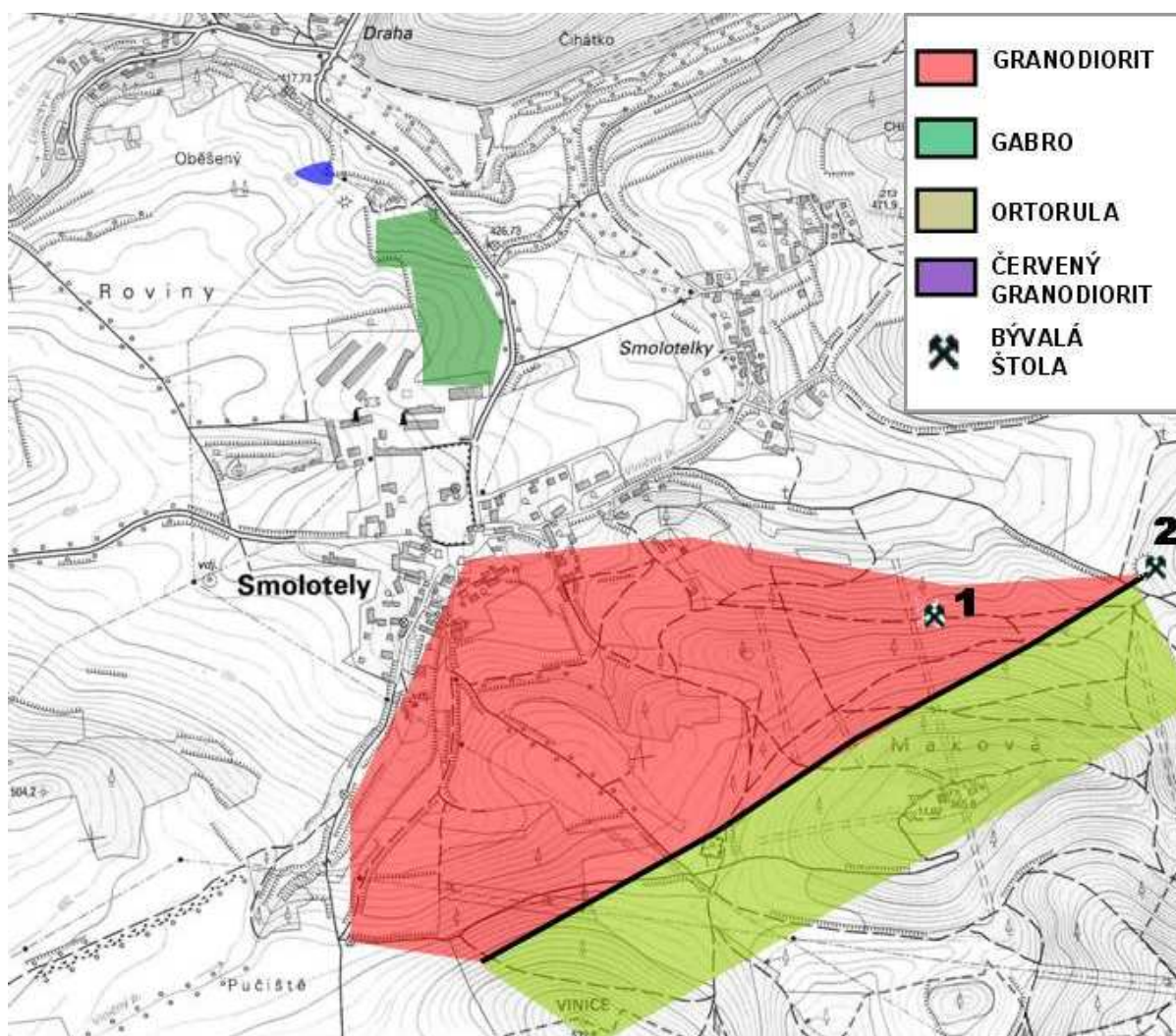
Důlními činnostmi se zjistilo, že jsou zde dva druhy žilovin. První druh je masivní, zlatonosný křemen v galenitu a druhý je zlatonosný křemen bez většího podílu sulfidických rud s vysokým obsahem zlata.

Na Josefově žíle byl obsah zlata velmi velký, a proto zde šly důlní práce asi do největší hloubky. Na celém smolotelském území měly křemenné žíly vysokou koncentraci zlata a také zde mělo zlato poměrně vysokou ryzost – asi 80–90%.

Důlní činnosti v okolí Smolotel měly velikou výhodu, že totiž vedlejší produkt galenit dokázal pokrýt náklady těžby. V jedné ze smolotelských štol byl údajně nalezen i ryzí arsen.

Obr. 24 – Bývalý pravděpodobný vstup do štolý (autor: Matouš Bičák) (mapa č. 25 číslo 2)

Obr. 25 – Mapa geologického podloží a bývalých štol (autor: Jan Pokorný)

Botanika

(Jakub Jindra, Tomáš Kekrt)

Cíle

1. Popsat vývoj lesních ploch a alejí a podle historických zdrojů odhadnout druhové složení.
2. Provést botanický průzkum celého zkoumaného území.
3. Vytvořit geobotanickou mapu a podrobný zápis.
4. Na základě geobotanické mapy odhadnout ekologickou stabilitu všech zaznamenaných lokalit a vytvořit podle toho mapu ekologické stability.
5. Na základě mapy ekologické stability vytipovat cenné oblasti, které by se měly zachovat.

Metodika

Historický vývoj

Z map prvního a třetího vojenského mapování a ze speciální mapy 1:10 000 byly vysledovány plochy lesů, jejich změny a posouzen možný vliv kláštera, resp. kostela na Makové hoře.

Výsledkem byla série map zachycující rozšíření porostu v minulosti a dnes.

Současný stav

Bylo vyznačeno zkoumané území 2×2 km na speciální mapy 1:10 000, na které se zaznamenávaly lokality se stejným nebo podobným druhovým složením rostlin. Ke každé lokalitě byl na mapě přiřazen kód (číslo/písmeno) a přesný popis její polohy, druhového složení zejména dřevin a ekologické stability (u větších lesních celků zdravotní stav) byl zapsán do zápisníku.

V terénu byla zvláště vyhledávána území s odlišným druhovým složením za účelem nálezů známek lidské činnosti. Některé druhy rostlin totiž poukazují na činnost člověka – byly v minulosti vysazovány (zvl. kulturní rostliny) nebo lidskou činností doprovázejí (např. ruderalní rostliny).

Získaná data z terénu byla mj. zpracována do map rozšíření kulturních druhů rostlin, ekologické stability a geobotanických lokalit. Na základě botanického průzkumu jsme vytvořili geobotanickou mapu (mapa rostlinných společenstev). Na mapě, kterou přikládáme, jsme zaznamenali všechny zkoumané lokality. Jejich podrobný popis uvádíme dále.

Ekologická stabilita nám ve stupnici 1 (nejméně) až 5 (nejvíce) ukazuje, jak moc se současný stav porostu liší od původního. Porost v lokalitě s ekologickou stabilitou stupně 5 se plně shoduje s původním stavem. Tam, kde se les nacházel i nachází, ale se zcela jiným druhovým složením, má lokalita ekologickou stabilitu 3. Tam, kde není přirozený les, ale louka nebo pole, je ekologická stabilita 2 nebo 1.

Při botanickém průzkumu jsme se zaměřovali také na části porostu, které jsou podle našeho názoru významné pro okolní krajinu. Především šlo o staré nebo velmi vzrostlé stromy nebo jejich skupiny (některé jsou vyhlášené jako chráněné) a velmi staré nebo původní porosty. U těch jsme podrobně zaznamenali odhadované stáří, složení druhů, zdravotní stav a obvod kmene ve výši cca 130 cm (jejich popis je uveden ve vysvětlivkách k syntézní mapě), jejich polohu jsme zanesli do syntézní mapy.

Výsledky

Historický vývoj

Předpokládané složení lesů před příchodem člověka

Před příchodem člověka se ve sledované oblasti rozkládaly velké lesy a mokřiny podél potoků. Ve vyšších místech se nacházely bikové bučiny skládající se z buku s možnou příměsí dubu v nižších polohách. Mechové i keřové patro bylo potlačeno spadáním bukovým listím.

V nižších polohách jsou přirozené dubové doubravy. Dubové doubravy se skládají z dubu letního, zimního i šípáku a jsou téměř bez příměsí. Keřové patro je zde hojně zastoupeno, stejně jako bylinné patro.

Okolo vodních ploch a toků je přirozená olšina. Olše s příměsí vrby, topolu a ojediněle jasan.

V 9. století byly v této oblasti pravděpodobně vysazovány borovice lesní, protože zde byl trh se smolou. Díky tomu jsou zde dnes původní borovice lesní hojně zastoupeny. (Smrk ztepilý, který je přirozený až od 1000 m n.m., by se v naší oblasti vůbec neměl vyskytovat. Později, v 19. století, byl do Evropy dovezen akát a jiné severoamerické druhy rostlin, které se později dostaly do módy, byly hojně vysazovány a ničily původní porost.)

První vojenské mapování

V období prvního vojenského mapování, tedy v letech 1764–1768, měly lesy téměř největší rozlohu z mapových období. Tehdy fungoval zámek ve Smolotelích i klášter na Makové hoře obývaný bosými karmelitány. Lesy se rozpínaly na všechny strany. Východně od Smotel, přibližně 1000 m od zámku, se rozkládá menší lesní celek, široký je cca 300 m a dlouhý cca 1000 m. Další menší les se nachází mezi Líšnickým a Stěžovským potokem (u jejich soutoku), cca 500 m západně od Drahy. Je asi 1000 m dlouhý a 800 m široký. Jeden velký lesní celek leží nad Líšnickým potokem, táhne se od pily přes mlýny až někde za Drahou. Široký je cca 5200 m a dlouhý cca 2400 m (zkoumána byla pouze malá část nad Líšnickým potokem). Další menší les je pod Líšnickým potokem, pod pilou, a končí u Panského mlýna, druhý jeho konec sahá daleko mimo zkoumané území. Široký je 2300 m a dlouhý cca 600 m. Na Makové hoře je les, který vydržel až do současnosti. Les je široký cca 700 m a dlouhý též cca 700 m. Les se jihozápadním směrem mění v malé lesní celky a remízky.

Alejí bylo nejvíce na tomto mapování. Na cestě Smotel – Draha byla v období tohoto mapování alej. Dnes jsou patrné jen její části, jedna nad zemědělským družstvem a druhá kousek pod Drahou, ovšem obě jsou zarostlé a s velkou příměsí jiných stromů a keřů.

Další alej byla na odbočce ze silnice vedoucí na západ od Smotel, zanikla už před druhým vojenským mapováním. Na obou cestách, které vedou na jih ze Smotel, byly vysazeny aleje. Dnes je tam hustý porost s pozůstatky ovocné aleje. Předpokládáme, že v této době se porost podobal původnímu. Na vyšších stanovištích byly bučiny a v nižších polohách se nacházely doubravy s velmi rozvinutým keřovým patrem. U vodních ploch a toků byly olšiny s příměsí vrby, topolu a jasanu.

Druhé vojenské mapování

Druhé vojenské mapování probíhalo v letech 1836–1852. Od doby prvního vojenského mapování (1764–1768) les u soutoku Líšnického a Stěžovského potoka ustoupil na sever nad Líšnický potok a spojil se tam s velkým lesním celkem. Stejně se zachoval i menší les ve východní části zkoumaného území. Les neustoupil, ale protáhl se na sever, kde se taktéž spojil s velkým lesním celkem nad Líšnickým potokem. Les na Makové hoře zůstal, jen se protáhl směrem ke Smotelům. Malé remízky pod Makovou horou se spojily v jeden les, který pokračuje dále na jih.

Na druhém vojenském mapování se v severní polovině mapy nachází pouze jeden velký lesní celek (1). Roste severně od Líšnického potoka, místy potok překračuje. Les je široký 6000 m (délku neznáme, jelikož les sahá daleko mimo zkoumané území). Na jižní polovině mapy se nachází jen dva lesy. První je na Makové hoře (2).

Na druhém vojenském mapování je patrné, že alejí hodně ubylo. Zůstala jen alej vedoucí na cestě Smolotely – Draha, která vydržela až do současnosti, ale rozdělena na dvě malé části, zato byla prodloužena až za Drahu. Také vznikla jedna nová důležitá alej. Byla vysazena z akátů, které byly dovezeny ze Severní Ameriky. Její pozůstatky jsou patrné až dodnes, přestože je obrostl les.

Domníváme se, že v této době byl ve zkoumaném území vysazován smrk. Kvůli dřívější výsadbě borovic se nerozšířil zcela všude, a tak vznikají ne smrkové monokultury, ale smrkoborovicové lesy, které dávají větší šanci i jiným rostlinám. Po dovezení akátů se začaly akáty vysazovat do zahrad a alejí, odkud se rozšířily do okolí.

Třetí vojenské mapování

Za dobu mezi druhým a třetím vojenským mapováním (1877–1880) se ve velkém lesním celku nad Líšnickým potokem vytvořily dva výkusy pod Panským mlýnem a u Drahy. Západní konec klesl níže a východní konec vytvořil menší lesy. Vznikly dva menší lesy a lesy u Makové hory se spojily.

Na třetím vojenském mapování je velký les nad Líšnickým potokem. Východně od jižního konce Smolotek je malý les. Na šířku má cca 750 m a dlouhý je cca 300 m. Další, nově vzniklý lesík je jihozápadním směrem od Smolotel. Široký je 500 m a dlouhý je 850 m. Na Makové hoře byl velký lesní celek.

Do třetího vojenského mapování opět přibyly některé aleje. Alej na cestě Smolotely – Draha se už rozdělna na dva kratší úseky u zámku a u Drahy. Nově vzniklá alej byla na cestě, která vedla na západ ze Smolotel. Tato alej je na svém místě dodnes, ale je z mladých jabloní, byla asi vysazena znovu. Další nová alej byla vysazena na odbočce z cesty, která vedla na západ od Smotel. Tato alej zarostla ruderalními rostlinami a jinými stromy.

Současnost

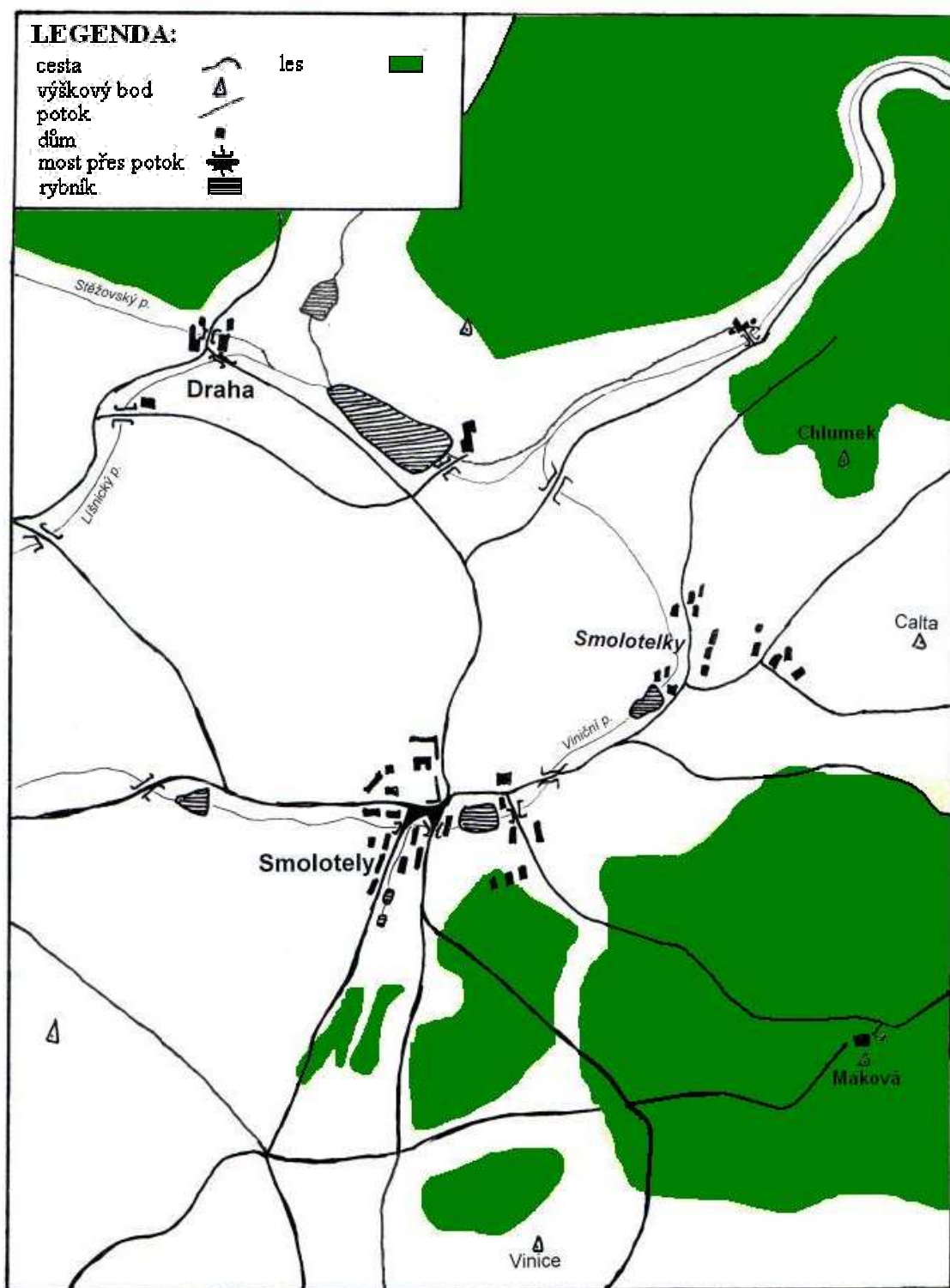
Za čas, který uplynul mezi třetím vojenským mapováním (1877–1880) a současností, se les na Makové hoře rozdělna na dva menší. Jeden, malý, je jižně pod Smolotely a druhý, větší, obklopuje vrch na Makové hoře. Malý lesík nad Makovou horou se celkově zvětšil a přesunul severovýchodně a pokrývá vrch Calta. Další malý les, který se rozkládal jihozápadním směrem od Smotel, se protáhl a posunul na západ. Velký lesní celek, který ležel nad Líšnickým potokem, se tam rozkládá dosud a téměř vůbec se nezměnil.

V současnosti se tedy v mapovaném území nachází větší les jižně pod Smolotely. Široký je cca 900 m a dlouhý cca 750 m. Nedaleko něj je velký les pokrývající Makovou horu. Široký je cca 1000 m (v mapovaném území) a dlouhý 900 m.

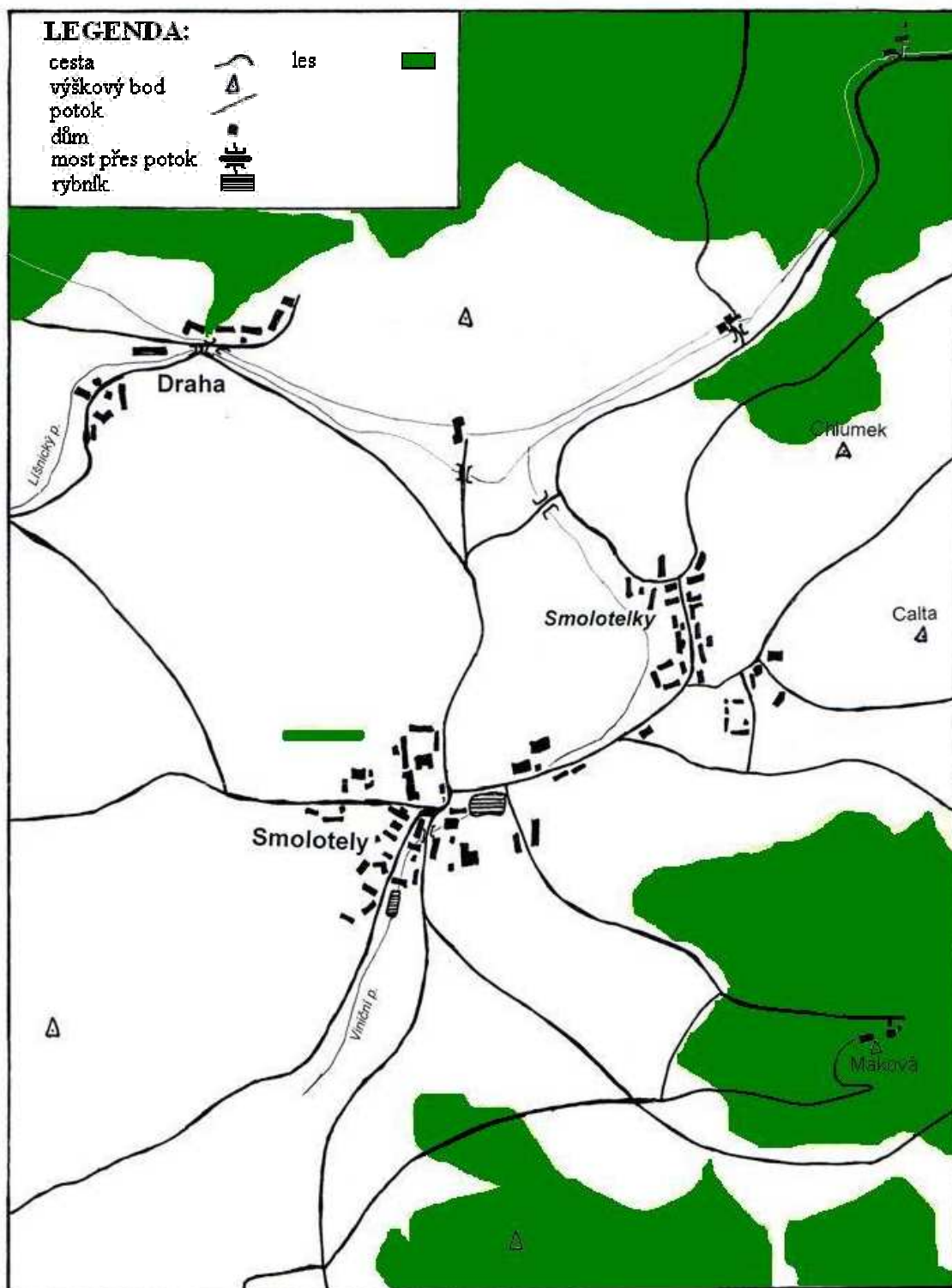
Východně od Smotel je je menší les. Na šířku má cca 700 m a dlouhý je cca 250 m. Stálý lesní celek nad Líšnickým potokem zůstal na svém místě a v dříve popisovaném tvaru. Široký je cca 2200 m a dlouhý cca 1000 m (pouze v mapovaném území).

Od třetího vojenského mapování vzniklo hodně nových alejí okolo Viničního a Líšnického potoka. Tyto aleje tvoří ale jen hustý vrbový porost okolo potoků. Alej na cestě Smolotely – Draha zůstala rozdělna na dvě části – u budov zemědělského družstva a u Drahy. Jabloňová alej ne cestě na západ od Smotel zůstala zarostlá, stejně jako alej na odbočce z cesty, která vede na západ od Smotel. Akátová alej zůstala, ale les ji pohltil a stala se jeho součástí.

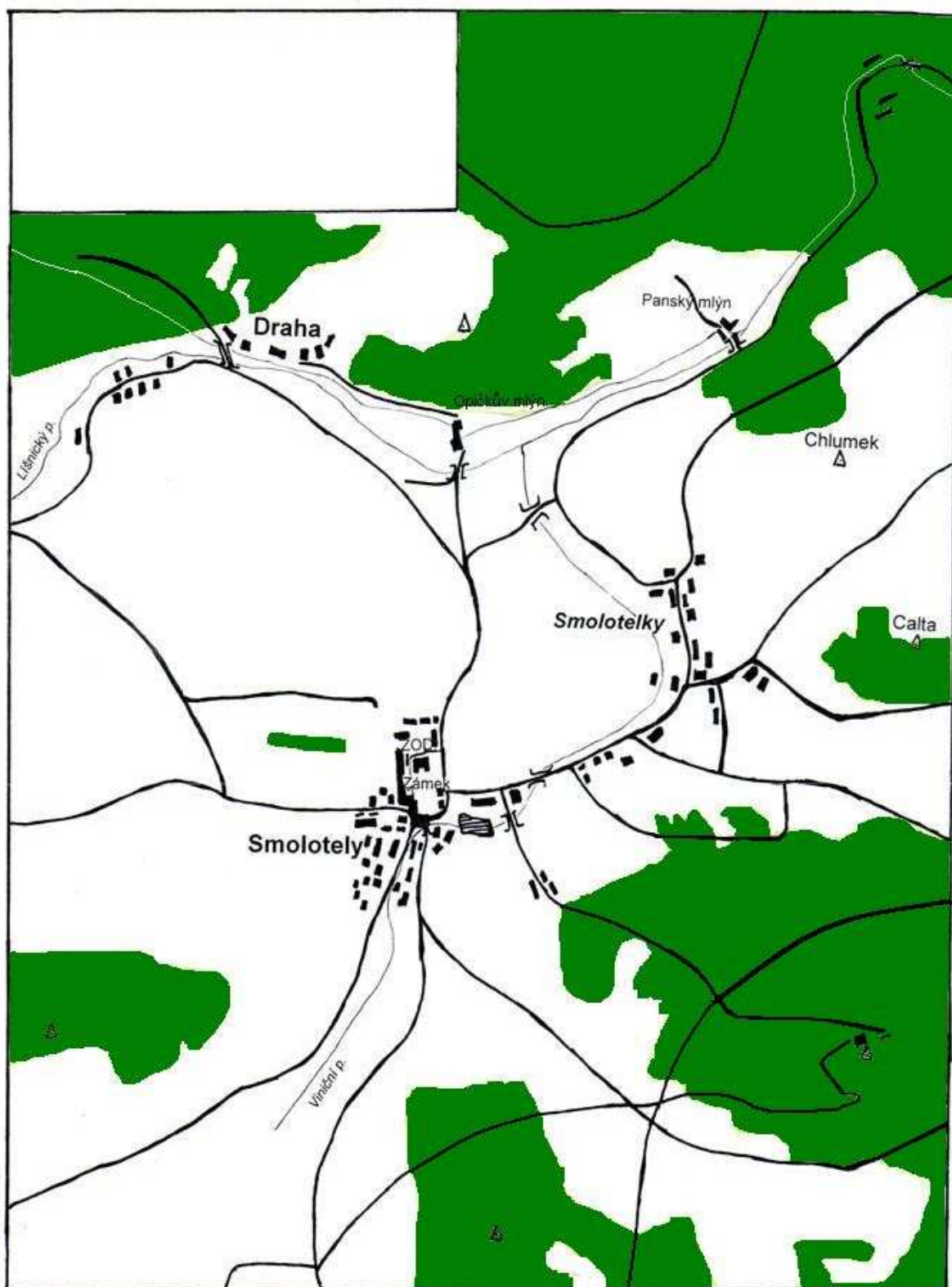
Dnes nacházíme místo původních bučin, doubrav a olšin lesy se zcela jiným druhovým složením. Ve vysokých polohách máme místo bučin smrkové lesy s příměsí borovic. Na Makové hoře je smrkový les nahrazen lesem smíšeným, spíše listnatým. Smrk, dub, borovice a javor doplňují zbytky původních bučin. Níže převládají smrko-borovicové lesy s příměsí již zmíněných listnatých stromů. Smrko-borovicové lesy se také rozkládají nad Drahou, kde místy převládá smrk. Na Caltě je les pouze smrkový, naopak na Chlumku je les listnatý. Stejně složení lesů se nachází i v nižších polohách, kde by měla být dubová doubrava. Okolo vodních ploch a potoků se porost podobá původním olšinám. Převládá vrba jíva, olše, topol a jasan, který se vyskytuje i ve vyšších a sušších místech.

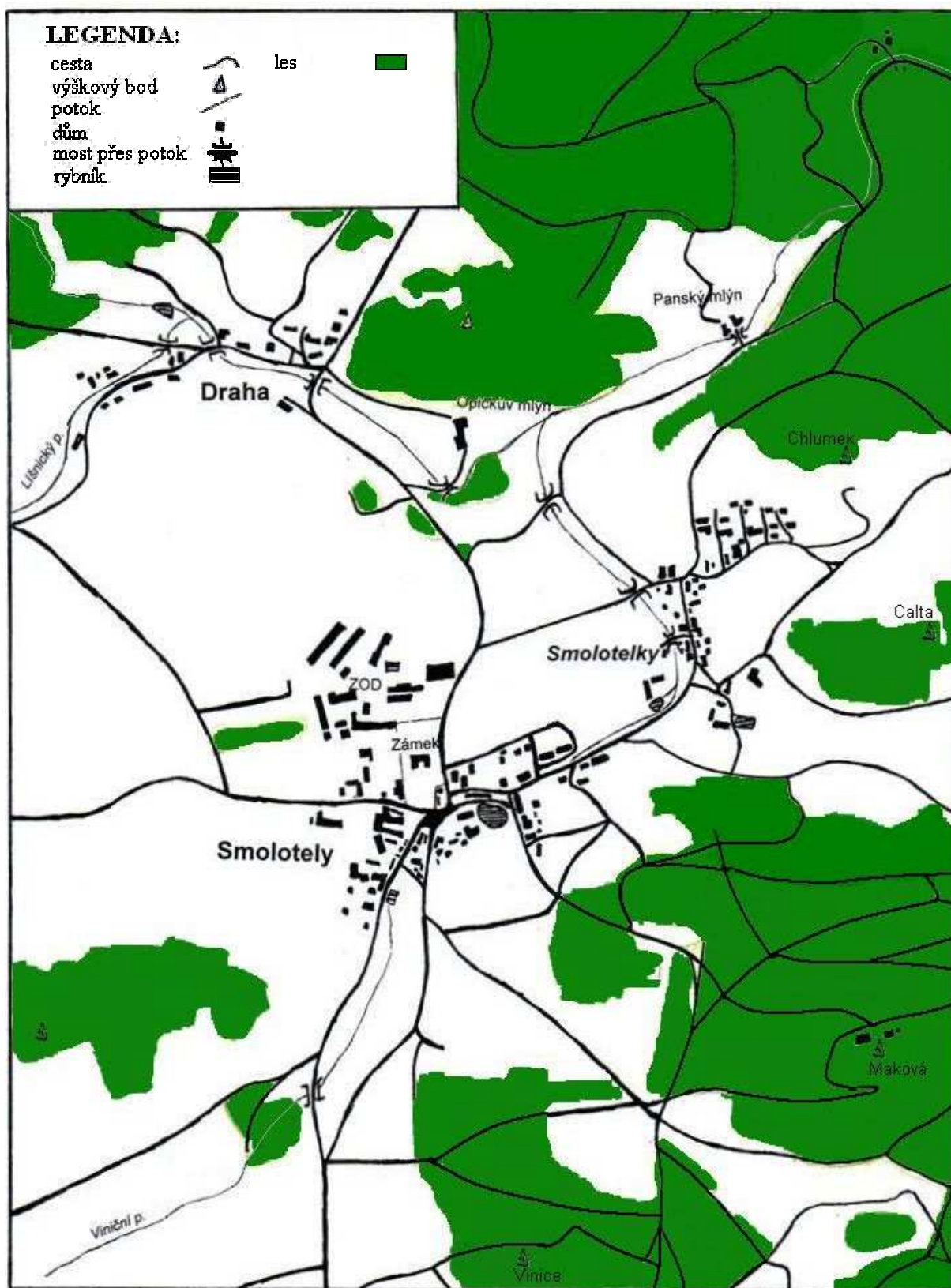
Obr. 26 – Stav ploch lesů na 1. vojenském mapování (autor: Jakub Jindra, Jan Chaloupek a Matouš Bičák)

Obr. 27 – Stav ploch lesů na 2.vojenském mapování (autor: Jakub Jindra, Jan Chaloupek a Matouš Bičák)

Obr. 28 – Stav Obr. – Stav ploch lesů na 3.vojenském mapování (autor: Jakub Jindra, Jan Chaloupek a Matouš Bičák)

Obr. 29 – Stav ploch lesů dnes (autor: Jakub Jindra, Jan Chaloupek a Matouš Bičák)

Cenné oblasti

Podle mapy ekologické stability jsme se pokusili vytipovat části porostu, které jsou cenné a důležité pro okolí a navrhuje jejich ochranu.

Podle našeho názoru by se měl zachovat les na Makové hoře. Les je na vrcholu listnatý, tvořený starými buky, v nižších polohách sice převažují smrky, ale i tam jsou cenné ostrůvky bukového porostu, které doporučujeme rozšířit, a tím zvýšit ekologickou stabilitu celého lesa.

Dále by se podle nás měl zachovat les nad Drahou. Les je ale pouze jehličnatý, prospěla by mu výsadba některých listnatých stromů (nejlépe dubů). Ve zkoumané lokalitě se také nachází malé části původního porostu (na rozcestí za mostkem přes Líšnický potok na západním konci Drahy). Ty by se podle nás měly chránit a podporovat jejich šíření.

Podél cest výrazně ubylo alejí, které jsou pro krajinu důležité. Proto by se měly vysadit nové, nejlépe dubové.

Okolo potoků se také nachází porost s poměrně vysokou ekologickou stabilitou. Pro zachování těchto porostů by se neměly potoky regulovat, zvláště v blízkém okolí Líšnického potoka.

Charakteristika významných rostlinných společenstev na zkoumaném území

(Jakub Jindra)

- 1 Okolí rybníka ve Smolotelech
Hráz zpevněná jírovcem. Okolo břehu vrba olše a bez.
Ek = 4–
- 2 Lesík u odbočky na cestě Smolotelky – Smolotely
Převážně jírovec, jasan, v podrostu ruderaly (vlaštovičník, kopřiva dvoudomá), bez a šerík.
Ek = 3+
- 3 Louka východně od Smolotel
Druhově chudá, pravidelně kosená.
Ek = 2
- 4 Okolí cesty pod Smolotelkami
Převážně dub letní s příměsí břízy bělokoré, jasanu, růže šípkové a javoru.
Ek = 4–
- 5 Okolí rybníka východně od Smolotelek
Převážně ruderaly (kopřiva dvoudomá a hloh), vrba, jasan a rákos. Ek = 4
- 6 Louka východně od Smolotelek
Druhově chudá, pravidelně kosená.
Ek = 2
- 7 Louka východně od Smolotelek
Druhově chudá, pravidelně kosená.
Ek = 2
- 8 Pole pod Caltou východně od Smolotelek
Obilné pole.
Ek = 1
- 9 Pole severovýchodně od Smolotelek
Obilné pole.
Ek = 1
- 10 Okolí pramene severovýchodně od Smolotelek
Převážně dub letní, v keřovém patře růže šípková, vlčí bob. Obklopuje prameniště potoka svedeného pod zem.
Ek = 4+

- 11 Část lesíka pod Chlumkem
Převážně dub letní s příměsí břízy bělokoré, v keřovém patře růže šípková, vlčí bob.
U cesty tři třešně.
Ek = 3
- 12 Alej vedle Smolotelek na Viničním potoku
Vrbová alej s vysokým počtem ruderalů, cca 150 m, přibližně 50–60 stromů, stáří 40 až 50 let.
Ek = 4–
- 13 Okolí potůčku na křižovatce ve Smotelkách
Lipojasanový háj.
Ek = 3+
- 14 Lesík severozápadně od Smotel
Převážně borovice lesní a borovice černá s příměsí modřínu opadavého, na světlých místech dub letní, akát, jasan, v podrostu bez černý a růže šípková.
Ek = 2+
- 15 Sad severozápadně od Smotel
Neudržovaný třešňo-švestkový sad s příměsí růže. Nedaleko odpadní jáma.
Ek = 2+
- 16 Malý rybník ve Smotelkách
Vrba, v podrostu bez černý, javor a rákos.
Ek = 3
- 17 Okolí západní cesty na jihu od Smotel
Převážně javor mlč s příměsí vrby, ojedinělé třešně a jasan. V podrostu bez, růže a ruderaly.
Ek = 3
- 18 Okolí potoka pod Smotelky
Převážně vrba, ojedinělé olše, v podrostu bez a ruderaly.
Ek = 4–
- 19 Remízek u potoka pod Smotelky
Stará třešň, vrba, v podrostu střemcha a ruderaly.
Ek = 3
- 20 Louka okolo potoka pod Smotelky
Pravidelně kosená, druhově chudá.
Ek = 2–
- 21 Háj na Viničním potoku pod Smotelky
Olšový háj s nivním porostem.
Ek = 4
- 22 Okolí Viničního potoka mezi Smotelky a Smotelkami
Vrbodubový háj okolo potoka. V podrostu ruderaly.
Ek = 3+
- 23 Liniové společenstvo ve Smotelkách
Jasanový hájek podél potoka.
Ek = 3+
- 24 Remízek nad Smotelkami
Převážně dub s příměsí třešně, v podrostu jalovec a růže šípková.
Ek = 3+
- 25 Chlumek
Terasovité loučky oddělené remízky tvořenými dubem letním a růží šípkovou.
Ek = 3–
- 26 Les na Chlumku

- Smíšený dubový a borovicový les, v podrostu růže.
Ek = 3+
- 27 Les na Chlumku
Převážně dub letní s příměsí jeřábu, habru, ojedinělé smrky a borovice.
Ek = 3
- 28 Pole nad ZOD
Obilné pole.
Ek = 1
- 29 Pole severovýchodně od ZOD
Obilné pole.
Ek = 1
- 30 Louka východně od ZOD
Druhově chudá, pravidelně kosená.
Ek = 2
- 31 Pole východně od ZOD
Obilné pole.
Ek = 1
- 32 Remízek severovýchodně od ZOD
Skupiny akátů a smrků s příměsí dubu letního, v podrostu růže a ruderaly.
Ek = 2+
- 33 Okolí cesty nad ZOD
Dub letní s příměsí jasanu, lísky a růže.
Ek = 3+
- 34 Pole západně od Viničního potoka
Obilné pole.
Ek = 1
- 35 Okolí potoka severozápadně od Smolotelek – významný krajinný prvek (dále VKP)
Skupina vzrostlých topolů a vrby, v podrostu bez, dub letní a ruderaly.
Ek = 4
- 36 Niva okolo Viničního potoka
Převážně vzrostlé vrby a duby letní, v podrostu bez.
Ek = 4–
- 37 Okolí cesty podél konce Viničního potoka
Skupina vzrostlých topolů a jasanů, v podrostu dub, líska, bez a ruderaly.
Ek = 3
- 38 Pastvina podél konce Viničního potoka
Pastvina pravidelně okusovaná.
Ek = 2
- 39 Alej na cestě k Panskému mlýnu
Vzrostlé topoly, duby a jasany. V podrostu líska a ruderaly.
Ek = 3
- 40 Pole jihozápadně od Panského mlýna
Obilné pole.
Ek = 1
- 41 Louka jihozápadně od Panského mlýna
Pravidelně kosená, druhově chudá.
Ek = 1
- 42 Niva okolo Líšnického potoka
Převážně olše s příměsí vrby, jasanu a dubu.
Ek = 4–

- 43 Remízek v poli jihozápadně od Panského mlýna
Skupina dubů, ojediněle bříza, smrk. V podrostu bez a růže.
Ek = 3
- 44 Remízek v poli jihozápadně od Panského mlýna
Vzrostlý dub, v podrostu bez.
Ek = 3
- 45 Remízek v poli jihozápadně od Panského mlýna
Bez černý.
Ek = 3
- 46 Remízek v poli jihozápadně od Panského mlýna
Skupina dubů a bříz, v podrostu růže.
Ek = 3
- 47 Pole pod Líšnickým potokem
Obilné pole.
Ek = 1
- 48 Okolí cesty k Panskému mlýnu
Řada vzrostlých lip, borovice černé, v podrostu jasan.
Ek = 3
- 49 Okolí lesa pod Panským mlýnem
Převážně dub letní, ojediněle borovice lesní. V podrostu převážně ruderaly, malé duby letní, líska, jasan.
Ek = 3
- 50 Louka vedle Panského mlýna
Nekosená, druhově méněcenná.
Ek = 2
- 51 Louka severozápadně od Chlumku
Kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 52 Les jihozápadně od Panského mlýna
Převážně smrk (zdravotní stav = 2), na světlých místech dub letní, bez, růže, bříza a borovice.
Ek = 3+
- 53 Smrkový les pod Panským mlýnem
Převážně smrk ztepilý (zdravotní stav = 2/3) s příměsí dubu letního, na světlých místech jasan, jeřáb, bříza.
Ek = 3–
- 54 Les na Caltě
Smrkový les (zdravotní stav = 3), na kraji s příměsí dubu letního, bezu a ruderalů.
Ek = 3–
- 55 Pole okolo Calty
Obilné pole.
Ek = 1
- 56 Les na Caltě
Skupina topolů.
Ek = 3
- 57 Remízek nad Chlumkem
Převážně borovice s příměsí dubu letního a habru, v podrostu bez černý.
Ek = 3
- 58 Část lesa pod pod Panským mlýnem

- Převážně smrkový les, na kraji s příměsí dubu a javoru, v jedné části jen břízy bělokoré.
V podrostu bez a ruderaly (kopřivy).
Ek = 3–
- 59 Louka východně od Chlumku
Pravidelně kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 60 Louka východně od Panského mlýna
Pravidelně kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 61 Lesík východně od Panského mlýna
Březový hájek s příměsí jednoho jasanu, dvou dubů a smrku.
Ek = 3–
- 62 Lesní niva východně od Panského mlýna
Převážně dub letní a smrk s příměsí jasanu a javoru. V podrostu ruderaly.
Ek = 3
- 63 Niva za Panským mlýnem na Líšnickém potoce
Převážně olše, k tomu jasan, vrba. V podrostu bez a ruderaly (kopřiva).
Ek = 4–
- 64 Niva za Panským mlýnem na Líšnickém potoce z druhého břehu
Převážně olše s dubem, lískou, bezem a jasanem. V podrostu ruderaly.
Ek = 3
- 65 Rybník západně od Panského mlýna
Vrba a olše, v podrostu ruderaly a bez.
Ek = 4–
- 66 Louka nad Panským mlýnem
Neudržovaná louka.
Ek = 2
- 67 Alej směrem na Makovou horu
Březová alej (55 stromů) s příměsí smrku, dubu, bezu a ruderalů. Zdravotní stav = 1,
délka cca 300 m.
Ek = 3
- 68 Část lesa na Makové hoře
Převážně borovice s příměsí javoru klenu i mleče, smrku a lípy, ojediněle modřín.
V podrostu bez černý.
Ek = 3
- 69 Část lesa na Makové hoře
Převážně javor mléč s příměsí jasanu, jilmu, dubu, buku a ojedinělého modřínu.
V podrostu bez černý a ruderaly.
Ek = 3
- 70 Les pod Makovou horou u Smolotelek
Převážně borovice lesní s příměsí smrku, na světlých místech dub letní a buk.
Ek = 3
- 71 Borovicový les jihovýchodně od Smolotel – VKP
Starý borovicový les (cca 160 let) na stanovišti s velkým množstvím žulových balvanů.
V podrostu jeřáb, brusnice borůvka, dub letní, javor, bika a několik jalovců a buku.
Ek = 3
- 72 Smrková školka pod Makovou horou
Bukosmrková školka se vzrostlými buky.
Ek = 3
- 73 Alej cestou na Makovou horu od Smolotel (červená turistická značka) – VKP

- Celkem 43 akátů přibližně 150 let starých vede po červené turistické značce od křížku na začátku lesa cca 150 m. S příměsí buku, javorů a několika vzácných vzrostlých borovic vejmutovek. V podrostu bez černý, netýkavka a angrešt.
Ek = 3–
- 74 Okolí aleje na Makovou horu u Smolotel (červená turistická značka)
Převážně listnatý les – lípa srdčitá, dub letní, akát, borovice vejmutovka (několik jedinců), ojediněle třešeň. V podrostu bez černý, vlaštovičník, netýkavka – vysoká ruderalizace.
Ek = 3–
- 75 Borovicový lesík jihovýchodně od Smolotel
Převážně borovice lesní (mladá), na světlých místech s příměsí dubu, buku, jeřábu a ojedinělé břízy bělokoré. V podrostu bika.
Ek = 3+
- 76 Dubový hájek jihovýchodně od Smolotel
Převážně dub letní, buk a mladý jeřáb. V podrostu bika.
Ek = 4–
- 77 Louka jihovýchodně od Smolotel
Pravidelně kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 78 Lesík východně od aleje na Makovou horu u Smolotel
Převážně lípa srdčitá s příměsí dubu letního, ojediněle buk. V podrostu jeřáb, bika a netýkavka.
Ek = 3+
- 79 Lesík východně od aleje na Makovou horu u Smolotel
Převážně borovice lesní s příměsí dubu letního, na okraji lípa srdčitá a malý jeřáb.
Ek. = 3
- 80 Remízek pod Smolotely
Převážně jasan s příměsí dubu letního, javoru a třešně. V podrostu bez černý, trnka, růže šípková a hloh.
Ek = 3
- 81 Jabloňový sad jihovýchodně od Smolotel
Přibližně 20 mladých jabloní, udržovaných.
Ek = 2+
- 82 Jírovcový hájek u hřbitova
Několik jírovců, jasanů a akátů.
Ek = 3
- 83 Řada lip u hřbitova
Řada devíti mladých lip u cesty na hřbitov.
Ek = 3
- 84–87 Pole s řepkou pod Makovou horou
Vše Ek = 1
- 88 Lesík u hřbitova
Převážně dub letní s příměsí buku, borovice a smrku. Na kraji akát a okrasný dub.
Ek = 3+
- 89 Lesík nad hřbitovem
Převážně smrk ztepilý s příměsí buku, na světlých místech jeřáb a ojediněle dub letní, v podrostu brusnice borůvka.
Ek = 3
- 90 Okolí cesty na Makovou horu

- Převážně dub letní s příměsí borovice lesní a buku, ojediněle jeřáby. V podrostu brusnice borůvka a janovec.
Ek = 3
- 91 Okolí cesty na Makovou horu
Převážně borovice lesní s příměsí dubu letního, buku a smrku.
Ek = 3
- 92 Okolí kostela na Makové hoře
V okolí kostela na Makové hoře je převážně buk, tvoří zde bikové bučiny bez příměsí. Je zde jeden javorový lesík také bez příměsí. V okolí je les převážně bukový s příměsí javoru, habru, lípy srdčité a smrku. Na pasece před kostelem je několik památných borovic lesních (viz významné krajinné prvky). Dříve zde rostlo několik starých akátů, které ale byly pokáceny z důvodu bezpečnosti.
- 93 Bučina na Makové hoře
Převážně buk (mladé stromy) s příměsí dubu letního, javoru a smrku.
Ek = 4
- 94 Bučina na Makové hoře
Stará biková bučina s příměsí dubu letního, javoru a smrku.
Ek = 5
- 95 Lesík pod Makovou horou
Bukový lesík, vzrostlé buky a smrky.
Ek = 4+
- 96 Smrková školka pod Makovou horou
Malé smrky s příměsí janovce.
Ek = 3–
- 97 Les pod Makovou horou
Borovicový les s příměsí dubu letního a zimního a jeřábu, v podrostu brusnice borůvka.
Ek = 3
- 98 Část lesa na Makové hoře
Mladá bučina s ojedinělými smrky.
Ek = 4–
- 99 Lesík na Makové hoře
Borovicový lesík s příměsí dubu zimního a buku. Ek = 3
- 100 Smíšený les na Makové hoře
Převážně dub letní s příměsí buku, borovice lesní, javoru a smrku. V podrostu brusnice borůvka a jeřáb.
Ek = 4–
- 101 Les na východní straně Makové hory
Smrkový les s příměsí borovice, dubu a buku.
Ek = 3
- 102 Les u hřbitova pod Makovou horou
Jehličnatý, smrkový a borovicový les s příměsí dubu letního, buku a jeřábu.
Ek = 3+
- 103 Doubrava u hřbitova
Převážně dub zimní s příměsí buku a habru.
Ek = 4
- 104 Les pod Smolotelkami
Smrkový a borovicový les s příměsí modřínu, ojediněle buky, v podrostu mladé buky.
Ek = 3+
- 105 Bučina pod Makovou horou
Bukový lesík (přibližně 100 let starý) s příměsí borovice, v podrostu mladé buky.

- Ek = 4
- 106 Remízek na cestě severně od Smolotel
Převážně jasan s příměsí vrby, smrku, lípy a dubu. V podrostu bez černý a kopřiva.
Ek = 3+
- 107 Louka jihovýchodně od Drahy
Pastvina, druhově bohatá. Ek = 2
- 108 Pole jihovýchodně od Drahy
Obilné pole.
Ek = 1
- 109 Remízek na jihu Drahy
Skupina borovic lesních a dubu letního, v podrostu bez černý, ojediněle bříza.
Ek = 3
- 110 Zaniklý rybník u Opičkova mlýna
Pastvina rozdělená potokem, prokopaná hráz.
Ek = 2
- 111 Okolí potoka pod Opičkovým mlýnem
Stará olšina s příměsí vrb, v podrostu bez černý a kopřivy.
Ek = 4
- 112 Okolí potoka nad Opičkovým mlýnem
Vrbový porost s příměsí olše a bezu.
Ek = 4–
- 113 Starý náhon u Opičkova mlýna
Převážně bez černý a vrba.
Ek = 3–
- 114 Stará alej na východním konci Drahy
Jabloňová alej, částečně nedochovaná, celkově ve špatném stavu.
Ek = 3–
- 115 Remízek východním konci Drahy
Smrkový remízek s příměsí lípy, v podrostu bez černý a ruderalní rostliny. V těsné blízkosti stavení.
Ek = 3–
- 116 Remízek na jihu Drahy
Převážně vrba s příměsí lípy a smrku.
Ek = 3
- 117 Zaniklý rybník u Drahy
Vzrostlé olše, vrba, jilm, buk, v podrostu bez černý, jasan a ruderalní rostliny.
Ek = 3
- 118 Březový hájek u Drahy
Mladé břízy s příměsí jasanu, dubu letního a lípy srdčité.
Ek = 3
- 119 Remízek v Draze – VKP
Dubový remízek (přibližně 150 let starý), v podrostu malé duby a jeřáb.
Ek = 5
- 120 Louka za Drahou
Kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 121 Lesík za Drahou
Borovicový lesík s příměsí dubu a lípy. V podrostu bez černý, hloh a ruderalní rostliny.
Ek = 3
- 122 Remízky za Drahou

- Vrba, lípa, olše, ojediněle jasan a v podrostu bez a ruderalní rostliny.
Ek = 3
- 123 Niva na Líšnickém potoce západně od Drahy
Převážně olše s příměsí dubu a jasanu. V podrostu bez černý a ruderalní druhy.
Ek = 3+
- 124 Louka u Líšnického potoce západně od Drahy
Louka kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 125 Les západně od Drahy
Dubohabrový les s příměsí smrku, v podrostu jen kapradiny.
Ek = 3
- 126 Les západně od Drahy
Mladý borovicový les.
Ek = 3
- 127 Les severozápadně od Drahy
Borovicový les bez příměsí.
Ek = 3
- 128 Les nad Drahou
Smrkový les, na světlých místech dub letní a habr, bez podrostu.
Ek = 3
- 129 Část lesa za Drahou
Převážně smrk s příměsí borovice, bez podrostu.
Ek = 3
- 130 Část lesa na stráni nad Drahou
Borovicový les bez příměsí a podrostu.
Ek = 3
- 131 Pole na stráni nad Drahou
Obilné pole.
Ek = 1
- 132 Kraj lesa nad Drahou
Březový hájek, v podrostu bez černý, trnka, na světlých místech dub letní.
Ek = 3+
- 133 Stráň nad Drahou
Louky: kosené, druhově chudé. Remízky: smíšené, převážně borovice lesní a dub letní s příměsí smrku a jasanu. V podrostu trnka, růže šípková a bez černý.
Louky Ek = 2, remízky Ek = 3
- 134 Louka severovýchodně od Drahy
Louka pravidelně kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 135 Les u Čihátka východně od Drahy
Borovicový lesík bez podrostu. Na krajích převážně olše, vrba, ojediněle jasan, bez a ruderalní druhy.
Ek = 3+
- 136 Okolí potoce a zahrad v Draze
Jeden borovicový remízek, dále vrba, olše, bez černý a ruderalní druhy.
Ek = 3+
- 137 Pole západně od Drahy
Obilné pole.
Ek = 1
- 138 Okolí potoce západně od Drahy

- Převážně smrk, jasan a olše s příměsí vrby a dubu letního. V podrostu bez černý a ruderální druhy.
Ek = 3
- 139 Okolí Parníku
A. Smrkový lesík s příměsí olše a bezu černého. Ek = 3
B. Okolí rybníka. Převážně jasan a olše s příměsí vrby, dubuletního a javoru. V podrostu bez černý a kopřivy. Ek = 4–
- 140 Pole pod Drahou
Obilné pole.
Ek = 1
- 141 Remízky a okolí cesty na Rovinách
Ovocná alej (jabloň, hrušeň) s příměsí dubu a jasanu. Neudržovaná. Remízky – převážně jasan, dub letní a smrk. V podrostu bez černý, růže šípková a trnka.
Ek = 3–
- 142 Pole západně od Smolotel a pole pod lesem jihozápadně od Smolotel
Obilná pole.
Ek = 1
- 143 Remízky v poli západně od Smolotel
Převážně borovice lesní, s příměsí dubu letního, v podrostu trnka, bez černý a růže šípková.
Ek = 3
- 144 Lesík jihozápadně od Smolotel
Převážně smrk a borovice, s příměsí jasanu, dubu letního a břízy bělokoré. V podrostu bez černý, růže šípková a líska.
Ek = 3
- 145 Louka jihozápadně od Smolotel
Pravidelně kosená, druhově chudá.
Ek = 2
- 146 Školka v lese jihozápadně od Smolotel
Vzrostlá školka s malými duby a jasan, v okolí vzrostlé smrky a břízy bělokoré.
Ek = 3–
- 147 Les jihozápadně od Smolotel
Borovicový a smrkový les (místy převládají borovice), ojediněle modřín, na kraji s příměsí dubu a břízy bělokoré. V podrostu bez černý.
Ek = 3
- 148 Alej na cestě na západ od Smolotel
Mladá jabloňová alej (přibližně 50 stromů asi 30–40 let starých) se táhne podél asfaltové silnice cca 300 m. Bez příměsí, v podrostu ruderální druhy.
Ek = 2
- 149 Zaniklý sad nad ZOD
Zaniklý třešňový sad s příměsí akátu, dubu letního, javoru a břízy. V podrostu bez černý, růže šípková a ruderální druhy.
Ek = 3
- 150 Les nad Líšnickým potokem – Čihátka
Převážně borovice lesní s příměsí dubu letního a smrku ztepilého, dvakrát lípa srdčitá, na kraji a světlých místech bez černý, buk a jasan. V podrostu jeřáb ptačí, hloh a janovec. Zdravotní stav jehličnanů = 2–.
Ek = 3+
- 151 Louka na západním konci Smolotel
Louka pravidelně kosená, druhově chudá. Ek = 2

[illegible]

**Obr. 30 Mapa k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkouma-
ném území (okolí pily)**

Obr. 31 - Mapa k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Smolotek)

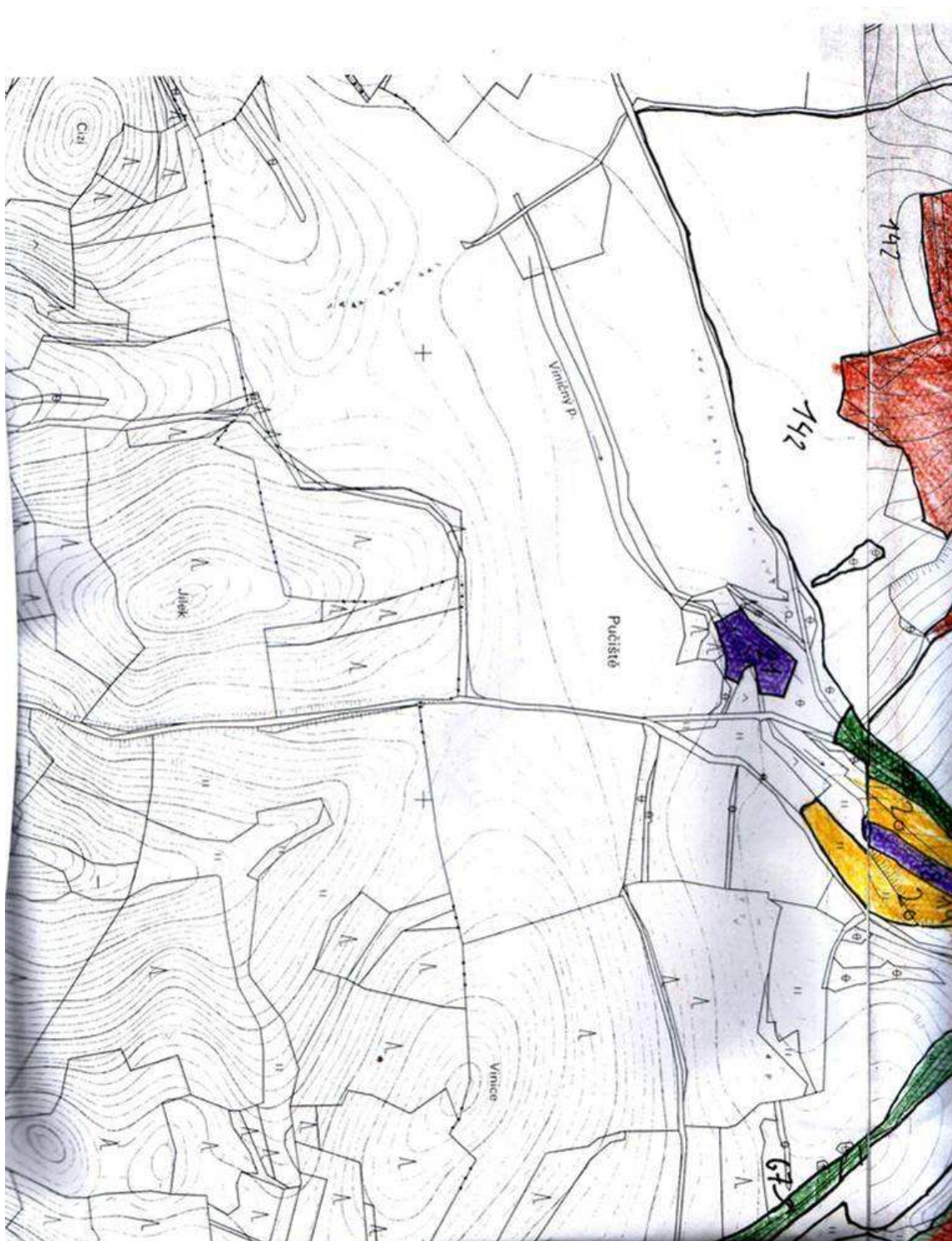
Obr. 32 - Mapa k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Makové hory)

Obr. 33 - Mapa k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Drahy)

Obr. 34 - Mapa k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Smolotel)

Obr. 35 - Mapa k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (jihozápadně od Smolotel)

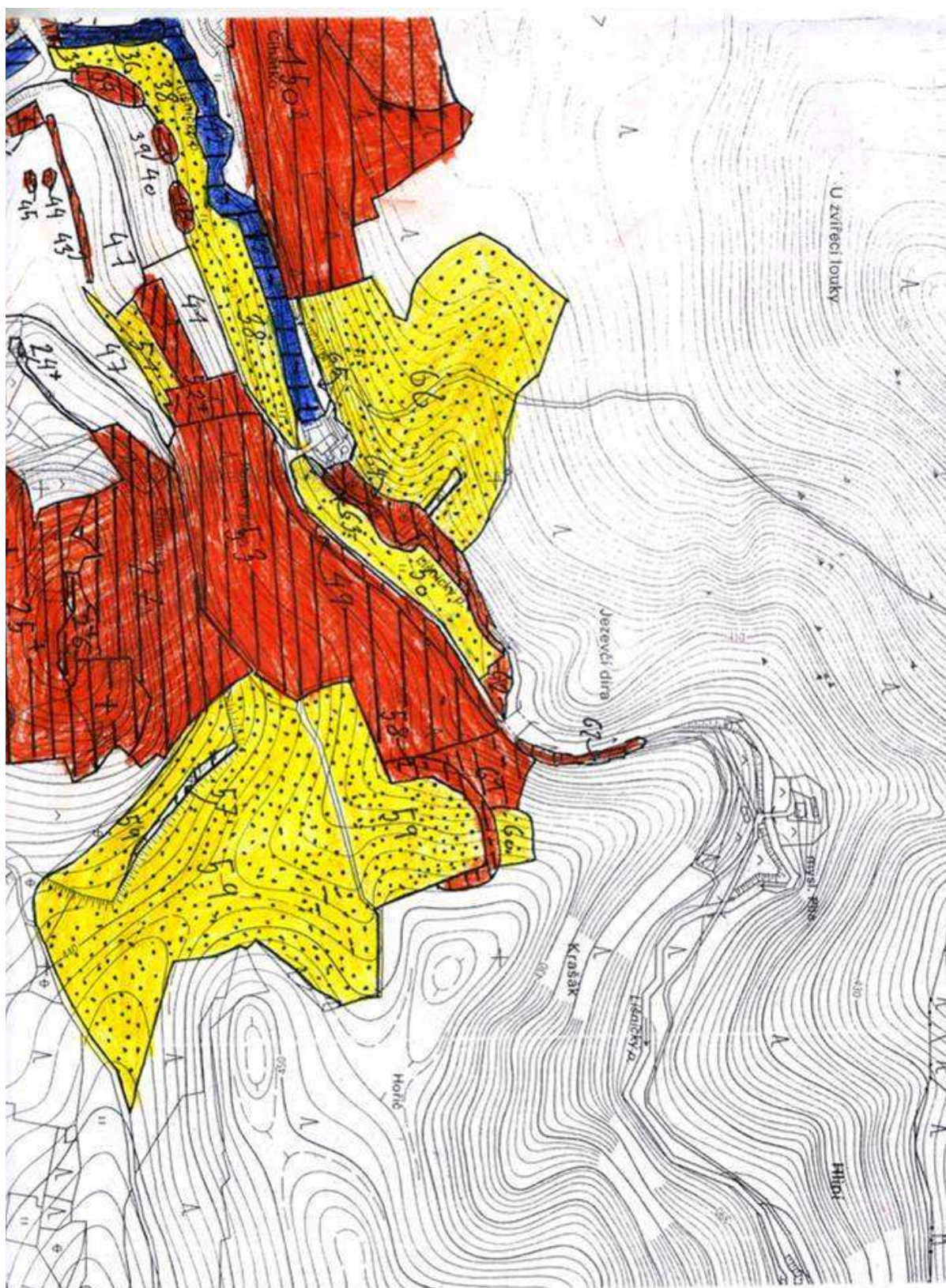
Legenda:

Mapa ekologické stability k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území

Obr. 36 - Mapa ekologické stability k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Makové hory)

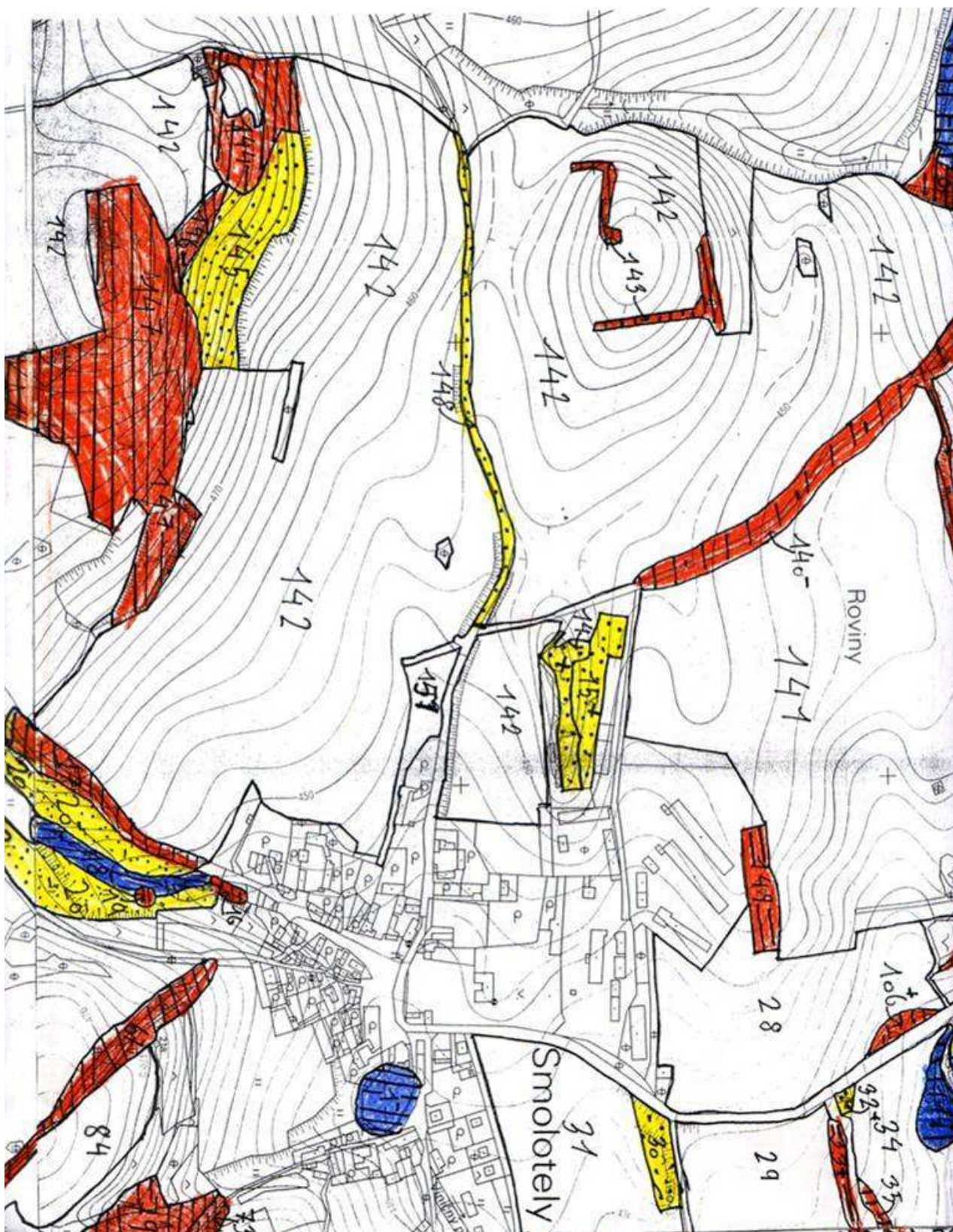
Obr. 37 - Mapa ekologické stability k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí pily a Panského mlýna)

Obr. 38 - Mapa ekologické stability k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Smolotek)

Obr. 39 - Mapa ekologické stability k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Drahy)

Obr. 40 - Mapa ekologické stability k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (okolí Smotely)

Obr. 41 - Mapa ekologické stability k charakteristice významných rostlinných společenstev na zkoumaném území (jihozápad od Smolotel)

Legenda mapy Ekologické stability:

Ekologická stabilita nám ve stupnici 1 (nejméně) až 5 (nejvíce) ukazuje, jak moc se současný stav porostu liší od původního. Porost v lokalitě s ekologickou stabilitou stupně 5 se plně shoduje s původním stavem. Tam, kde se les nacházel i nachází, ale se zcela jiným druhovým složením, má lokalita ekologickou stabilitu 3. Tam, kde není přirozený les, ale louka nebo pole, je ekologická stabilita 2 nebo 1.

Vodní síť

(Tomáš Kekrt, Jakub Jindra)

Cíle

1. Popsat vývoj vodních ploch na základě prvního, druhého a třetího vojenského mapování.
2. Zdokumentovat současný stav vytipovaných rybníků.
3. Zjistit, kdy který rybník vznikl a kdy zanikl.

Metodika

Na základě níže uvedených mapování jsme si zjistili, kde by se měl vytipovaný rybník nacházet a zašli jsme se na tento rybník podívat. U zaniklého rybníka jsme zjistili jeho polohu pomocí map, hráze a „prohlubně“. Dále jsme zjistili jeho polohu, zapsali jsme si jeho současný stav a zdokumentovali porost, který nyní roste na jeho bývalém dně. Potom jsme zapsali jeho přibližnou rozlohu. I když rybník nebyl zaniklý, provedli jsme výzkum skoro stejným způsobem, až na to, že porost jsme zdokumentovali pouze okolo rybníka.

První vojenské mapování

V období prvního vojenského mapování bylo nejvíce rybníků ve srovnání se všemi dalšími mapováními i se současností (obr. 37). Na mapě je pět rybníků. Jeden rybník (1) byl na západním konci Smolotel na dnes již neexistujícím potoce. Další rybník (2), který byl na prvním vojenském mapování, se nachází i dnes ve středu Smolotel na Viničním potoku. Jiný rybník (3), který vydržel až do současnosti, leží mezi Smolotely a Smotelkami. Největší rybník (4) byl u Opičkova mlýna, měl rozměry cca 100×200m a přitékal do něj Líšnický potok. Byl mnohem starší než z doby prvního vojenského mapování, protože je značen i na Müllerově mapě Čech z roku 1720. Tento rybník pravděpodobně sloužil mlýnu místo náhonu. Byl zde ještě jeden malý rybník (5), který ležel poblíž Drahy a sloužil spíše jen ke koupání.

Druhé vojenské mapování

Od doby prvního vojenského mapování do doby druhého vojenského mapování (obr. 38) uplynulo hodně času (přibližně 70 let), který dal zaniknout rybníku na západním konci Smolotel (1 – viz obr. 37). Rybník zanikl spolu s potokem, po kterém zůstalo koryto, když se potok přesunul pod zem (nyní teče podzemí, což dokazuje podmáčené okolí). Dále zanikl velký rybník u Opičkova mlýna (4 – viz obr. 37). Potok zůstal na svém místě, stejně jako hráz bývalého rybníka, jen tam, kde byla voda, vznikla pastvina. Poslední zaniklý rybník byl u Drahy.

Do doby druhého vojenského mapování tedy zůstaly jen tři rybníky, které vydržely až dodnes. První je ve zkoumané oblasti nyní největší rybník ve Smolotelech (2). Dále zůstal také rybník mezi Smolotely a Smotelkami (3). Na druhém vojenském mapování byl vyobrazen už jen rybník na jižním konci Smolotel (6), který ležel na Viničním potoce.

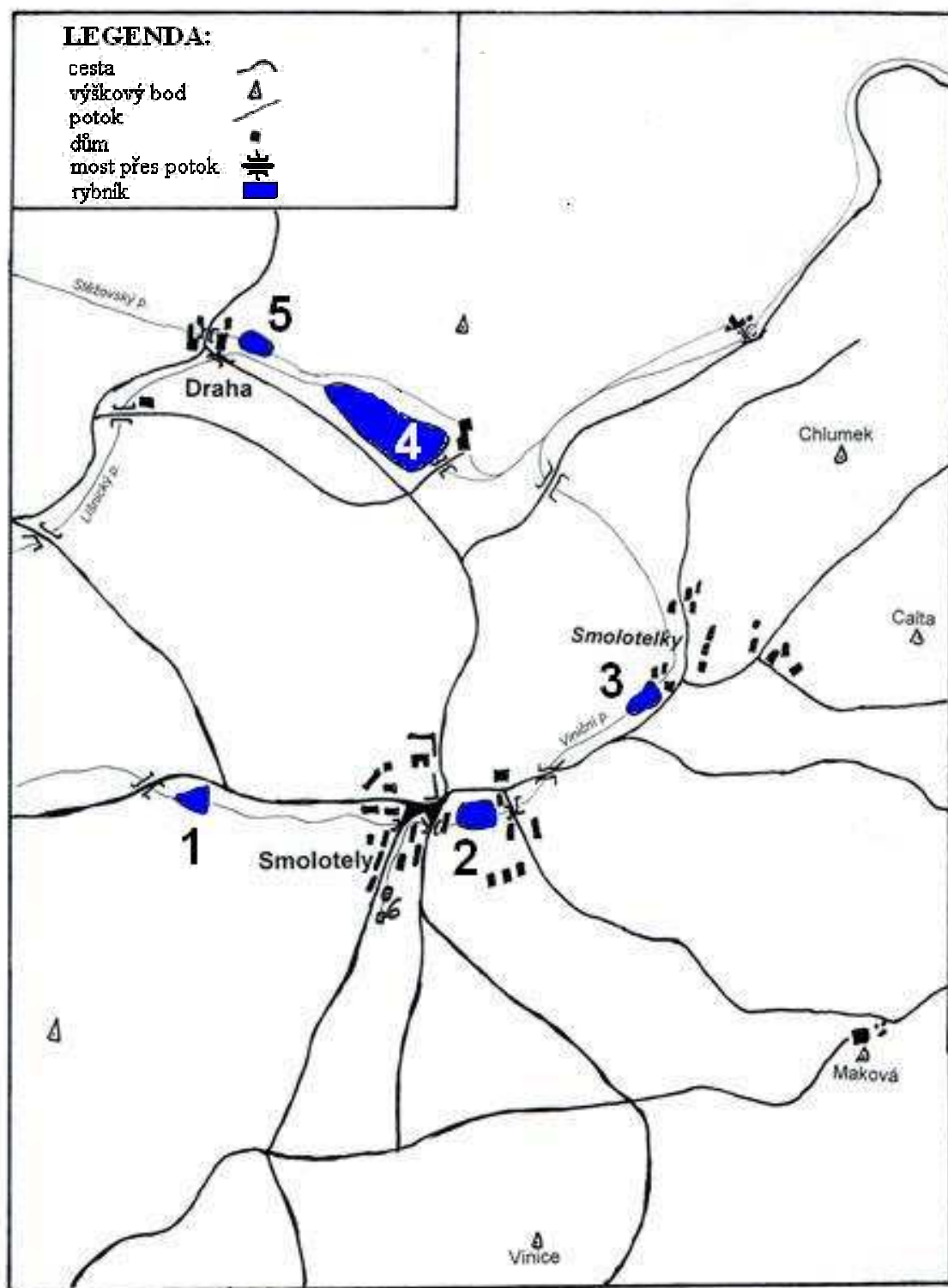
Třetí vojenské mapování

V době, která uplynula mezi druhým a třetím vojenským mapováním, se neudály žádné významné kroky ve výstavbě nebo úbytku rybníků ve zkoumané oblasti. Pouze byl postaven jeden nový malý rybník na východním konci Smolotelek (9).

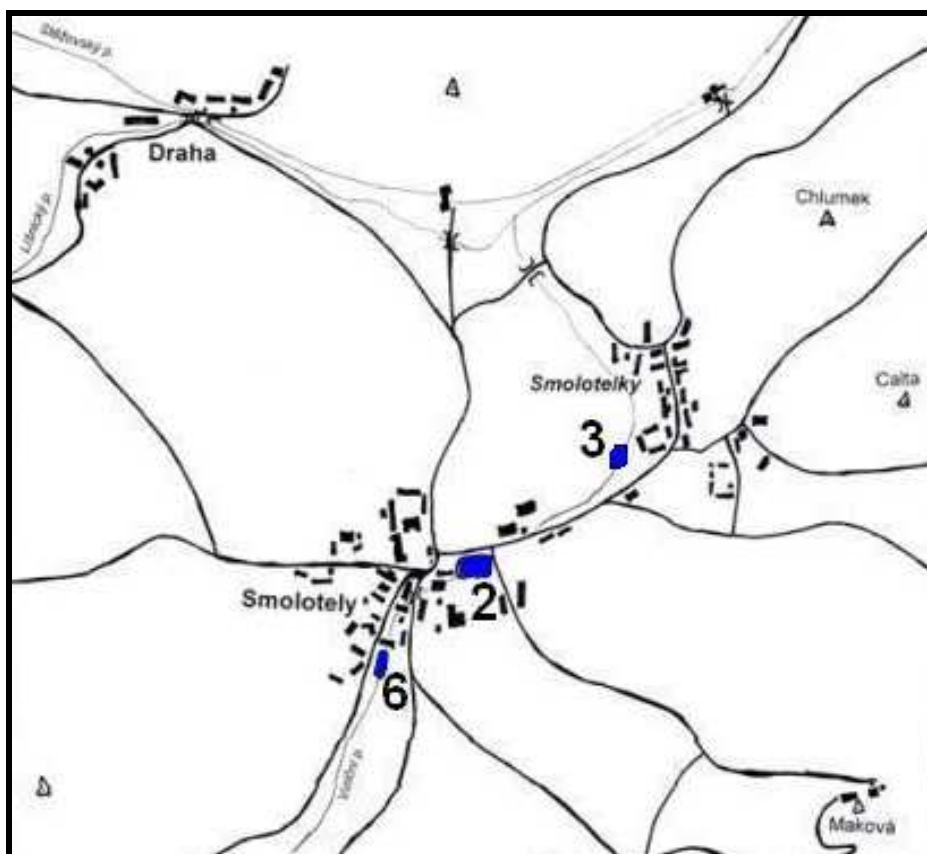
Na vojenském mapování byly zaznamenány čtyři rybníky. První a největší rybník (2) je na Viničním potoce ve středu obce Smolotely. Další rybník (3) je také na Viničním potoce, mezi Smolotely a Smolotelkami. Třetí rybník (6) je na jižním konci Smolotel a čtvrtý (9) je již zmíněný nově vzniklý rybník na východním konci Smolotelek.

Současnost

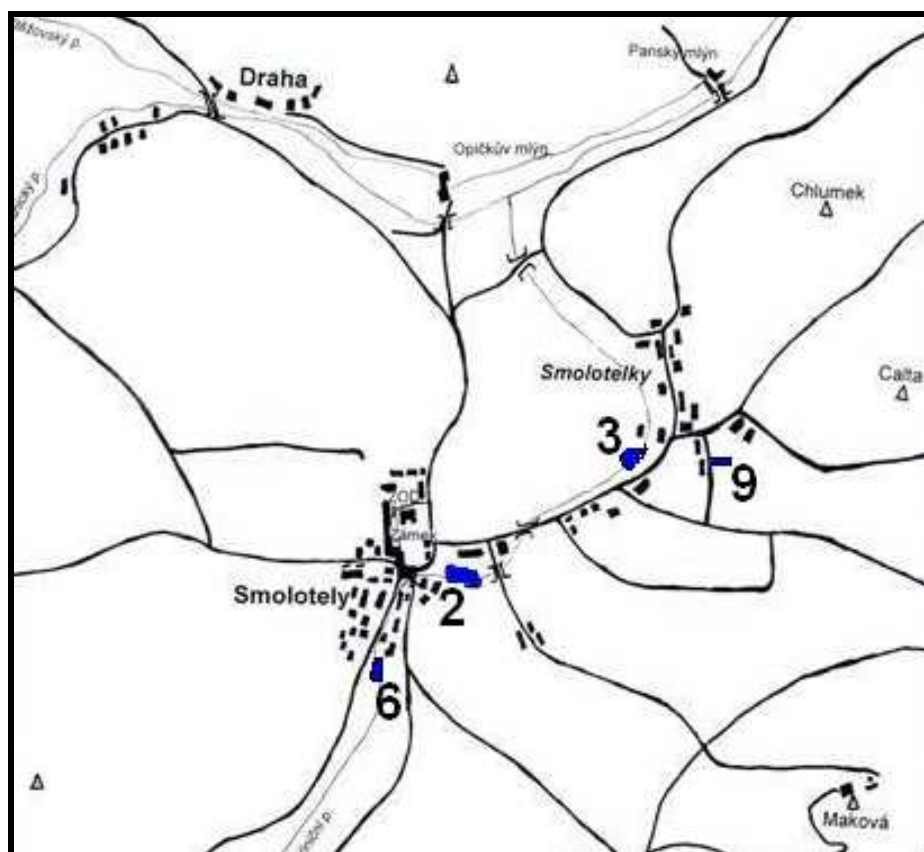
Ve stavu rybníků od doby třetího vojenského mapování dodnes se nezměnilo téměř nic. Ve zkoumané lokalitě jsou dnes čtyři rybníky. První a také největší rybník (2) je uprostřed Smolotel. Druhý (3) je mezi Smolotely a Smolotelkami, také na Viničním potoku. Stejný přítok má i třetí rybník (6), který je na jižním konci Smotel. Čtvrtý rybník (7) je na jihovýchodním konci Smolotelek. Přibýly dva rybníky: jeden západně od Drahy (8), druhý východně od Smolotelek (9).

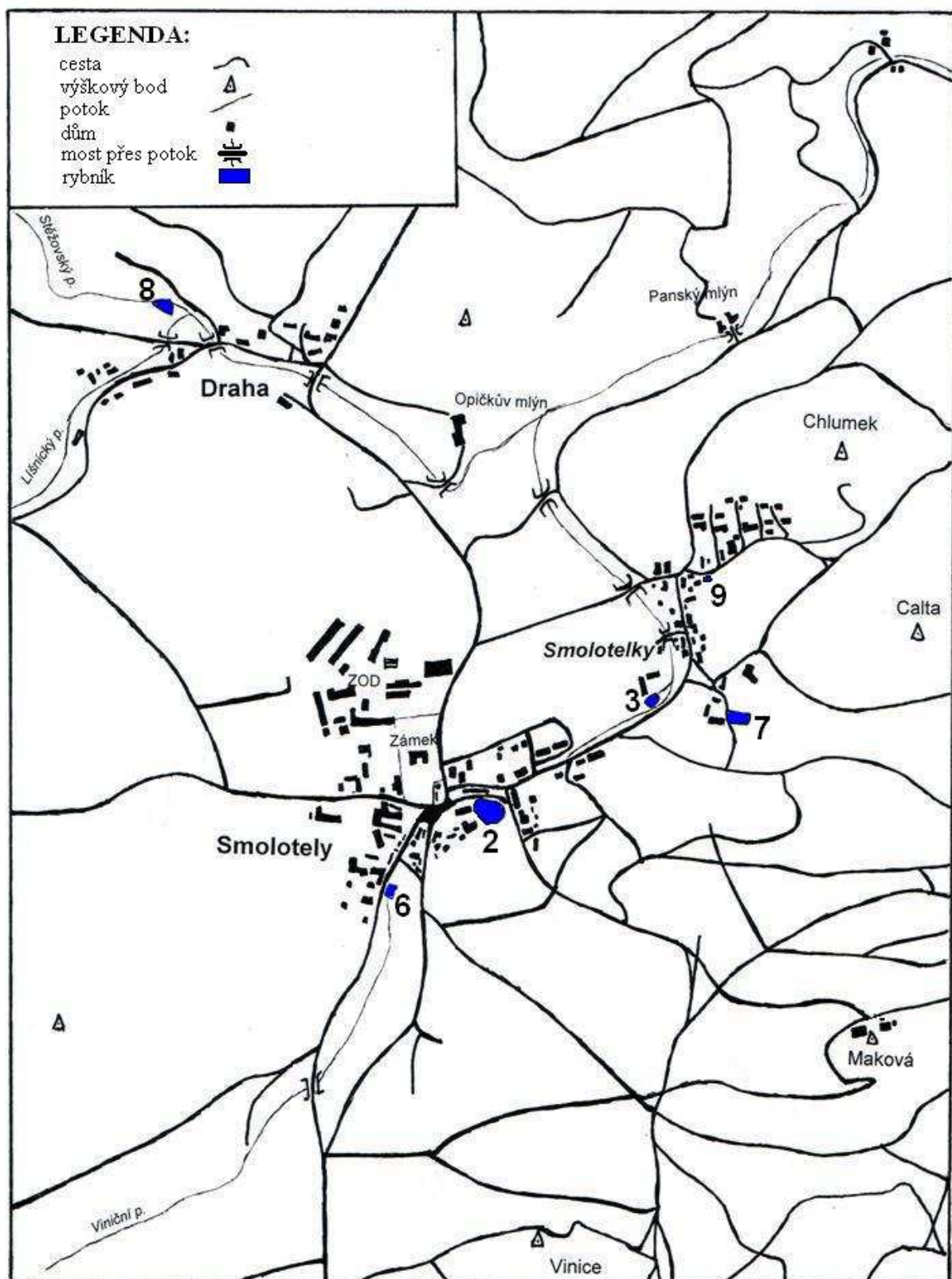
Obr. 42 – Stav rybníční sítě na 1. vojenském mapování (autor: Matouš Bičák, Tomáš Kekrt)

Obr. 43 – Stav rybníční sítě na 2. vojenském mapování (autor: Matouš Bičák, Tomáš Kekrt)

Obr. 44 – Stav rybníční sítě na 3. vojenském mapování (autor: Matouš Bičák, Tomáš Kekrt)

Obr. 45 – Stav rybníční sítě dnes (autor: Matouš Bičák, Tomáš Kekrt)

Vývoj cestní sítě v okolí Smolotel

(Matouš Bičák)

Cíle

1. Zmapovat dnešní stav cestní sítě.
2. Zjistit, jak a k čemu dotyčná cesta sloužila.
3. Vytvořit mapy cestní sítě v období jednotlivých mapování.
4. Jak cestní síť ovlivnily významné krajinné prvky.

Metodika

Nejdříve byly v Praze dohledány všechna historická mapování (ze serveru www.oldmaps.geolap.cz): první vojenské mapování (1764–1768), druhé vojenské mapování (1836–1852) a třetí vojenské mapování (1877–1880). Na základě těchto map byly vytipovány předpokládané významné cesty. V terénu byly všechny cesty navštíveny a zapsány, zvláštní důraz byl kladen na vytipované cesty z Prahy. Tato data byla v další fázi převedena do digitální podoby a na základě těchto záznamů byly napsány následující texty, popisující vývoj cestní sítě.

První vojenské mapování

V době prvního vojenského mapování, tedy v letech 1764–1768, byl stav cest nejnižší (obr. 41). Existovaly jen ty nejdůležitější cesty. Nejvýznamnější cesty byly asi cesty ze Smolotel do dnešních Pečiček (1) a do Pečic (2). Tyto cesty sloužily jako hlavní komunikační cesty s okolím. Další velmi významné cesty vedly od Smolotelského rybníka na Makovou horu (3) a od smolotelské návsi okolo hřbitova na Makovou horu (4). Nesmíme ale opomenout cestu spojující Smolotely a Smolotelky (5) a také cestu spojující Smolotely a Drahu (6). Obecně můžeme říci, že spojení s ostatním světem měly Smolotely spíše směrem na jih a na západ. Na severu a na východě nabyly téměř žádné cesty, a to z důvodu hlubokých lesů (samozřejmě několik málo cest zde bylo pro správu zmiňovaných lesů, ale nevedly do žádných vesnic). Silnice se stavěly více po loukách a polích.

Druhé vojenské mapování

Na druhém vojenském mapování cest přibýlo (obr. 42). Začínají pronikat do lesů na východě a na severu. Hlavními cestami zůstávají cesty ze Smolotel na Makovou horu. Hlavní spojnici Smolotel a okolí se stává cesta do Drahy a dále do Dalskabát (1). Cesty z prvního vojenského mapování ztrácejí význam. Na cestě do Drahy je dokonce značená alej.

Třetí vojenské mapování

Na tomto mapování už vznikají cesty, které jsou dnes hlavními spojnici Smolotel a okolí (obr. 43). Velké množství cest proniklo na východ. Přesto není podstatný rozdíl mezi tímto a předchozím, druhým vojenským mapováním.

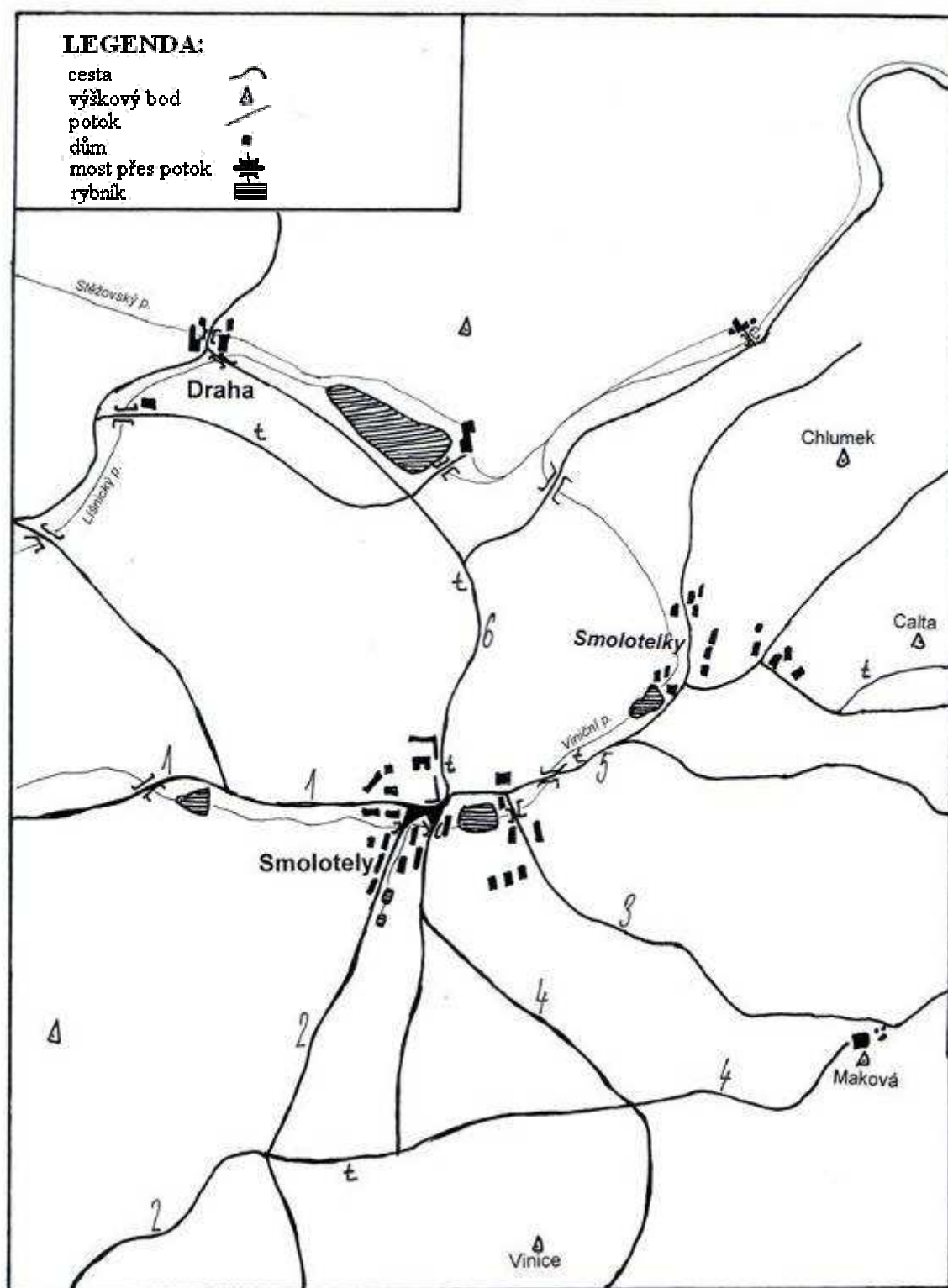
Dnešní stav

Hlavní komunikační cesty dnes jsou nejvíce na severu a na západě (obr. 44) – cesta do Drahy a dále na sever (1) a cesta na západ (2). Ze Smolotel vede cesta do Pečiček (3), ale

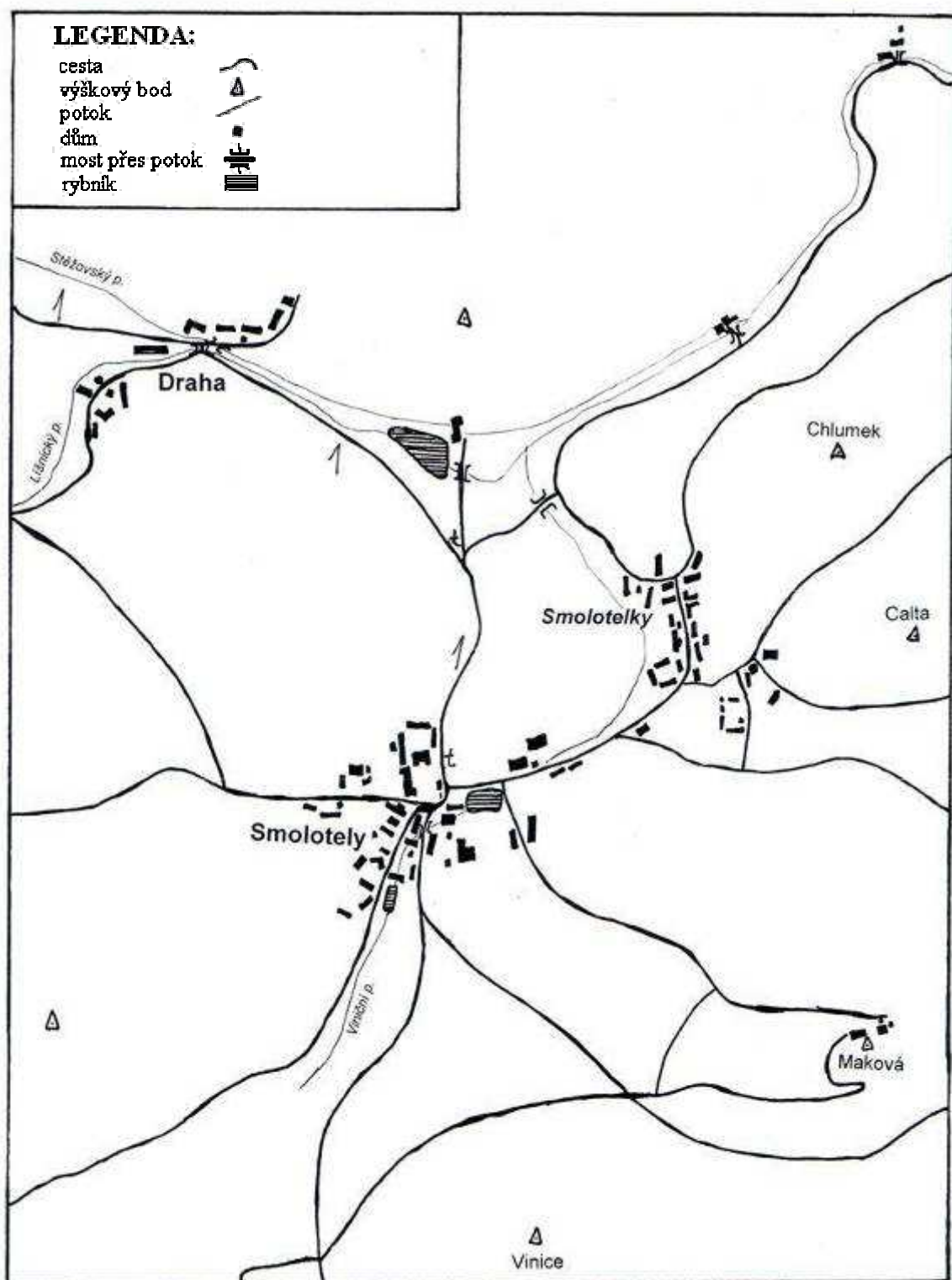
nejvýznamnější cesta vede do Drahy a dále na sever. Stále se udržují cesty na Makovou horu. Cesta kolem hřbitova je dokonce nově vyasfaltovaná (4). Lemují ji lavičky na odpočinku a březová alej. Velké množství cest vzniklo po vzniku JZD, později ZOD Milín (největší „skok“ mezi třetím vojenským mapováním a dneškem).

Závěr

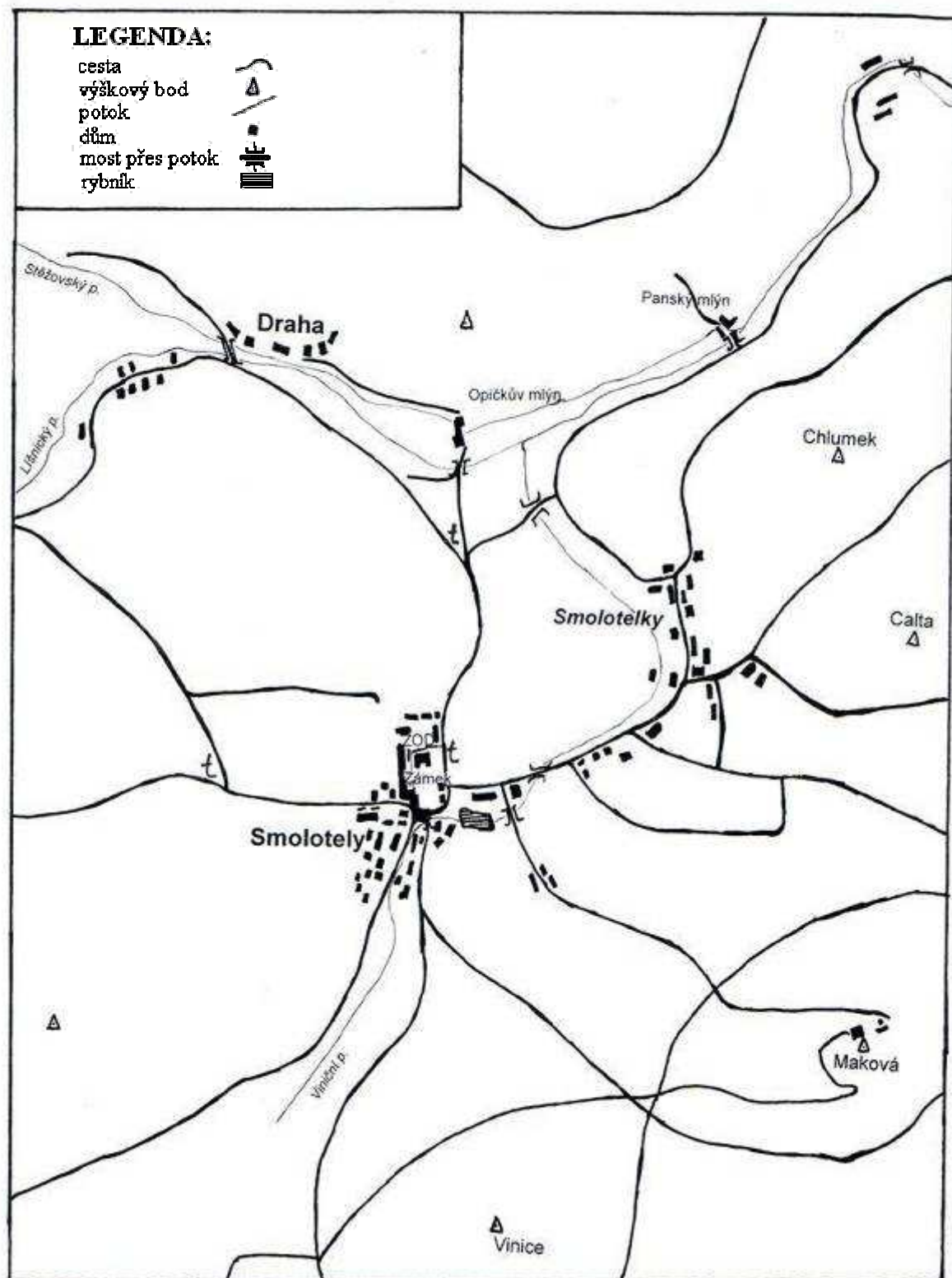
Obecně můžeme říci, že cest postupně přibývalo, největší rozdíl je mezi třetím vojenským mapováním a dnešním stavem díky zemědělskému družstvu. Od zámku vedly cesty k budovám, které k zámku patřily (např. Panský mlýn). K současnému stavu zaznamenáváme jen minimum zaniklých cest. Můžeme říci, že cestní síť nejvíce ovlivnilo JZD (později ZOD Milín) a některé významné krajinné prvky (Maková hora).

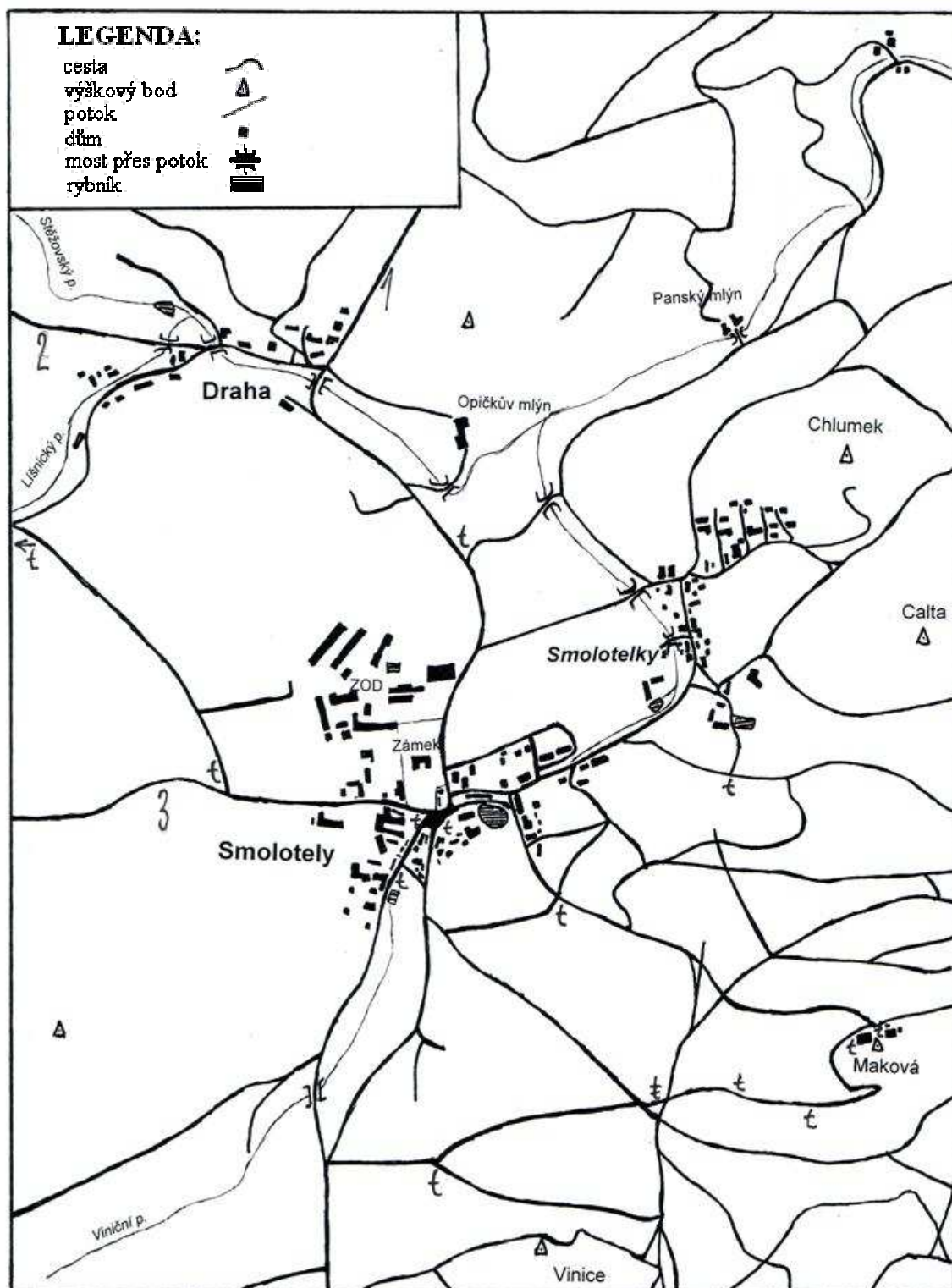
Obr. 46 – Cesty a křížky na 1. vojenském mapování (autor: Matouš Bičák)

Obr. 47 – Cesty a křížky na 2.vojenském mapování (autor: Matouš Bičák)

Obr. 48 – Cesty a křižky na 3.vojenském mapování (autor: Matouš Bičák)

Obr. 49 – Cesty a křižky dnešní stav (autor: Matouš Bičák)

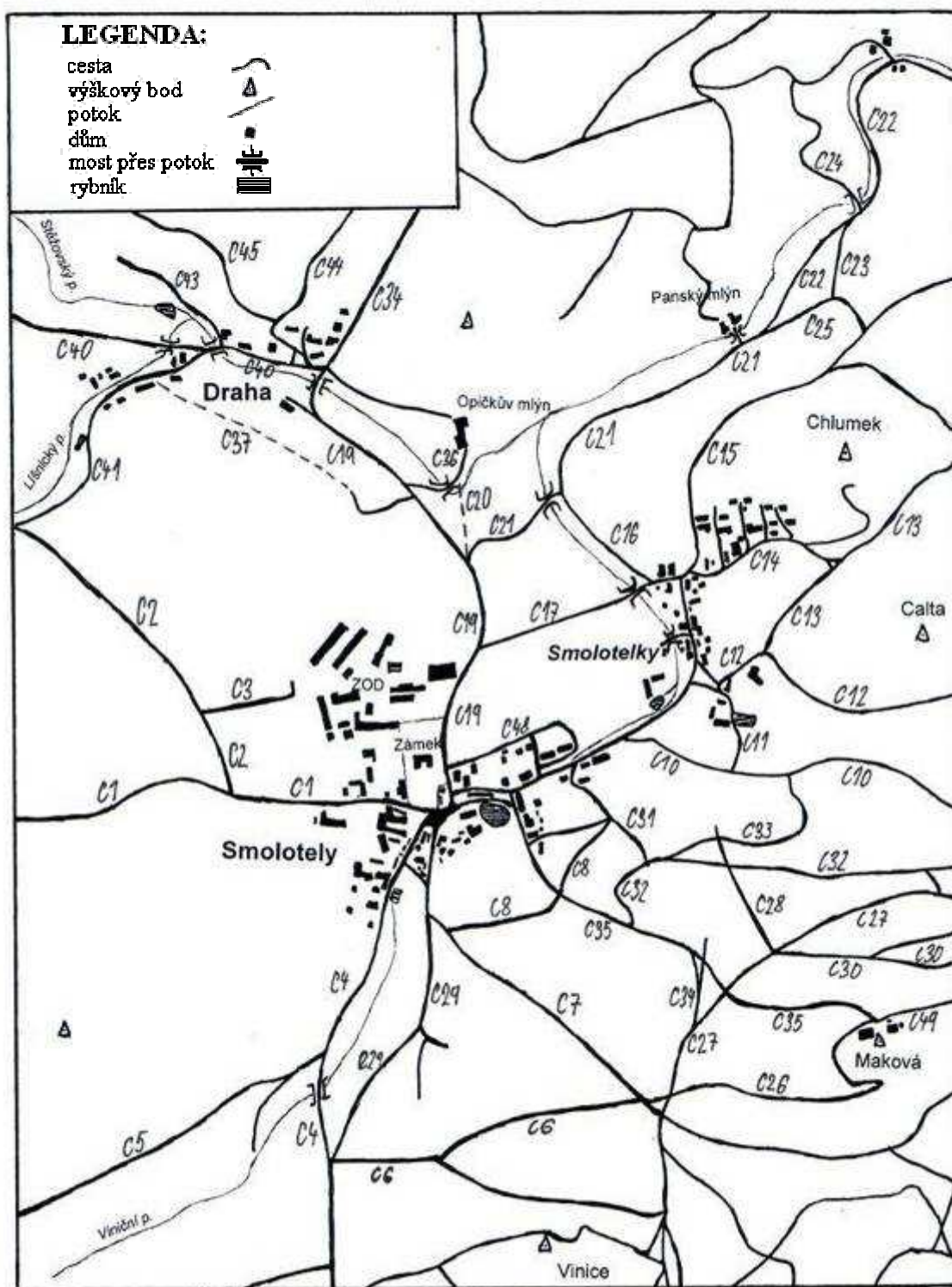
Dnešní stav cestní sítě

- C1 Cesta ze Smolotel do Pečiček. Je na všech vojenských mapováních. Je lemována jasany, ovocnými stromy a dvěma památnými duby. Na jedné straně cesty je stará zídka, jinak kolem cesty jsou ruderalní porosty. Cesta je asfaltová.
- C2 Cesta od cesty C1 k Parníku. K odbočce na ZOD (C3) je širší, pak se zužuje a je lemována jabloněmi. Na mapě již od prvního vojenského mapování.
- C3 Cesta od C2 k ZOD, dříve vedla až k zámeckému statku. Už od druhého vojenského mapování. Za komunistů byla vyztužena panely.
- C4 Cesta vede od smolotelské návsi na jih. Ve vesnici je z jedné strany lemována starým lískovým stromořadím, za vesnicí vstupuje do úvozu. Je na všech mapováních. C5 Cesta odbočuje z C4. Nejdříve vede úvozem, dále stoupá na úroveň pole. Dříve vedla menším úvozem, který byl zasypán. Kolem cesty jsou ruderalní porosty. Na mapě od druhého vojenského mapování.
- C6 Odbočuje z C4. Je to polní cesta, slouží hlavně pro ZOD. Navazuje na cestu, která vede na Makovou horu.
- C7 Cesta od Smolotel ke hřbitovu. Je lemovaná břízou a šípky. Cesta vede malým úvozem, ale dnes je trochu odkloněná a výš v úrovni pole. Občas je ohraničená kamennou zídka. Dnes slouží jako přístup ke hřbitovu a dále na Makovou horu. Je na všech mapováních.
- C8 Cesta spojující C7 s cestou od Smolotelského rybníka na Makovou horu. Je lemovaná šípkami a hlohy (z jedné strany). Na mapách od třetího vojenského mapování dodnes. Asfaltová cesta až k odbočce k rodinným domům, poté je hlíněná. Vede podél terénního stupně (viz obr.), který poté končí a cesta dál vede mezi poli. Na poli pozůstatek meze.
-
- C9 Cesta spojující Smolotely a Smolotelky. Je asfaltová, lemovaná domy. Ve Smolotelech začíná na hrázi rybníka. Slouží jako dopravní obsluha Smolotelek. Cesta vede přes terénní depresi – kopeček.
- C10 Polní cesta od C9 kolem Calty na východ a vede pryč na východ od Smolotelek. Z větší části je na jedné straně terénní stupeň a na něm traviny, okolo velké duby a břízy. Na druhé straně je pastva. Cesta je na všech mapováních.
- C11 Polní cesta od C10 ke Smolotelkám. Vede mezi poli. Na mapách od třetího vojenského mapování. Ve Smolotelkách ji na hrázi rybníka lemuje kamenná zídka. Dříve pravděpodobně přístupová cesta ke statkům.
- C12 Cesta od Smolotelek na severovýchod kolem vrchu Calta. Na všech mapováních. U Smolotelek pozůstatek stavení. Po jedné straně kamenná zídka, cesta vede úvozem, později však z úvozu vystupuje. Dále je z jedné strany terénní stupeň a z druhé strany pole. Dnes málo využívaná a zarostlá šípkami.
- C13 Cesta za rozcestím s C12 vystupuje z úvozu. Je značená na všech mapováních, dnes je však o cca 5 m posunutá oproti dřívější pozici. Vede dál do polí mezi Chlunkem a Caltou. Našli jsme také pozůstatek cesty, která tvořila trojúhelníkovou křižovatku.
- C14 Vede od Smolotelek na východ k rozcestí s asi 10 duby. Značená od třetího vojenského mapování. Ve Smolotelkách je asfaltová, dále ne.
- C15 Vede od Smolotelek za Chlumeck. Ve Smolotelkách asfaltový povrch. Okolí cesty je sekáno (u vesnice), jinde ruderalní porosty. Je značená na všech mapováních.
- C16 Spojuje C21 se Smolotelkami. Na mapách od třetího vojenského mapování. Dnes je patrně zaniklá, nikdo ji nevyužívá. Od Smolotelek terénní stupeň. Spojovala Smolotelky a Panský mlýn.

- C17 Na mapách od třetího vojenského mapování. Spojuje C19 se Smolotelkami. Rovná asfaltová cesta mezi poli.
- C18 Zaniklá cesta, na mapách od třetího vojenského mapování. Spojuje cesty C14 a C15.
- C19 Cesta ze Smolotel do Drahy. Je značená na mapách od prvního vojenského mapování dodnes. Slouží jako hlavní příjezdová cesta do Smolotel. Dnes je lemována stromy (v zadní části).
- C20 Zaniklá cesta, která je značená jen na druhém vojenském mapování. Našli jsme pozůstatek úvozu u odbočky na C19. V další části je cesta zaorána. Sloužila jako přístupová cesta k Opičkovu mlýnu, ale dnes ji nahradila kratší C19.
- C21 Vede od C19 k C16. Tvoří ji asfaltový povrch. Značená je na všech vojenských mapováních. Dříve to byla jediná přístupová cesta k Panskému mlýnu a pak dále po proudu Líšnického potoka. Nejdříve vede úvozem a pak překonává potok.
- C22 Cesta od Panského mlýna vedoucí k pile. Cesta je asfaltová. Na mapách od prvního vojenského mapování dodnes. Z jedné strany je les a z druhé pastvina.
- C23 Bahnitá lesní cesta pro traktory.
- C24 Lesní cesta přes brod pro lesní techniku.
- C25 Cesta spojující C22 a rozcestí s C15. Vede smrkovým lesem. Na mapě od třetího vojenského mapování.
- C26 Cesta od Makové hory ke hřbitovu. Dnes je asfaltová (díky OÚ Smolotely). Na prvním vojenském mapování byla kratší. Lemuje ji kamenná zídka a kolem cesty jsou lavičky a malé lomy na kámen. Vede lesem, je to také cesta pro procesí. U hřbitova je okolí cesty koseno.
- C27 Cesta od hřbitova po vrstevnici kolem Makové hory. Je vyztužená kamením a vede lesem. Značená od třetího vojenského mapování. Využívá ji převážně lesní technika.
- C28 Cesta, která odbočuje z C27. Je to lesní cesta, je dost nezřetelná, využívá se pravděpodobně pro stahování dřeva z lesa.
- C29 Vede od Smolotel na rozcestí s C4 a C6. Je značená na všech mapováních. Nejvýznamnější byla dříve a postupně ztrácela na významu.
- C30 Odbočuje z C27, dnes zarůstá travou.
- C31 Vedle od cesty C9 k cestě C32. Je zaniklá. Značená je od třetího vojenského mapování.
- C32 Lesní cesta, dnes přístupná jen pro pěší. Značená je od druhého vojenského mapování. Vede starým borovým lesem.
- C33 Tato cesta dnes pomalu zaniká. Značená je jen na dnešním mapování.
- C34 Cesta spojující C27 a C35. Zarůstá travou. Značená je od třetího vojenského mapování.
- C35 Vede po ní červená turistická značka klubu českých turistů. Začíná u Smolotelského rybníka a vede až na Makovou horu. Protíná cestu C9. Za křížkem S6 až ke křižovatce s C32 je stará (velmi stará) akátová alej. Dále cesta vede po pastvině a poté vstupuje do lesa. Cestou na vrchol Makové hory vede malým úvozem. Podle výpovědi (pan Mendlík z Drahy) kdysi tato cesta byla křížovou cestou s dřevěnými kříži.
- C36 Vede od C19 k Opičkovu mlýnu. Dříve vedla po hrázi rybníka, ale ten později zanikl. Na začátku u odbočky z C19 je asi na 10–20 m asfalt. Je značena na prvním a třetím vojenském mapování a dnes.
- C37 Zaniklá cesta, která je na prvním a druhém vojenském mapování. Většina je zaoraná do pole.
- C38 Cesta z Drahy k Opičkovu mlýnu. Dále vede lesem nad pastvinou a zarůstá ruderaly.
- C39 Cesta z Drahy na sever. Dnes nejhlavnější komunikační cesta s okolím, tedy i nejfrekventovanější. Na mapách od třetího vojenského mapování.

- C40 Cesta vede z Drahy do Dalskabátů. Má asfaltový povrch, v Draze nově vyasfaltovaná. Je poměrně frekventovaná.
- C41 Cesta z Drahy k Parníku. Na mapách od prvního vojenské mapování. Na konci Drahy končí asfalt a začíná polní cesta, která se u Parníku spojuje s C2. Obsluhuje západní část Drahy.
- C42 Zaniklá cesta v Draze na pravém břehu Líšnického potoka (ve směru proudu). Dříve nahrazovala cestu C40. Dnes je zarostlá travou a nepoužívá se.
- C43 Cesta z Drahy na severozápad. Vede podél Stěžovského potoka, dále přechází do louky.
- C44 Cesta z Drahy na sever, do pole, kde zaniká. Používají ji zemědělci. Před vstupem na pole je malý lom.
- C45 Cesta z Drahy na sever. Dnes zaniká a zarůstá travou, je jen málo využívaná.
- C46 Zaniklá cesta, která vedla na Makovou horu za klášter a byla součástí C35. Dnes je málo zřetelná, nahrazuje ji přímější cesta přímo na Makovou horu. Pouze na prvním vojenském mapování.
- C47 Cesta kolem kostela na Makové hoře. Je značená na všech mapováních. Dnes je porostlá travou, která je sekaná.
- C48 Cesta ve Smolotelech od křižovatky za smíšeným zbožím. Asi 200 m je sfalt a dále už ne. Obsluhuje domy a bytovky. Využívá ji také ZOD.
- C49 Cesta od fary na Makové hoře po hřebeni dolů. Je jen pro pěší.

Obr. 50 – Dnešní stav cestní sítě (autor: Matouš Bičák)

Sakrální stavby v okolí Smolotel – vývoj sítě sakrálních staveb

(Matouš Bičák, Jan Chaloupek)

Cíle

1. Zmapovat všechny drobné sakrální stavby (křížky, boží muka a pomníky) v okolí Smolotel a Makové hory.
2. Zjistit nějakou návaznost výstavby drobných sakrálních staveb na významné krajinné prvky (Maková hora a zámek ve Smolotelech).
3. Zmapovat některé větší sakrální stavby (kostely) v okolí Smolotel a zjistit jejich historii.

Metodika

Nejdříve jsme v Praze v přípravné fázi pracovali s historickými mapami. Zakreslili jsme do dnešní mapy křížky, které zanikly a dnes už neexistují, ale také všechny křížky, které jsou na dnešní mapě. V terénu jsme tyto křížky zmapovali a zjistili jsme od pamětníků co nejvíce o jejich historii. Dále jsme také zjišťovali informace o kostelech v okolí (zámecká kaple a Maková hora), s historií kostela na Makové hoře nám pomohla jiná expediční skupina, která se zabývala právě kostelem na Makové hoře. V Praze jsme tyto informace zpracovali a napsali následující text.

Sakrální stavby

Asi největší sakrální stavbou v kraji je kostel Stětí sv. Jana Křtitele a Panny Marie Karelské na Makové hoře (název od: má kovy). (Další informace najdete v následujícím článku Vývoj poutního kostela na Makové hoře.) Na Makové se dříve konaly mše jen v létě, v zimě naopak „dole“ ve Smolotelech v obnovené zámecké kapli, která se nachází v severovýchodním rohu zámku. Je zasvěcena Nejsvětější Trojici a je podélně rozdělena cihelnou příčkou na dvě části. V jedné se slouží mše (oltář s obrazy, dřevění andělů a židle na sezení) a druhá část slouží jako sakristie (skříň s hábity pro faráře a ministranty).

V kapli se dochoval původní oltář a dva andělíčky – na každé straně oltáře jeden. Za komunismu byla kaple využívána jako sklad cementu a jiných stavebních materiálů, což mělo za následek zničené omítky a podlahy. Dnes je kaple opravena a je do ní zavedena elektřina, může být dokonce i vytápěna. Znovu ji vysvětil dne 26. listopadu 1991 biskup František z Lobkovic. Několik let po znovuvysvěcení se zde konaly pravidelné mše (v zimě), dnes se tu slouží bohoslužby už jenom zřídkka (např. o vánocích). Kdo dnes nechce čekat na každou první sobotu v měsíci, kdy se koná bohoslužba na makové hoře, může navštívit další nejbližší kostely v okolí v Dolních Hbitech a v Pečicích.

Vývoj poutního místa na Makové hoře

Roku 1719 byla Janem Felixem Chanovským na Makové hoře zahájena výstavba kostela spolu s klášteřem pro karmelitánské řeholníky. Stavba byla dokončena v roce 1722. O rok později, 5. října 1723, byl kostel vysvěcen biskupem pražské arcidiecéze Janem Rudolfem hrabětem Šporkem. Současně s vysvěcením přišli dva karmelitáni, kteří přinesli Milostnou sošku Panny Marie Škapulířské. Poté bylo založeno Škapulířské bratrstvo Panny Marie z Hory Karmel.

Po smrti Jana Felixe Chanovského v roce 1730 se bratrstvu nedostalo žádného kapitálu, ale přetrvalo. O třicet let později Zdeněk Jan Křepčický, majitel Smolotel i Makové hory, zakládá kapitál 5000 stříbrných na výživu duchovního na Makové. Klášter mezitím vyhořel a zanedlouho bylo Škapulířské bratrstvo zrušeno císařem Josefem II. Dnes po klášteřu nemáme

žádné pozůstatky a nevíme ani nic o jeho přesné poloze. Roku 1795 byl majetek bratrstva 1660 stříbrných převeden na smolotelský chudinský ústav. V roce 1836 byla založena obecní i farní kronika Páterem Františkem Frankem.

Bratrstvo bylo znovuobnoveno až v roce 1858 Janem Šrámkem. V roce 1883 byla Panna Marie Makovská korunována (náboženské sochy jsou korunovány v případě, že na místě, kde jsou uctívány, došlo k nějakým zázrakům). Spolek Nejsvětější Oltární věnoval Makové dvě bílé korouhve. Za první světové války, v roce 1918, kostel přišel o zvony až na jeden a to samé hrozilo i varhanám, které ale byly uznány za památku. V roce 1985 je zaznamenáno velké množství krádeží a vandalů. Roku 1990 byly provedeny opravy kostela, ale po roce kostel opět chátrá. V roce 1991 byl stav kostela velmi vážný, narušená statika, roztoči ve dřevě, dřevá střecha... Díky duchovnímu dění a zájmu o kostel byla provedena druhá rekonstrukce v roce 1994. Podle smolotelské kroniky v roce 1997 přijela na Makovou horu návštěva z Vatikánu která zařídila přívod elektrického proudu. V roce 2001 byly zavedeny pravidelné bohoslužby každou neděli. Další podrobnosti se dočtete v práci S. r. g. Přírodní škola o poutním místě Maková z roku 2008, kde se podrobně rozebírá historie kostela a podrobný popis dnešního stavu.

Současný stav poutního kostela na Makové hoře

Kostel je vystavěn v barokním slohu s dvěma cibulovými věžemi. Architektem kostela se stal Carlo Antonio Canevalle. Kostel byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli a Panně Marii Škapulířské.

Co se týče maleb, je Maková překrásně vyzdobena. Na stropě nad kněžištěm je malba čtyř evangelistů, Marka, Jana, Lukáše a Matouše, od Josefa Bosáčka (přítele Mikoláše Alše).

Od roku 1996 do roku 2003 pobýval na Makové hoře františkán František Angelo Homola. V tomto období Maková hora a její okolí zaznamenává rozkvět, postaveny zde byly lavičky, lavice v kostele atd. V roce 2003 však František Angelo odešel (protože se prý stal atrakcí). Dnes Maková spíše „leží ladem“. Bohužel, mše se tu konají jen jednou měsíčně a kostel je málo turisticky propagován, což je velká škoda, protože stavba je to opravdu krásná.

Drobné sakrální stavby v okolí Smolotel

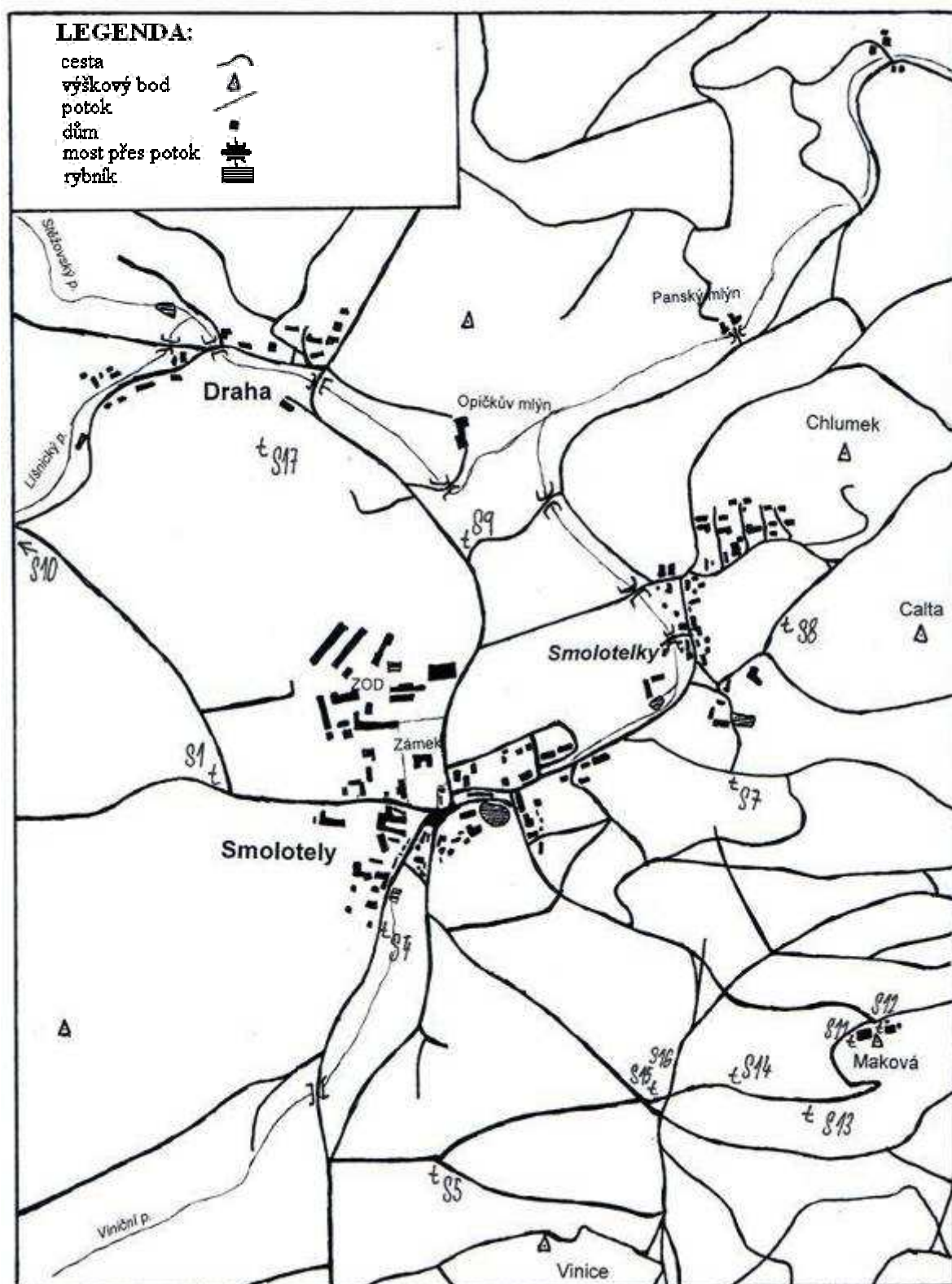
Na zkoumaném území je dnes celkem 13 křížků či pomníků, pět jich je dnes už zaniklých. Křížky jsou většinou podobné, s kamenným podstavcem a železným korpusem. Jejich výška se pohybuje okolo 1,4 metru. Systém rozmístění křížků je neuspořádaný. Většinou je nacházíme na rozcestích. Celé krajině dominuje kostel stěti Sv. Jana Křtitele a Panny Marie Karelské na Makové hoře – nejvíce křížků najdeme právě v okolí Makové hory. Dříve vedla na ke kostelu Maková hoře křížová cesta (podle výpovědi pana Mendlíka z Drah) s dřevěnými kříži, vedla po dnešní trase červené turistické značky klubu českých turistů ze Smolotel na Makovou. Dnes již po ní nenajeme žádné pozůstatky. Obecně je tu křížků poměrně málo, a to i přesto, že je zde tak významné poutní místo a obecně místo, které je již mnoho staletí obýváno lidmi. Velmi zajímavá je také socha sv. Jana Nepomuckého na smolotelské návsi. Podle místních vyprávění (legendy) prý byla přivezena z Karlova mostu, ale to je velmi nepravděpodobné. Socha je to ale opravdu krásná a profesionálně vytesaná.

Mapy vývoje sítě sakrálních staveb si můžete prohlédnout v předchozí kapitole Vývoj cestní sítě na stranách 78 – 81.

Dnešní stav drobných sakrálních staveb

(Jan Chaloupek, Matouš Bičák)

- S1 Křížek na rozcestí cest C1 a C2. Stojí na nepravidelném kamenném podstavci, původně nejspíš stál na jiném. Na mapách je značen od třetího vojenského mapování dodnes. Kolem křížku není koseno a rostou tam ruderální druhy.
- S2 Socha sv. Jana Nepomuckého na smolotelské návsi. Podstavec je z jemnějšího pískovce než socha. V ruce drží Jan Nepomucký kříž s Kristem. Kolem hlavy má pět hvězd. Na podstavci je plastický erb. Kolem sochy je oplocená zahrádka.
- S3 Památník obětem 1. a 2. světové války (památník byl postaven roku 1924 a původně byl věnován padlým v 1. světové válce, později byl přidán další, menší památník obětem 2. světové války). Na obou památnících jsou jména zemřelých. Vyrobil J. Pecan. Památník je na žulové desce, kolem jsou malé záhonky.
- S4 Křížek mezi dvěma cestami. Na podstavci je napsáno: LP 1992. Kolem křížku je sekáno. Podstavec je z žuly. Není značen na žádném mapování.
- S5 Kovový kříž s kamenným podstavcem se zlatým Kristem. Stojí u cesty s lavičkou. Tráva se nekosí. Není na žádném mapování, ale může to být pozůstatek kříže z prvního vojenského mapování.
- S6 Kříž na cestě C8. Podstavec je z bílého pískovce. U křížku je lavička. Na podstavci je vyobrazeno slunce. Před křížem je kruh z kamení a v něm roste růže. Není na žádném mapování. Na kříži je napsáno: Chvála Kristu.
- S7 Kříž u cesty C10. Vedle kříže roste jedna vzrostlá lípa, dříve zde nejspíš byla i druhá. Kříž má kamenný podstavec. Pod Kristem je modlící se anděl. Na podstavci je napsáno: Léta páně 1866 a na druhé straně je JM N:RO 23. Lidmi upravováno. Nad Kristem je hlava anděla. Jsou zde pohřbeni prusí vojáci a důstojník.
- S8 Kříž je značen na prvním vojenském mapování. Nenalezen.
- S9 Kříž na odbočce z cesty C19 na Panský mlýn. Pod Kristem je šest hvězd. Je značen od prvního vojenského mapování dodnes. Na podstavci je napsáno: LP 1992. Kolem kříže se nekosí.
- S10 Kříž se nachází u Parníku. Nechal ho postavit baron Erggelet. Kříž je bez podstavce a stojí na kamení. Vedle kříže roste lípa. Původně rostly lípy po obou stranách kříže, ale jedna lípa před dvaceti lety padla, zbyl z ní jen pařez.
- S11 Velký kamenný kříž před kostelem na Makové hoře. Pochází z roku 1850. Dole na kříži jsou železné barokní ozdoby.
- S12 Podobný kamenný kříž jako S11, je z roku 1889. Stojí na jih od kostela..
- S13 Kříž na cestě C26. Není značen na žádném mapování. Kolem je ušlapaný ruderální porost. Kamenný podstavec se železným křížem zdobeným umělými květinami.
- S14 Obraz sv. Huberta v zeleném plášti s jelenem, který má mezi rohy kříž. Obrázek v dřevěném rámu visí na borovici.
- S15 Křížek se nachází u hřbitova v jírovcovém háji. Na vysokém kamenném podstavci je napsáno: I.H.S. Na podstavci je cedulka s nápisem: Pochválen buď pán Ježíš Kristus. Cedulka přidána asi dodatečně. Využíval se při poutích.
- S16 Hřbitov založen roku 1857. Je zde 125 hrobů. Byl zde pohřben např. pan Bosáček a pan Smetánek. Uprostřed hřbitova je márnice. Kaple sv. Kříže po opravě vysvěcena 16. června 1946.
- S17 Zaniklý kříž na cestě C37. Zakreslen jen na prvním vojenském mapování. Dnes nenalezen.
- S18 Kříž je na všech vojenských mapováních. Stál asi u dvou jabloní, které zde dnes nestojí. Dnes nenalezen.
- S19 Kříž je jen na prvním vojenském mapování. Dnes nenalezen.

Obr. 51 – Dnešní stav křížků (autor: Matouš Bičák)

Syntézní část

K porozumění krajině nestačí jen popisovat její jednotlivé složky a jejich vývoj. Podobně jako lidské tělo se skládá z různých orgánů a soustav, které ale mají smysl pouze jako celek, tak i krajinu můžeme pochopit pouze tehdy, když se na ni podíváme jako na vzájemně propojený a fungující systém, kde se neživá i živá příroda, život lidí i kultura a duchovní rozměr vzájemně ovlivňují a vytvářejí něco unikátního.

Hlavní potíží je ale v tom, že zachytit tento celek je v podstatě nemožné. Už staří Řekové razili termín *genius loci* (duch místa) – je jím jedinečný pocit, atmosféra, navrstvení událostí, které jsou pro dané místo zvláštní. Tento pocit často vnímáme při cestách tím nebo jiným krajem, neseme si jej v srdci, ale jen těžko ho můžeme zachytit a ještě hůře vyjádřit nebo předat.

Nejsilněji nám mnohdy zazní z místní pověsti, obrazu nebo písni. Pokud ale chceme k zachycení celku krajiny přistoupit alespoň trochu exaktně, máme – podle našeho názoru – možnost zachytit krajinu v její struktuře prostorové nebo v její chronologii, v příběhu její historie. V obou případech ale zůstává skutečný smysl, *logos*, mezi řádky, resp. značkami na mapách.

Proto jsme se s našimi hochy o oba přístupy pokusili v této části sborníku, nazvané pracovní „syntézní“ – v první části pomocí chronologické tabulky, ve druhé části pomocí mapy zachycující vše, co je podle nás pro krajinu důležité a zvláštní. Každá mapa ale obsahuje cestu k ukrytému pokladu a každý příběh má svůj smysl a pointu. Jejich nalezení je už na každém z vás. Hodně štěstí.

František Tichý

Syntézní tabulka

Úvod

Do následující tabulky jsme zaznamenávali důležité údaje tak, abychom z ní potom mohli vyčíst nejen historický, ale i krajinný a sídelní vývoj. Je zde stručně zaznamenán vývoj zámku, krajiny, zástavby a poutního místa na Makové hoře, spolu s místní i obecnou historií. Tabulka byla sestavena z dílčích údajů jednotlivých podskupin.

Tabulka je rozdělena do osmi sloupců, ve kterých jsou zaznamenány námi získané informace. Ve vrchním řádku tabulky jsou stručné popisky těchto sloupců pro dobrou orientaci v tabulce. Údaje jsou zaznamenány podle století, bohužel z některých období se nám nepodařilo získat žádné informace.

Syntézní tabulka

Století	Letopočet	Obecná historie	Historie místní	Zámek	Zástavba	Příroda a krajina	Maková
21.století							
	2009		příjezd Přírodní školy				
	2006		vlajka a znak pro obec				
	2003						odchází františkán František Homola
20.století	1999			V rámci restituce předáno p. Kohnovi	začíná rekonstrukce		
					pivovaru		
	1998				zrušena škola		oprava varhan
	1995		telefonní stanice				
			rekunstruk. el. přípojky				
	1993						přichází františkán František Homola
	1991		Znovu vysvěcena kaple				
			v zámku				
	1990						zahájení oprav kostela
	1987		stavba požární zbrojnice				
	1976		zrušena 2.škola				
	1970				spojení JZD ve Smolotelech s Milínem		
	1957				končí lihovar		
	1955		bratr Jana Bučila				
			popraven na Pankráci				

Století	Letopočet	Obecná historie	Historie místní	Zámek	Zástavba	Příroda a krajina	Maková
20.století	1949				založeno JZD		
					zastaven Panský mlýn		
	1948	ČSR			založen Parní mlýn		
	1947		zřízna autobus.				
			linka Smolotely - Příbram				
	1946	komunist. zastupitel.	elektrifikace obce		zastaven Op. Mlýn		
	1939			zámek zabrán 3.říší		zastavena důlní činnost.	
				štáb SS			
	1.světová						kostel přišel o zvony
	1915		Smolotely kupuje Judr. Edvard Švarc				
	1904		1. volba starosty		zaniká pivovar		
	1903						oprava omítek
	1900					Vysazeny lípy okolo Makové	
							bratrstvo zaniká
19.století		3. vojenské mapování					
	1867					první zmínka o 2. škole	
	1866					křížek nad Smolotelkami	
	1860	Rakousko-pruská vál.					
	1858						bratrstvo obnoveno
	1857						založen hřbitov
		2. vojenské mapování				zánik rybníků(Op.ml.)	

Století	Letopočet	Obecná historie	Historie místní	Zámek	Zástavba	Příroda a krajina	Maková
18.století		1. vojenské mapování					
	1785						bratrstvo zaniká(J.II.)
	4.4.1774			zámek vyhořel			
	kolem r. 1750					vysazeny buky M. T.	
	1736						klášter vyhořel
	1733						
	1723						vysvěcení kostela
	1722		založena 1. škola				vznik škapulířského bratrstva
	1719-1722						výstavba kostela+kl.
17.století	1650				založen Lihovar		
	1620				založen Opičkův mlýn	pravděpod. i vznik rybníka	
	1606				1. zmínka o pivovaru		
	1605 - 1730	30-ti letá válka	švédský tábor				
			u Smolotelek				
	1605		Chanovští z Dlouhévsí kupují Smolotely				
16.století							
	1456-1515			stavba tvrze			

Století	Letopočet	Obecná historie	Historie místní	Zámek	Zástavba	Příroda a krajina	Maková
15.století							
		HUSITÉ		vypálen Husity Milín			
14.století							
	1336		(Jan Lucemburský)			začíná důlní činnost	
			1. písemná zmínka				
9.století							
			v prostoru obce pravděpodobně tržiště se smolou			Pravděpodobně vysazovány Borovicové lesy	
6.století							
	Slované		slovanské hradiště u Smolotelek			Na vrších bikové bučiny	
						v nižších polohách kyselé Doubravy, podél vodních toků olšiny	

6.století							
	Slované		slovanské hradiště u Smolotelek			Na vršcích bikové bučiny v nižších polohách kyselé Doubravy,	
						podél vodních toků olšiny	

Doba bronzová							
			Pozůstatky lidského osídlení				

Syntézní mapa

Syntézní mapa se snaží zachytit všechny důležité, dnes existující, nebo i zaniklé prvky krajiny v okolí obce Smolotely, které jsou podle našeho názoru pro krajinu důležité a dávají jí její unikátní ráz. Proto jsou zde uvedeny prvky přírodní i lidské. Pro návštěvníky jde o místa, která by neměl přehlédnout, pro místní něco, co si zaslouží pozornosti a ochrany.

Syntézní mapa – vysvětlivky

Botanické prvky

- 1 Stromořadí jírovců na hrázi Smolotelského rybníka. (obr. 52)
Stromořadí se skládá z osmi jírovců maďalů, které zde byly vysazeny pravděpodobně za účelem zpevnění hráze.
zdravotní stav = 1/2, stáří přibližně 150 let, průměrný obvod kmene = 285 cm
(největší = 360 cm, nejmenší = 210 cm)
- 2 Dub na cestě mezi Smolotely a Smolotelkami. (obr. 53)
Dub letní vynikající stářím.
zdravotní stav = 2, přibližně 250 let starý, obvod kmene = 390 cm
- 3 Lípa malolistá u křížku pod Makovou horou na východním konci Smolotelek. (obr. 54)
Jadna ze dvou lip vysazených jako dekorace ke křížku.
zdravotní stav = 3/4, přibližně 200 let stará, obvod kmene = 380 cm
- 4 Dva duby letní na silnici ze Smolotel do Pečiček. (obr. 55)
Dva staré památné duby.
1. dub – zdravotní stav = 1/2, přibližně 300 let starý obvod kmene = 470 cm
2. dub – zdravotní stav = 3, přibližně 300 let starý obvod kmene = 460 cm
- 5 Tři vzrostlé duby na jih od Smolotelek na Viničním potoku.
Tři duby letní vynikající stářím.
zdravotní stav = 3, přibližně 150 let staré, obvod kmene 1. dubu = 280 cm, obvod kmene 2. dubu = 360 cm, obvod kmene 3. dubu = 290 cm
- 6 Tři vzrostlé duby letní severně od Smolotelek na Chlumku.
Tři duby letní vynikající stářím.
zdravotní stav = 3, přibližně 120–150 let staré, obvod kmene 1. dubu = 280 cm, obvod kmene 2. dubu = 300 cm, obvod kmene 3. dubu = 300 cm
- 7 Skupina deseti vzrostlých topolů podél Viničního potoka.
Skupina vzrostlých topolů – téměř původní porost.
zdravotní stav = 2, přibližně 80–100 let staré, průměrný obvod kmene = 350 cm
- 8 Akátová alej podél křížové cesty ze Smolotelek na Makovou horu. (obr. 57)

Vysazená akátová cesta a ojedinělé borovice vejmutovky na zaniklé křížové cestě.
akáty – zdravotní stav = 3, přibližně 100 let staré, obvod kmene = 10–100 cm.
borovice – zdrav. stav = 2, přibližně 100 let staré, obvod kmene = 100 cm

- 9 Skupina (asi 40) starých borovic lesních na kraji lesa pod Makovou horou. (obr. 58)
Skupina starých borovic.
zdravotní stav = 1, přibližně 150 let staré, obvod kmene = 90–180 cm
- 10 Stará biková bučina na vrcholu Makové hory.
Stará biková bučina ve vyšší nadmořské výšce je původní.
zdravotní stav = 3, přibližně 170 let staré, průměrný obvod kmene = 330 cm
Přilehlá mladá bučina – zdravotní stav = 1
- 11 Čtyři staré borovice u kostela na Makové hoře.
Několik velmi starých borovic vysazených pro dekoraci u kostela na Makové hoře.
všechny borovice přibližně 170 let staré
1. borovice – zdrav. stav = 2, obvod kmene = 300 cm
2. borovice – zdrav. stav = 3, obvod kmene = 210 cm
3. borovice – zdrav. stav = 3/4, obvod kmene = 220 cm
4. borovice – zdrav. stav = 5 (je určena k porážení, chybí část koruny a kmen je dutý),
obvod kmene = 380 cm
- 12 Skupina borovic lesních na zaniklém rybníku u Drahy.
zdravotní stav = 2/3, přibližně 150 let staré, průměrný obvod kmene = 220 cm
- 13 Dubová doubrava na západním konci Drahy.
zdravotní stav = 2, přibližně 160 let staré, průměrný obvod kmene = 230 cm
- 14 Zámecký park ve Smolotelech.
Dne 6. 6. 2008 jsme provedli revizi dřevin. Porovnávali jsme údaje z dendrologického průzkumu provedeného Ing. Z. Švamberským v dubnu 1991. Z původních 164 stromů uvedených v původním průzkumu jsme zaznamenali pouze 129 stromů. Ze vzácnějších druhů nezmizel žádný.

Obr. 52 – Jírovci na hrázi Smolotelského rybníka (autor: Matouš Bičák)

Obr. 53 – Dub na cestě ze Smolotel do Smolotelek (autor: Matouš Bičák)

Obr. 54 – Zlámaná lípa u křížku nad Smolotelkami 1964 (autor: neznámý)

Obr. 55 – Dva duby na západ od Smolotel
(autor: Matouš Bičák)

Obr. 56 – Tři duby u Smolotelek (na západ). (autor: Matouš Bičák)

Obr. 57 – Stará akátová alej na cestě na Makovou horu (autor: Matouš Bičák)

Obr. 58 – Stará 160 let stará borovice na Makové hoře (autor: Matouš Bičák)

Prvky zástavby

Opičkův mlýn (obr. 59 a 60)

První zmínka o tomto mlýnu je z roku 1620. Roční výroba činila 200 tun mouky. Zavřen byl v roce 1946. Náhon vedl již od vesnice Draha.

Panský mlýn (obr. 61)

Dnešní vlastník je pan Viktor Jungbauer. Mlýnské kolo bylo později nahrazeno Francisovou turbínou. Provoz byl zastaven roku 1946.

Pila (obr. 62)

K tahání dřeva se zde používali koně. Dnes je zde ranč.

Parní mlýn („Parník“) (obr. 63).

Je sto let starý. Dnes ho chce majitel přestavit na ranč. Dodnes se zde dochoval krásný komín

Zámek ve Smolotelech

Postaven v barokním slohu, pochází z první poloviny 18. století. V současnosti ho vlastní pan Jan Josef Kohn (v současné době žije v Americe). Zámek je dnes v havarijním stavu.

Pivovar (obr. 65, 66, 67)

První písemná zmínka je z roku 1606. V roce 1732 byla založena chmelnice. Zanikl na začátku 1. světové války. V budoucnu by zde měl být penzion.

Lihovar (obr. 68, 69)

Založen mezi roky 1650 a 1670. Po 2. světové válce byl vyrabován Rusy. Dnes stojí v komplexu ZOD a chátrá.

Hřbitov (obr. 80)

Hřbitov byl založen roku 1857. Je zde 125 hrobů. Byl zde pohřben např. pan Bosáček a pan Smetánek. Uprostřed stojí márnice. Kaple sv. Kříže po opravě vysvěcena 16. června 1946.

Stará škola

Byla ve vlastnictví majitele zámku pana Schwarce. Poté, co se v ní propadly stropy, byla škola uzavřena. Budova byla prodána a škola přestěhována do nové budovy. Později byla budova staré školy stržena. Dnes na jejím místě stojí dva domy.

Škola (obr. 71 a 72)

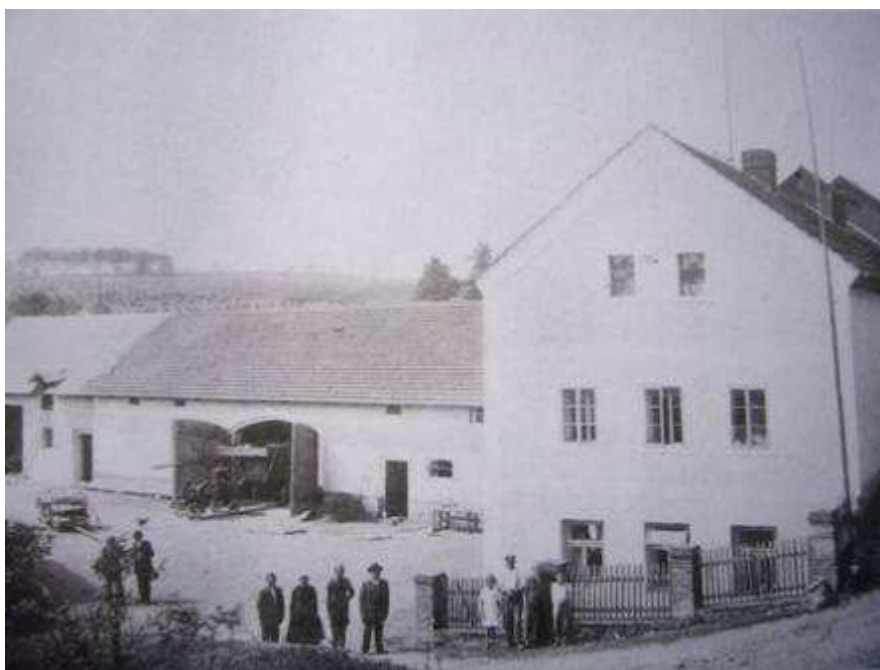
Byla založena roku 1867 na hrázi Smolotelského rybníka a zrušena byla roku 1976, pro nedostatek žáků. Dnes je v ní ordinace.

Zemědělské družstvo (obr. 73)

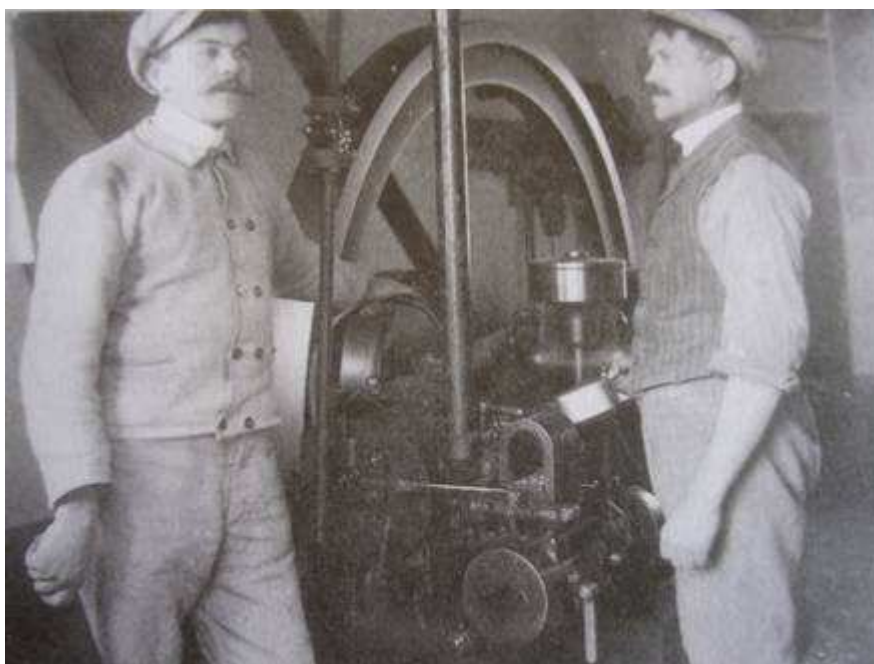
Původně velkostatek, který patřil k zámku. Po 2. světové válce bylo založeno JZD. Roku 1961 se JZD Smolotely slučuje s JZD Pečičky, roku 1976 se spojilo s JZD Bohostice a Stěžov, od roku 1978 patřilo k JZD Milín.

Bytové domy

Byly založeny zemědělským družstvem.

Obr. 59 – Opičkův mlýn v době fungování (autor: neznámý)

Obr. 60 – Bratři Rudolf a Ludvík Opičků v mlýně (autor: neznámý)

Obr. 61 – Panský mlýn dnes (autor: Matouš Bičák)

Obr. 62 – Bývalá pila dnes (autor: Matouš Bičák)

Obr. 63 – Komín Parního mlýna dnes (autor: Matouš Bičák)

Obr. 64 – Budova lihovaru těsně před strhnutím (autor: neznámý)

Obr. 65 – Pivovar dnes – opravená část
(autor: Matouš Bičák)

Obr. 66 – Pivovar dnes – zřícená část
(autor: Matouš Bičák)

Obr. 67– Pivovarské sklepení dnes (autor: Matouš Bičák)

Obr. 68 – Budova lihovaru dnes (autor: Matouš Bičák)

Obr. 69 – V lihovaru kolem roku 1935 (autor: neznámý)

Obr. 70 – Hřbitov dnes (autor: Matouš Bičák)

Obr. 71 - Pohled na školu pře Smolotelský rybník dříve (autor: neznámý)

Obr. 72 - Pohled na školu přes Smolotelský rybník dnes (autor: Matouš Bičák)

Obr. 73 – ZOD (autor: Mírek Pavlíček)

Obr. 74 – budova rychtáře lihovaru dříve
(autor: neznámý)

Obr. 75 – budova rychtáře lihovaru dnes
(autor: Matouš Bičák)

Prvky drobných sakrálních památek

- t**₁ Kříž stojí na kamenném podstavci. Pod Kristem je vyobrazen modlící se anděl. Vedle kříže dnes stojí už jenom jedna ze dvou lip. Kolem vede polní cesta (obr. 76 a 77)
- t**₂ Křížek u cesty na Makovou horu. Podstavec je z bílého pískovce. Poblíž se nachází lavička
- t**₃ Kříž u hřbitova v jírovcovém háji. Kristus je zlatě natřen (obr. 79)
- t**₄ Obrázek sv. Huberta s jelenem, který má mezi parohy zlatý kříž. V dřevěném rámu, který je přibit na strom (obr. 80)
- t**₅ Železný kříž s kamenným podstavcem, který je vyzdoben umělými květinami

Obr. 76 – Křížek nad Smolotelkami dnes (1) (autor: Matouš Bičák)

Obr. 77 – Křížek nad Smolotelkami 1964 s padlou lípou (autor: neznámý)

Obr. 79 – Křížek u hřbitova (3) (autor: Matouš Bičák)

Obr. 78 – Křížek po cestě na Makovou horu (2) (autor: Matouš Bičák)

Obr. 80 – Obrázek Sv. Huberta u cesty na Makovou horu (autor: Matouš Bičák)

Obr. 81 – Křížek po cestě na Makovou horu (4) (autor: Matouš Bičák)

Prvky cestní sítě

- 1 Cesta spojuje Smolotely a Smolotelky. Vede přes kopec. Je asfaltová.
- 2 Asfaltová cesta, která vede ze Smolotel na jih. Zprvu vede úvozem, z kterého pak za obcí vystupuje. Dnes ji využívá hlavně ZOD.
- 3 Cesta vede ze Smolotel ke hřbitovu. Lemována je břízami a v některých úsecích kamennou zídkou (obr. 82).
- 4 Cesta spojuje Smolotely a Drahu. Vede mezi pastvinou a polem (obr. 83).
- 5 Cesta vede od cesty ze Smolotel do Drahy k cestě od Smolotelek k Panskému mlýnu. K potoku cesta vede úvozem. Dříve to byla jediná přístupová cesta k Panskému mlýnu (obr. 84).
- 6 Cesta vede od hřbitova na Makovou horu jehličnatým lesem. Pod vrcholem jsou malé lomy na kámen.
- 7 Cesta vede od Smolotelského rybníka na Makovou horu. Po cestě vede červená turistická značka Klubu českých turistů. Od kříže T2 vede akátovou alejí až k louce a poté až na vrchol Makové hory v jehličnatém lese (obr. 85).

Obr. 82 – Cesta od Smolotel ke hřbitovu (3) (autor: Matouš Bičák)

Obr. 83 – Cesta ze Smolotel do Drahy (4) (autor: Matouš Bičák)

Obr. 84 – Cesta k Panskému mlýnu (5) (autor: Matouš Bičák)

Obr. 85 – Cesta ze Smolotel přímo na Makovou horu (7) (autor: Matouš Bičák)

Ďáblovo lože (obr. 86). Lidé si vyprávěli, že se právě na tomto místě zjevoval d'ábel. Proto vytesali do kamene kříž, který měl d'ábla zahnat.

Obr. 86 – d'áblovo lože (autor: Matouš Bičák)

Výchozy bývalých štol, kde se těžilo zlato. Bývalé štoly se nacházely na rozhraní dvou horninových jednotek, a to prvohorního granodioritu a starohorních ortorul. Na celém smolotelském území měly křemenné žíly vysokou koncentrací zlata a také zde mělo zlato poměrně vysokou ryzost (asi 80–90 %).

Nad Drahou je nevelké těleso méně běžného červeného granitu. Na rozdíl od červeného granitu má výrazně červeně zbarvený živec. A jeho výskyt je vzácný.

Obr. 87 – Kostel na makové hoře (autor: Matouš Bičák)

Závěr

Ovlivnění krajinných složek významný prvky

Cestní síť

(Matouš Bičák)

Cestní síť byla nejvíce ovlivněna přítomností poutního místa a zejména pak zámku a všech budov v jeho vlastnictví, v novodobé historii pak nejvíce ZOD. Díky významnému poutnímu místu na Makové hoře vznikly staré cesty, které se zde dochovaly po několik staletí. Proudilo sem mnoho lidí z dalekého okolí, a proto do Smolotel a na Makovou horu vedly významné cesty. Ještě před vznikem poutního místa nedaleko Smolotel vedla významná obchodní stezka – již v této době byly Smolotely pravděpodobně významným kulturním centrem. Jelikož k zámku patřilo několik budov (Panský mlýn, Parní mlýn), bylo třeba vybudovat k těmto budovám přístupové cesty; stavěly se cesty do končin, do kterých by pravděpodobně žádná cesta nevedla. Zámek potřeboval také komunikační cesty se svým okolím (např. pivovar potřeboval vyvážet pivo i do vzdálenějšího okolí).

Největší nárůst počtu cest zaznamenáváme mezi třetím vojenským mapováním a dnešním stavem, z toho vyplývá, že nejvíce cestní síť ovlivnilo ZOD. Přitom ale nezaniká skoro žádná cesta, to znamená, že před vznikem ZOD nevedly po mezích žádné cesty, protože JZD většinou meze zaorávala. Vznikaly přístupové cesty k polím pro zemědělskou techniku. Dále také vznikaly cesty do lesů pro jejich údržbu. V dnešní době vznikly další příjezdové cesty do Smolotel pro motorová vozidla.

Obr. 88 – Obchodní stezka (přerušovaná čára v dolní části obr.) na Mülerově mapě Čech z roku 1720 (autor: www.oldmaps.geolab.cz)

Sakrální stavby

(Matouš Bičák)

Výstavbu křížků nic neovlivnilo, stavěly se na významných rozcestích, neuspořádaně. Výjimkou je možná kostel na Makové hoře, ke kterému (podle výpovědi pana Mendlíka z Drah) vedla křížová cesta s dřevěnými kříži. Není pro to ale žádný historický důkaz.

Botanika

(Jakub Jindra, Tomáš Kekrt)

Porost byl nejvíce ovlivněn trhem se smolou, kvůli kterému se v celé oblasti vysazovaly borovice. Pozitivně byl ovlivněn poutním místem na Makové hoře, a to tím, že zde byly

v době Marie Terezie vysazeny buky. Buky jsou v této oblasti původním druhem, a proto jsou velmi cenné. Na křížové cestě na Makovou horu byla vysazena alej skládající se z akátů a borovic vejmutovek (dovezených v 19. století). Akáty se dále rozšiřovaly do blízkého okolí a snižovaly jeho ekologickou stabilitu (jelikož nejsou původním druhem). Zámek krajinu moc neovlivnil, domníváme se, že se pouze zasloužil o výstavbu některých alejí. Krajinu nejvíce negativně ovlivnilo ZOD (bývalé JZD), které zaoralo meze a vytvářelo pole, tedy ničilo okolní krajinu.

Vodní síť

(Jakub Jindra, Tomáš Kekrt)

Ve zkoumané oblasti je ovlivnění vodní sítě minimální. Provozovatelé mlýnů stavěli náhony pro své mlýny (Opičkův a Panský mlýn). Opičkův mlýn dokonce nechal vybudovat rybník.

Vývoj zástavby

(Jan Pokorný)

Zástavba byla nejvíce ovlivněna komunismem. Kvůli ZOD (dříve JZD) bylo postaveno asi 15 budov a kvůli kolektivizaci se přestaly využívat statky, kterých bylo v okolí Smolotel hodně. Tři velké statky dokonce zchátraly. Jeden z nich byl na severním okraji Smolotel a další dva na jižním okraji Smolotelek. Za komunismu se také přestaly využívat mlýny.

Také kostel na Makové hoře ovlivnil zástavbu, i když nijak výrazně. Díky kostelu byla postavena fara za kostelem.

Více než Maková hora ovlivnil zástavbu zámek, kvůli kterému bylo v jeho okolí postaveno asi 10 budov a také velkostatek na sever od něj.

Co ovlivnilo krajinu okolí Smolotel a Makové hory

(Matouš Bičák)

Na základě výzkumů jsme došli k závěru že krajinu okolí Smolotel a Makové hory nejvíce ovlivnilo několik faktorů. Především to byla to tvrz a později zámek. Poskytoval lidem zaměstnání, sloužil k setkávání lidí a v pozdější době i pořádání kulturních akcí. Díky zámku se také stavěly různé další budovy (Panský mlýn, pivovar, lihovar ad.).

Dále vývoj krajiny významně ovlivnilo a dodnes ovlivňuje poutní místo na Makové hoře. Díky němu byl zdejší kraj cílem poutí a setkávání lidí zdaleka, dodnes je jedním z cílů turismu. Okolo kostela a nejen zde se zachovaly významné přirozené lesní celky.

Dalším faktorem byla důlní činnost, která také podporovala zaměstnanost v tomto kraji, i když pouze v určitých obdobích z důvodu kolísání těžby.

Velkým dílem okolí Smolotel ovlivnilo i zemědělské družstvo. Zaměstnávalo lidi z okolí a výrazně ovlivňovalo vzhled zdejší krajiny, zvláště ve 20. století. Zanikaly díky němu některé cesty, jiné naopak vznikaly.

Domníváme se, že tyto prvky je třeba brát v potaz při úvahách o dalším rozvoji Smolotel a jejich okolí.

Co do budoucna?

(Matouš Bičák)

Do budoucna bychom doporučili:

1. konání pravidelných mší, poutí a procesí na Makové hoře;
2. stálé otevření kostela pro veřejnost v letním období;
3. trvalejší (popř. sezónní) pobyt duchovního na Makové hoře;
4. zázemí pro turisty a putníky ve Smolotelech (ubytování);
5. směrovky na silnicích na Makovou horu;
6. vytvořit internetové stránky Smolotel;
7. vytvořit informační letáčky Maková hora a Smolotely;
8. vybudovat naučnou stezku po památkách a historii Smolotel a okolí, navrhujeme tyto informační tabule:
 - důlní činnost,
 - zámek ve Smolotelech,
 - Parník,
 - Maková hora,
 - mlýny,
 - historie Smolotel,
 - bývalý pivovar,
 - lihovar.

Zdroje

Knižní zdroje

Česká explorační společnost v Příbrami.

GUTWIRT, J. Smolotely 2006 – 670 let obce, 120 let SDH. Smolotely, 2006.

JÁKL, P. Encyklopedie pivovarů Čech, Moravy a Slezska. I. díl – střední Čechy. Praha: Libri, 2004.

Kronika obce Smolotely.

Mapové značky – základní mapa České republiky 1:10 000. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2007.

Ottův slovník naučný.

PELCNEROVÁ, H. Historie Smolotel. Seminární práce, 1997.

PODLAHA, A. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese příbramském. Praha, 1901.

PROFOUS, A., SVOBODA, J. Místní jména v Čechách IV. Praha: ČSAV, 1957.

SEDLÁČEK, A. Hrady, zámky a tvrze království českého. Praha, 1934.

Seznam mapových značek – základní mapa ČR 1:10 000. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 1993.

SMETANKA, F. Smolotely – minulost a přítomnost. MNV Smolotely, 1988.

Stručný průvodce historií zámku a Smolotel.

Tabulka služného deputátu a dávek pro rok 1918.

TRANTINA, V. Pivovary na Příbramsku. 2003.

KIRCHER, I., TRANTINA, V. Nástin historie příbramského pivovaru. Podbrdsko XII, 2005. Tvrze okolo Příbramě.

VALTA, K. Po stopách utrpení a slávy hornictva na Příbramsku. Kapitola: Zlatonosný terén Smolotelský. Příbram, 1936.

VLČEK, P. Ilustrovaná encyklopedie českých zámků. Praha: Libri, 1999.

Mapy

Státní mapa 1:5000 – odvozená. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2000.

Krásná hora 8 – 5

Krásná hora 8 – 6

Krásná hora 7 – 5

Krásná hora 7 – 6

Mapa generálního štábu československé lidové armády 1955 1:25 000.

M-33-89-A-b (Zduchovice)

M-33-89-A-a (Milín)

Výtah z geologické mapy české republiky 1:50 000.

Porostní mapa 1:10 000 - oblast Smolotely Lesprojekt Stará Boleslav, platnost 2004–2013.

107 711 LHC Smolotely.

Internetové zdroje

www.hrady.cz

www.vitejte.cz

http://eldar.cz/mezivlnami/cl_sen_o_makove_hore.htm

<http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/okolobrd/makova/makova.htm>

www.oldmaps.geolab.cz

Pamětníci

pan Tachovský
pan Milan Šourek
pan Viktor Jungmayer
pan a paní Pelcnarovi
pan Hůla
pan Patera
pan Mendlík
paní Valtová
pan Jakub Šedivý
pan Alois Bučil (starosta obce Smolotely)
paní Ajchlerová
pan Antonín Soják (správce polesí)

Obr. 89 – Skupina Vývoj kulturní krajiny v okolí Smolotel a Makové hory 2008
Zprava: Jan Chaloupek, Matouš Bičák. Jan Pokorný, Tomáš Kekrt, Jakub Jindra, Mgr. František tichý a Mírek Pavlíček. (autor: Veronika Malá)